

Nummer: 18bij03714

Begroting 2019-2022

G E M E E N T E B O R N E

Inhoudsopgave

Beleidsbegroting	5
Visie en prioriteiten	6
Solidair Borne	9
Duurzaam Borne	15
Verbindend Borne	19
Borne Algemeen	22
Paragrafen	27
Paragraaf Lokale heffingen	28
Paragraaf Financieel Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	39
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	44
Paragraaf Financiering	54
Paragraaf Bedrijfsvoering	56
Paragraaf Verbonden partijen	61
Paragraaf Grondbeleid	82
Financiële Begroting	87
Overzicht van baten en lasten per thema	88
Baten en lasten per taakveld	89
Bijlagen	91
Begrotingsrichtlijnen	92
Investeringen en financiering	94
Incidentele baten en lasten	95
Reserves en voorzieningen	96
Geprognosticeerde balans	97
EMU-saldo	99
Verplichte beleidsindicatoren	100
Afkortingen	103

Beleidsbegroting
2019 - 2022

G E M E E N T E B O R N E

Visie en prioriteiten

Dynamische dorpen - Toekomstvisie van de Bornse gemeenschap

Welzijn en samenleving in 2030

Gewilde locatie om te wonen. Dorpse identiteit, groene gemeente, stedelijke voorzieningen dichtbij. Zelfstandigheid behouden. Noaberschap en gastvrijheid. Inwoneraantal is gegroeid. Aansprekende voorzieningen voor de jeugd. Centrum ontmoetingsplek voor bewoners. Goede verbindingen van de wijken naar het centrum. Uitnodigende uitstraling van het centrum. Aantrekkelijk voor de jeugd door vele uitgaansgelegenheden en terrasjes. Het Kulturhus is een bindende factor in de gemeenschap. Door culturele activiteiten leren bewoners elkaar beter kennen en integreren nieuwe inwoners makkelijk.

Ruimte en wonen in 2030

De structuur en aanblik van Borne, Hertme en Zenderen is zoveel mogelijk gelijk gebleven. Nieuwe woningen gebouwd door effectief van de open ruimte in de dorpskernen gebruik te maken. Oude woningen en bedrijfsruimtes zijn indien nodig vervangen door nieuwbouw. Bornenaren in alle leeftijdsfasen wonen gelukkig in Borne. Zorgwoningen voor bewoners die extra zorg behoeven. Levensloop geschikte woningen in de nieuwbouw. Veel senioren uit de omgeving gevestigd in diverse woonservice-zones.

Economie en ondernemen in 2030

De aantrekkingskracht van Borne uit zich in nieuwe bedrijvigheid. Er zijn diverse kennisintensieve zelfstandige bedrijfjes gevestigd. Ook komen door het groene karakter van de gemeente en de vele culturele activiteiten ieder jaar meer toeristen naar Borne en de kerkdorpen. Er is hierdoor meer werkgelegenheid in de horeca ontstaan.

Duurzaamheid in 2030

Alle nieuwbouw van de afgelopen jaren is gebouwd op basis van duurzame principes. Projectontwikkelaars gebruiken 100% herbruikbaar materiaal voor hun nieuwbouw. De nieuwe woningen zijn energieneutraal. Borne heeft zijn duurzaamheid in een convenant met alle Bornse bedrijven en organisaties vastgelegd. Daarin hebben alle partijen zich verbonden groene energie en minimaal 50% fairtrade producten te gebruiken.

Bestuurlijke agenda 2018-2022

De bestuurlijke agenda 2018-2022 bestaat uit het raadsakkoord en het coalitieakkoord. Hierin zijn de prioriteiten voor deze raadsperiode benoemd:

- Stimuleren (burger- en overheids)participatie

Solidair Borne

- Sport, welzijn en cultuur
- Veiligheid en Leefbaarheid
- Arbeidsmarkt en werkgelegenheid
- Sociaal Domein
- Centrumontwikkeling
- Spoorveiligheid (coalitieakkoord)

Duurzaam Borne

- Duurzaamheid

- Fietsers en voetgangers
- Elhorst Vloedbelt
- Onderwijshuisvesting/Brede school
- Infrastructuur (coalitieakkoord)
- Wonen (coalitieakkoord)

Verbindend Borne

- Bestuurlijke vernieuwing
- Regisserende gemeente Borne
- Serviceloket/Dienstverlening
- Regionale samenwerking

Prioriteiten en ruimte

De prioriteiten uit het raads- en coalitieakkoord worden uitgewerkt in concrete voorstellen. Om de voorstellen te kunnen afwegen tegen andere prioriteiten, is voor deze prioriteiten een indicatieve inschatting van de lasten gegeven. Daarnaast is voor een goede afweging inzicht nodig in de beschikbare financiële ruimte.

Prioriteiten (nog geen besluit) (bedragen x € 1000)	incidenteel	structureel			
		2019	2020	2021	2022
Sport, welzijn en cultuur	10	100	100	100	1.275
Veiligheid en leefbaarheid	160	40	40	40	40
Arbeidsmarkt en werkgelegenheid	0	90	90	90	90
Sociaal domein	20	20	20	20	20
Centrumontwikkeling	20	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting/ brede school	5.050	0	0	0	0
Spoorveiligheid	0	50	50	50	50
Duurzaamheid	0	185	185	185	185
Fietsers en voetgangers	10.700	25	25	25	25
Elhorst-Vloedbelt	100	0	0	0	0
Infrastructuur	50	0	0	0	0
Wonen	0	0	0	0	0
Stimuleren burger/overheidsparticipatie	0	90	90	90	90
Bestuurlijke vernieuwing	50	290	290	290	290
Regisserende gemeente	1.550	50	50	50	50
Serviceloket/dienstverlening	900	170	170	170	170
Regionale samenwerking	30	0	0	0	0
Totaal	18.640	1.110	1.110	1.110	2.285

Ruimte na besluitvorming (bedragen x € 1000)	incidenteel	structureel			
		2019	2020	2021	2022
Bestaande middelen	pm	pm	pm	pm	pm
Begrotingssaldo	0	0	341	479	974
Stelpost Ruimte nieuwe raadsperiode	0	65	65	65	65
Reserve beleidsontwikkeling	2.513	0	0	0	0
Onroerende zaakbelasting	0	pm	pm	pm	pm
Bijdragen derden	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	2.513	65	406	544	1.039

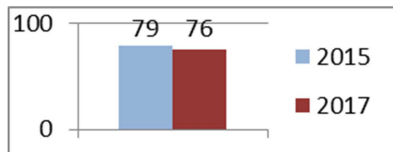
Solidair Borne

Wat willen we bereiken?

Een van onze uitgangspunten is en blijft dat iedereen in Borne in staat moet worden gesteld om volwaardig in onze samenleving mee te doen. Mensen moeten mee willen doen, maar ook ruimte krijgen om daadwerkelijk mee te kunnen doen. Dat vraagt inzet van ons allemaal. Het Sociaal Fonds is een van de middelen om ons doel te bereiken.

Sport

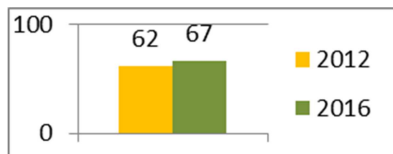
Inwoners kunnen sporten en bewegen door toegankelijke sportvoorzieningen.

Sportvoorzieningen

Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van sportvoorzieningen in de nabijheid.

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Sporten en bewegen

Het percentage personen ouder dan 19 jaar dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Cultuur en vrije tijd

Inwoners kunnen zich ontspannen en ontplooiën door toegankelijke cultuur- en vrijetijdsvoorzieningen.

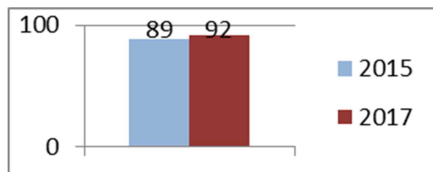
Tevredenheid cultuur- en vrijetijdsvoorzieningen

Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de cultuur- en vrijetijdsvoorzieningen in de nabijheid.

Deze indicator wordt opgenomen in de vragenlijst voor de Burgerpeiling van Waarstaatjegemeente in (najaar) 2019.

Veiligheid

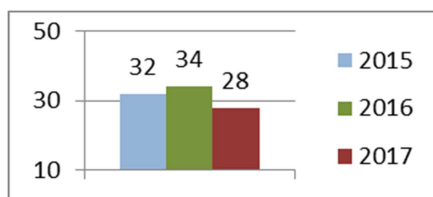
Inwoners wonen en leven in een veilige leefomgeving.

Veiligheidsgevoel in de buurt

De buurt als woon- en leefomgeving is veilig: percentage inwoners dat op deze stelling 'meestal' / 'altijd' aangeeft).

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

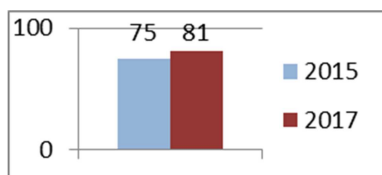
Delicten

Het aantal geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners.

Bron: CBS

Werk en inkomen

Inwoners hebben bevredigend werk en voldoende geld om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving.

Maatschappelijke participatie > financiën
Percentage inwoners dat nauwelijks tot geen belemmering ervaart in deelname aan maatschappelijk leven door financiën (laag inkomen).
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

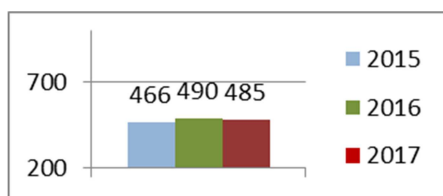
Tevredenheid (vrijwilligers)werk

Het percentage inwoners dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn met hun (vrijwilligers)werk.

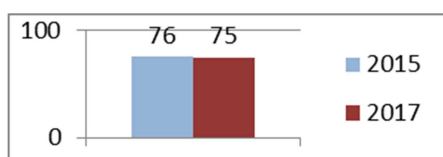
Deze indicator wordt opgenomen in de vragenlijst voor de Burgerpeiling van Waarstaatjegemeente in (najaar) 2019.

Economie

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en voorzieningen in de buurt.

Banen
Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Bron: LISA

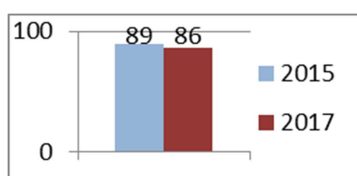

Winkelvoorzieningen
Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende winkels in de nabijheid zijn.
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

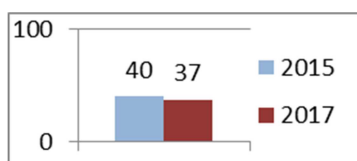
Met ingang van 2018 neemt de gemeente Borne ook deel aan de Ondernemerspeiling van Waarstaatjegemeente. Op basis hiervan kan als indicator ook het ondernemings- en vestigingsklimaat worden opgenomen.

Maatschappelijke participatie

Inwoners kunnen meedoen aan onze samenleving.

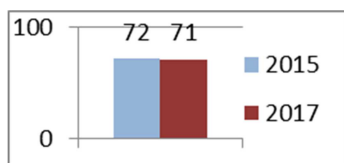
Maatschappelijke participatie > erbij horen
Percentage inwoners dat nauwelijks tot geen belemmering ervaart in deelname aan maatschappelijk leven door het gevoel er niet bij te horen / zich niet thuis te voelen.
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

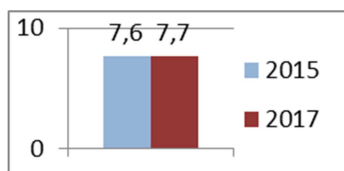
Noaberschap
Het percentage inwoners dat aandacht heeft voor burenen in een zorgwekkende situatie (eenzaamheid, zelfverwaarlozing of andere probleemsituatie).
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Gezondheid

Inwoners zijn zo lang mogelijk gezond.

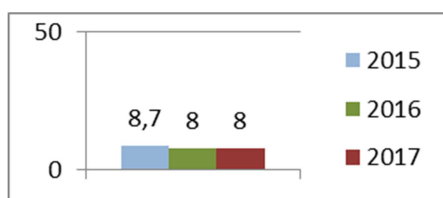
Maatschappelijke participatie > gezondheid
Het percentage inwoners dat nauwelijks tot geen belemmering ervaart in deelname aan maatschappelijk leven door lichamelijke gezondheid.
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Waardering gezondheid
Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven over hun eigen gezondheid (schaal 0-10).
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Educatie

Kinderen en jongeren kunnen zich ontwikkelen en veilig (op)groeien naar zelfstandigheid.

Jeugdhulp
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Bron: CBS

Wat gaan wij daarvoor doen?

Sport, welzijn en cultuur

Resultaten 2018-2022

- Regie op samenhang tussen cultuur, sport, welzijn. Onderzoek wordt gedaan naar de rol en positie van het welzijnswerk en overige activiteiten binnen het Kulturhus.
- De cultuuragenda wordt uitgevoerd.
- Subsidies zijn makkelijk te vinden en voorwaarden zijn duidelijk voor aanvragers.
- Eerste fase 't Wooldrik (zwembad, sporthal, beach, duurzaamheid) is in uitvoering.

Veiligheid en leefbaarheid

Resultaten 2018-2022

- Sluitende aanpak personen met verward gedrag
- Woonoverlast neemt af
- Ondernijning wordt programmatisch aangepakt
- Agendering van Integraal veiligheidsbeleid in 2020

Arbeidsmarkt en werkgelegenheid

Resultaten 2018-2022

- Participatiebeleid: doel is iedereen mee laten doen naar vermogen, bij voorkeur in de vorm van betaald werk of als zelfstandige. De werkgerelateerde uitstroom groeit jaarlijks met 15%.
- De vrijetijdseconomie leidt tot een groei van bestedingen en banen in Borne.
- De rol van de accountmanager bedrijven is samen met de BBO structureel geborgd.

Sociaal domein

Resultaten 2018-2022

- Vroegsignalering van problematische situaties rondom echtscheidingen om nadelige gevolgen voor kinderen die betrokken zijn bij problematische echtscheidingen te voorkomen.
- In 2020 is minimaal 90% van de subdoelgroep 'ouders van kinderen uit armoedegezinnen' geattendeerd op het Sociaal Fonds.
- In 2020 is een aanpak gerealiseerd waarin expliciete aandacht is voor de groep 'inwoners met een laag inkomen' (o.a. eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, ouderen en zelfstandigen/ondernemers).
- Begin 2019 wordt gestart met een 'sociaal makelaar'. De taken van de 'sociaal makelaar' zijn meerledig:
 - voorlichting over mogelijkheden in het kader van armoedepreventie/Sociaal Fonds aan doelgroep én intermediairs (b.v. scholen) zodat doelgroep beter wordt bereikt
 - bevorderen van samenwerking tussen verschillende organisaties en initiatieven
 - het algemeen maatschappelijk bewustzijn over armoede vergroten zodat maatschappelijk en sociaal kapitaal wordt vergroot (zie: Movisie, wat werkt bij de aanpak van armoede)
 - effectieve aanpak van achterliggende problemen en versterken van o.a. vaardigheden, zelfbeeld, veerkracht en creativiteit bij de doelgroep.

Aanvullend op het raadsakkoord bereikt het college van B en W de volgende resultaten:

- In 2020 is 'verlengde jeugdhulp' geborgd opdat de overgang van Jeugdzorg naar Wmo soepel verloopt als een jongere 18 wordt.
- Verlengde ondersteuning van pleeggezinnen tot 22 jaar als een pleegkind thuis woont.
- In 2018 is gestart met een integrale aanpak voor ondersteuning van personen met verward gedrag (inclusief psycholance). Deze aanpak resulteert onder andere in een voorstel over hoe de gemeente Borne voldoende passende opvang, zorg en ondersteuning voor personen met verward gedrag zelf en hun omgeving kan organiseren.
- Er is in 2022 een aanpak gerealiseerd voor stageplekken voor de specifieke doelgroepen 'voormalig Wajongers' en 'statushouders' naar het model 'Borne Werkt', maar aansluitend bij doelgroep.

Centrumontwikkeling

Resultaten 2018-2022

- Strategisch project Centrum Borne is afgerond:
 - Gebied Nijstad / Bakkerssteeg
 - Parkeerterrein De Haven (voor het Kulturhus)
- Besluitvorming over het uitbreiden van autoluw gebied centrum is afgerond.
- Groene componenten zijn in het centrum toegevoegd.

Onderwijshuisvesting/Brede school

Resultaten 2018-2022

- Instroompunten Bornsche Maten, Reuvekamp en Stroom Esch zijn gerealiseerd.
- Visie op Integrale kindcentra is in uitvoering.

Spoorveiligheid

Resultaten 2018-2022

- Het risicobewustzijn en kennis over het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen bij de inwoners van Borne wordt vergroot.
- Het aantal stremmingen op de spoorwegovergangen in de gemeente Borne wordt tot een minimum beperkt.
- Het verkeersgedrag van de weggebruikers in de gemeente is op positieve wijze veranderd.
- Met ProRail zijn afspraken gemaakt over maximale bereikbaarheid, minimale storingen, onbewaakte overwegen en minimale dichtligtijden.
- Daartoe worden in de komende vier jaar in overleg met Prorail zo mogelijk maatregelen genomen.

Wat gaat het kosten?

(bedragen x € 1.000)

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Totale lasten</i>	37.758	32.593	37.470	37.653	37.136	36.361
<i>Totale baten</i>	8.497	8.627	10.059	10.203	10.203	10.068
<i>Saldo</i>	29.261	23.967	27.412	27.449	26.933	26.292

Wat gaat het kosten per thema

Cultuur en vrije tijd (bedragen x € 1.000)

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Totale lasten</i>	1.082	1.008	1.365	1.350	1.344	1.356
<i>Totale baten</i>	74	73	388	388	388	388
<i>Saldo</i>	1.008	935	977	962	956	968

Economie (bedragen x € 1.000)

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Totale lasten</i>	1.633	2.361	4.038	4.038	4.038	4.038
<i>Totale baten</i>	1.275	1.990	3.284	3.284	3.284	3.284
<i>Saldo</i>	358	371	754	754	754	754

Educatie	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	3.144	2.689	3.300	3.356	3.458	3.078
Totale baten	477	463	494	494	494	494
Saldo	2.667	2.226	2.806	2.862	2.963	2.584

Gezondheid	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	727	723	856	854	854	854
Totale baten	727	0	0	0	0	0
Saldo	0	723	856	854	854	854

Maatschappelijke participatie	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	14.497	11.506	13.958	13.951	13.705	13.705
Totale baten	871	468	442	444	444	444
Saldo	13.626	11.038	13.516	13.507	13.261	13.261

Sport	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	3.554	2.374	2.355	2.447	2.255	2.032
Totale baten	821	651	623	623	623	488
Saldo	2.733	1.723	1.732	1.824	1.632	1.544

Veiligheid	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	1.453	1.285	1.556	1.556	1.556	1.546
Totale baten	3	12	0	0	0	0
Saldo	1.450	1.273	1.556	1.556	1.556	1.546

Werk en inkomen	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	11.668	10.648	10.042	10.101	9.926	9.751
Totale baten	4.976	4.968	4.827	4.970	4.970	4.970
Saldo	6.692	5.680	5.215	5.131	4.956	4.781

Duurzaam Borne

Wat willen we bereiken?

Ook lokaal ligt er een grote opgave op het gebied van duurzaamheid. Het is een containerbegrip, dat meer is dan het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen, CO2-uitstoot en restafval. In deze raadsperiode willen we onze doelen concreet maken en stappen zetten om die doelen te bereiken.

Duurzaamheid

Inwoners leven in een duurzame, klimaatneutrale samenleving.

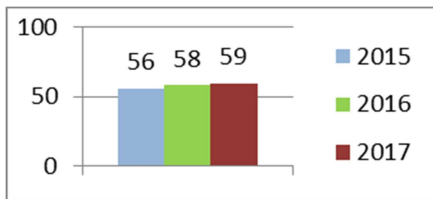
Hernieuwbare energie

Het aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente.

Bron: Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Mobiliteit

Inwoners kunnen makkelijk en veilig komen waar ze moeten zijn.

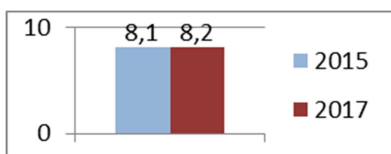
Infrastructuur en bereikbaarheid

Het oordeel over de voorraad 'infrastructuur en bereikbaarheid' opgebouwd uit de indicatoren 'ontsluiting treinstations', 'ontsluiting hoofdwegen', 'laadpalen' en 'schone voertuigen', uitgedrukt in een score van 0 tot 100).

Bron: Telos - Duurzaamheidsbalans

Omgeving

Inwoners leven in een schone, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

Waardering buurt

De buurt als leefomgeving, uitgedrukt in een gemiddelde score van 1 (zeer onprettig) -10 (zeer prettig).

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Wonen

De inwoners wonen in een betaalbare, nette en veilige woning.

Het gemiddelde rapportcijfer dan inwoners geven voor hun woning.

Deze indicator wordt opgenomen in de vragenlijst voor de Burgerpeiling van Waarstaatjegemeente in (najaar) 2019.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Duurzaamheid

Resultaten 2018-2022

- 20% van het energiegebruik in Borne komt uit lokale hernieuwbare energiebronnen.
- De CO2-uitstoot is met 25% verminderd ten opzichte van 1990. Om dit te bereiken stellen we in de eerste helft van 2019 een energievisie en –actieplan op. Bestaande landelijk vastgestelde normen, richtlijnen en wettelijke regelingen vormen het toetsingskader voor plannen voor duurzame energieopwekking. Dit geldt ook voor windmolens en mestverwaarding. Indien de mestvervaardingsinstallatie op Elhorst-Vloedbelt er komt, worden de mogelijkheden om hier een duurzaam energiepark te realiseren benut.
- Gemiddeld produceren inwoners van Borne maximaal 120 kg restafval per persoon. Om dit te bereiken wordt het afvalbeleid gemonitord, geëvalueerd en (stapsgewijs) geoptimaliseerd (zonder lange termijnvisie los te laten). Scenario's met behoud van de zwarte afvalcontainer worden uitgewerkt. Voorlichting blijft essentieel.
- Voor het gemeentelijk vastgoed (openbare gebouwen) voeren we een duurzaamheidstoets uit.
- Binnen de Groene Poort blijven we inzetten op o.a. vergroting van het toeristische en recreatieve aanbod, plattelandsontwikkeling (behoud leefbaarheid) en verbetering van biodiversiteit.
- We voeren het vastgestelde plan van aanpak asbestdaken uit en onderzoeken hierbij de mogelijkheid van een stimuleringsregeling voor particulieren.

Fietsers en voetgangers

Resultaten 2018-2022

- Fietsplan is gereed en in uitvoering.
- Binnendorps deel F35 is afgerond, inclusief onderdoorgang Bornerbroeksestraat (stapsteen 3 van de Totaalvisie).
- Alle wijken zijn duurzaam veilig ingericht (inclusief 30 km zones).

Elhorst-Vloedbelt

Resultaten 2018-2022

- Uitgangspunt is dat ontwikkelingen op deze locatie de leefbaarheid en veiligheid in Zenderen en het buitengebied niet negatief beïnvloeden, maar juist bijdragen aan versterking hiervan.
- Dit is ook het uitgangspunt met betrekking tot het plan van de eigenaar Twence voor de realisatie van een mestvervaardingsinstallatie op de locatie Elhorst Vloedbelt. Als dit plan wordt doorgezet, moeten kansen worden benut voor de doorontwikkeling van deze locatie en moet de samenleving kunnen profiteren van de energieopbrengst.
- Waar dit mogelijk is en bijdraagt aan de leefbaarheid en veiligheid van Zenderen, zoeken wij de verbinding met infrastructuur en duurzaamheid, in het bijzonder de verkeersafwikkeling en bereikbaarheid van Zenderen en de werklocaties in Twente.
- Bij een nieuwe invulling van de Elhorst Vloedbelt is voor ons een voorwaarde dat op deze locatie -naast eventuele mestverwaarding- geen nieuwe stortactiviteiten en/of opslag van afval c.q. vrijkomende materialen, zoals asbest, meer mogelijk is.

Infrastructuur

Resultaten 2018-2022

- Een gemeentelijke verbindingsweg met ondertunneling.
- Een goede en duidelijke oplossingsvariant gekozen voor de verkeersproblematiek in Zenderen.
- Blijvende lobby voor knip in de rondweg.

Wonen

Resultaten 2018-2022

- Een evenwichtige en toekomstbestendige woningvoorraad die past bij de woningvraag van de toekomst. Daarbij vooral kijkend naar specifieke doelgroepen als jongeren, ouderen en statushouders. Het gaat dan bijvoorbeeld niet alleen om levensloopbestendig bouwen, maar ook om aandacht binnen woonomgevingen voor kwetsbaren.
- Duurzaamheid moet de komende jaren ook bij "wonen" een duidelijker thema worden, waarbij particuliere initiatieven uitdrukkelijk in de afwegingen worden meegenomen.
- Concreet betekent dit voortdurend goed kijken of we de juiste woningen op de juiste plek realiseren.

Wat gaat het kosten?

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Totale lasten	16.184	16.137	17.589	15.942	15.751	15.402
Totale baten	10.339	12.995	12.776	11.384	11.365	10.961
Saldo	5.845	3.143	4.813	4.557	4.386	4.441

Wat gaat het kosten per thema

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Totale lasten	5.146	3.312	3.833	3.771	3.621	3.618
Totale baten	4.358	3.684	4.023	4.018	4.024	3.966
Saldo	788	-372	-190	-247	-403	-348

	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Totale lasten	2.062	1.739	2.423	2.423	2.408	2.408
Totale baten	30	36	36	36	36	36
Saldo	2.032	1.703	2.387	2.387	2.372	2.372

Omgeving	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	4.753	2.052	2.434	2.236	2.235	2.235
Totale baten	673	147	29	29	29	29
Saldo	4.080	1.905	2.405	2.207	2.206	2.206

Wonen	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	4.223	9.034	8.999	7.612	7.587	7.241
Totale baten	5.278	9.127	8.688	7.302	7.277	6.930
Saldo	-1.055	-94	311	311	311	311

Verbindend Borne

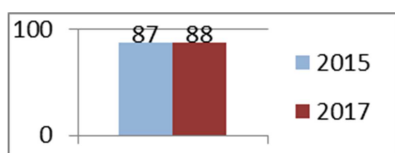
Wat willen we bereiken?

We leven in een complexe wereld waarin alles met elkaar samenhangt. Toch is het niet vanzelfsprekend dat de verbinding wordt gemaakt tussen ontwikkelingen en onderwerpen die met elkaar samenhangen en die elkaar beïnvloeden. De gemeente -bestuur en organisatie- gebruikt regievoering, overheidsparticipatie, samenwerking en bestuurlijke vernieuwing om verbinding te maken en te houden met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

We roepen onze inwoners en organisaties op, om met ons mee te denken over het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en het nemen van initiatieven.

Bestuur

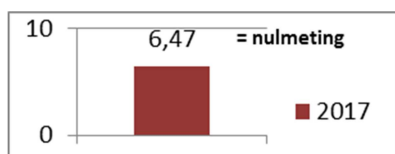
Inwoners hebben vertrouwen in het gemeentebestuur waarmee ze samenwerken aan maatschappelijk opgaven.

Vertrouwen in het bestuur

Het percentage inwoners dat (heel) veel vertrouwen heeft in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.

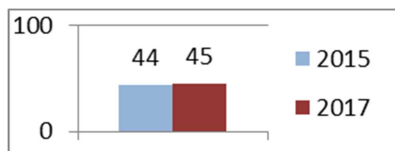
Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Samenwerking met inwoners

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de samenwerking met inwoners en organisaties en de mate waarin zij worden betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van beleid (waardering 1-10).

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

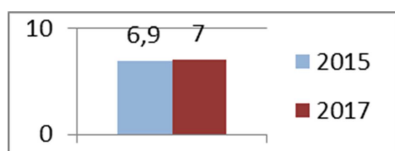
Gemeente biedt ruimte voor initiatieven

Het percentage inwoners dat vindt dat inwoners en organisaties voldoende ruimte krijgen om ideeën en initiatieven te realiseren.

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Dienstverlening

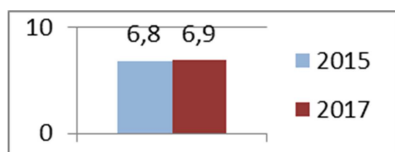
Inwoners hebben makkelijk toegang tot gemeentelijke diensten, informatie en voorzieningen.

Dienstverlening gemeente

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening van de gemeente (waardering 1-10).

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Communicatie gemeente

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoner geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente.

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Wat gaan wij daarvoor doen?

Stimuleren burger- en overheidsparticipatie

Resultaten 2018-2022

- De blanco paragraaf biedt ruimte voor initiatieven vanuit de samenleving. Deze initiatieven worden getoetst aan de ambities van het Raadsakkoord en wanneer deze een positieve bijdrage leveren aan het bereiken van onze doelen, worden ze opgenomen in het Raadsakkoord.
- Deze initiatieven worden ondersteund vanuit de ambtelijke organisatie. Indien wenselijk worden één of meerdere raadsleden/commissieleden gelinkt aan het initiatief (o.a. afhankelijk van de omvang).
- Voor kansrijke initiatieven kan een budget beschikbaar worden gesteld om initiatieven aan te jagen. Initiatiefnemers worden hierbij ook ondersteund in het aanvragen van financieringsmogelijkheden bij externe partijen.
- In 2018 wordt een plan van aanpak 'Stimuleren en ondersteunen burgerinitiatieven' ontwikkeld, zodat vanaf begin 2019 gestart kan worden.

Bestuurlijke vernieuwing

Resultaten 2018-2022

- In de komende raadsperiode wordt bestuurlijke vernieuwing beschouwd als twee met elkaar samenhangende processen, te weten:
 - optimalisering van het besluitvormend proces van de gemeenteraad, waarbij inwoners optimaal worden betrokken bij de totstandkoming van beleid (en uitvoering).
 - intensivering van activiteiten die bekend staan als overheidsparticipatie, bevorderen van inwonersinitiatieven en vormen van co-creatie en coproductie.

Regisserende gemeente Borne

Resultaten 2018-2022

- In 2020 kijken we waar we staan in de organisatieontwikkeling en wat er dan nog nodig is aan ontwikkelingen.
- We stellen een koersdocument Omgevingswet op waarbij we uitgaan van de maatschappelijke opgaven en ambities in Borne. In 2020 hebben we het implementatieproces helder. Samenwerking, participatie en ruimte en vertrouwen geven staan centraal, de wettelijke verplichtingen zijn randvoorwaarden. Deregulering maakt deel uit van het koersdocument.
- De inrichting van het gemeentehuis ondersteunt bestuur en organisatie bij bestuurlijke vernieuwing en de organisatieontwikkeling.

Servicekloket/Dienstverlening

Resultaten 2018-2022

- De verschillende organisaties op het gebied van hulp, welzijn, zorg en inkomen gaan onder één vlag samenwerken aan een gezamenlijk doel: zorgen dat inwoners in Borne zo lang mogelijk mee kunnen doen.
- In 2020 is er een fysiek, laagdrempelig, integraal servicekloket (Bornse Balie) gerealiseerd waar inwoners (maar ook professionals en vrijwilligersinitiatieven) terecht kunnen voor

informatie-, advies-, hulp- en zorgvragen op het gebied van o.a. welzijn, hulp, zorg, opgroeien, vervoer, wonen, inkomen.

- Van het uitvoeringsprogramma dienstverlening en informatievoorziening realiseren we deze periode de volgende onderdelen: toegankelijk digitaal loket, archieven zijn digitaal beschikbaar, we voldoen aan informatieveiligheidseisen, we werken volledig digitaal. Het serviceloket sluit goed aan bij de verbouwplannen van de publiekshal (zie regisserende gemeente).

Regionale samenwerking

Resultaten 2018-2022

- De rol van gemeente als deelnemer en als opdrachtgever is voor alle samenwerkingsverbanden zowel ambtelijk als bestuurlijk gescheiden.
- Alle gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen zijn een keer geëvalueerd op basis van de Bornse 'cirkel van sturing'.

Wat gaat het kosten?

	(bedragen x € 1.000)					
	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	3.604	1.697	1.809	1.766	1.763	1.765
Totale baten	634	470	418	406	406	406
Saldo	2.970	1.226	1.390	1.359	1.357	1.359

Wat gaat het kosten per thema

	(bedragen x € 1.000)					
Bestuur	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	2.507	1.286	1.033	1.033	1.033	1.033
Totale baten	56	0	0	0	0	0
Saldo	2.451	1.286	1.033	1.033	1.033	1.033

	(bedragen x € 1.000)					
Dienstverlening	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	1.097	411	896	853	851	853
Totale baten	578	470	418	406	407	407
Saldo	519	-59	478	447	444	446

Borne Algemeen

Wat willen we bereiken?

We beseffen ons dat de wensen de (financiële) mogelijkheden overstijgen en er keuzes gemaakt moeten worden. Bij nieuwe beleidsontwikkelingen verwachten we van het college een goede inhoudelijke en financiële onderbouwing. Op basis hiervan besluiten wij om geld beschikbaar te stellen en hoe we dit betalen. Voor de dekking maken wij telkens een afweging tussen het inzetten van bestaande middelen, nieuwe middelen, middelen van derden en belastingverhoging. We zullen terughoudend zijn met verhoging van gemeentelijke belastingen en dit middel uitsluitend inzetten voor ontwikkelingen die rechtstreeks ten goede komen aan een groot deel van onze inwoners.

Vastgoed

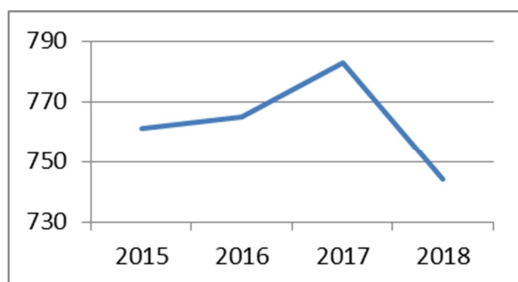
De gemeente exploiteert een kostendekkende vastgoedportefeuille die aansluit op de maatschappelijke vraag.

Bedrijfsvoering

De gemeente faciliteert met zijn bedrijfsvoering de dynamische relatie met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Middelen

De gemeente is open over inkomsten en uitgaven zodat het bestuur kan sturen en verantwoording kan afleggen aan de samenleving.

Woonlasten

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoons- en meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten

Bron: COELO, Groningen

Wat gaan wij daarvoor doen?

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vastgesteld bestedingsdoel en zijn daarmee vrij besteedbaar.

	2019	2020	2021	2022
Lokale heffingen	5.534	5.696	5.753	5.753
Algemene uitkeringen	30.702	31.545	32.356	33.128
Dividend	1.130	1.130	1.130	1.130
Saldo financieringsfunctie	169	165	189	207
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.782	1.742	1.742	1.742
Totale algemene dekkingsmiddelen	39.317	40.278	41.170	41.960

(x € 1.000)

Lokale heffingen

Onroerendezaakbelasting (OZB) en hondenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen. Reinigingsrechten, afvalstoffenheffing, rioolrechten en reclamebelasting hebben een vastgesteld bestedingsdoel en zijn daarmee geen algemeen dekkingsmiddel. De tarieven worden jaarlijks bij het vaststellen van de belastingverordeningen gecorrigeerd voor inflatie op basis van de Macro Economische Verkenningen (MEV) van het Centraal Plan Bureau (CPB). Een nadere toelichting op de lokale heffingen is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Algemene uitkeringen

De ramingen binnen de algemene uitkering worden geactualiseerd op basis van de gemeentefondscirculaires van het rijk. In de raming worden ook de begrotingsrichtlijnen en, waar mogelijk en relevant, actuele gegevens uit de organisatie betrokken. Onderdelen van de raming zijn de aantallen van de verdeelmaatstaven, de uitkeringsfactor en de diverse integratie- en decentralisatie-uitkeringen.

Dividend

Jaarlijkse dividenden c.q. winstuitkeringen ontvangen we van onder andere Cogas, Enexis, Vitens, Bank Nederlandse Gemeenten, Crematoria Twente, Twente Milieu en Twence. Dividenden en winstuitkeringen begroten we op basis van historische gegevens en/of bestuursbesluiten.

Saldo van de financieringsfunctie

Dit is het saldo van betaalde rente over de aangegeven leningen en aangetrokken middelen in rekening courant minus de ontvangen rente over de uitzettingen. Kortom het verschil tussen betaalde en ontvangen rente.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Reserves en voorzieningen leiden tot beschikbaarheid van vermogen waarover geen rente betaald hoeft te worden omdat geen geld wordt geleend. Deze bespaarde rente is beschikbaar als algemeen dekkingsmiddel.

Overhead

In de begroting zijn, conform het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de baten en lasten van overhead apart inzichtelijk gemaakt. De BBV definieert overhead als 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'. Overhead is hiermee min of meer hetzelfde als de klassieke bedrijfsvoeringsfuncties. Het betreft zowel materiële als personele kosten zoals het gemeentehuis, verzekeringen, opleidingen en automatisering en leidinggevenden en de meeste functies in de concernstaf.

Het saldo van het overzicht hieronder (Bruto overhead) is gelijk aan het saldo op het taakveld 0.4 Overhead (zie overzicht van baten en lasten per taakveld).

Overhead	2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Personele kosten	3.381		3.309		3.309		3.309	
Materiële kosten	2.616	865	2.536	841	2.370	840	2.388	840
Overhead	5.997	865	5.845	841	5.679	840	5.697	

(bedragen x € 1000)

Doorberekening aan grondexploitaties, voorzieningen en investeringen

In het BBV is voor de grondexploitaties, investeringen en voorzieningen een uitzondering gemaakt voor wat betreft het centraal begroten en verantwoorden van overheadkosten.

Aan grondexploitaties en investeringen wordt overhead doorberekend volgens de volgende formule: *toegerekende personele lasten / totaal personele lasten * totaal taakveld overhead*. In het overzicht 'Overhead' is dit opgenomen bij 'Doorberekening'.

Toerekening overhead aan heffingen en tarieven

Overhead wordt betrokken bij de berekening van kostendeekkende heffingen en tarieven. Deze berekening vindt extracomptabel (buiten de boekhouding om) plaats en maken onderdeel uit van de in dit onderdeel gepresenteerde kosten van overhead. Aan heffingen die 100% kostendeekkend zijn wordt overhead toegerekend volgens de volgende formule: *toegerekende personele lasten / totaal personele lasten * totaal taakveld overhead* (voor doorberekening). Deze toerekening heeft geen invloed op het overzicht 'Overhead'.

Vennootschapsbelastingplicht (Vpb)

Sinds 1 januari 2016 zijn overheden vennootschapsbelastingplichtig voor die activiteiten waarbij zij optreden als ondernemer. Hiertoe heeft de gemeente Borne haar gemeentelijke activiteiten laten beoordelen of deze wel of niet vennootschapsbelastingplichtig zijn. De aangifte over 2016 en 2017 wordt in 2018 gedaan. De aangifte voor de jaren 2018 en verder moet ingediend worden voor 1 juni van het volgende kalenderjaar. Voor de jaren 2018-2022 verwachten wij dat de Vpb-afdracht nihil zal zijn. Omdat op deze verwachting een onzekerheid rust, is de Vpb opgenomen in de risicoparagraaf.

Onvoorzien

De wettelijk verplichte post 'onvoorzien' is bedoeld als dekking voor uitgaven die als onuitstelbaar en onvermijdbaar worden aangemerkt en waarvoor in de begroting verder geen raming is opgenomen. Voor deze onvoorzien uitgaven neemt Borne € 63.000 op in de begroting. Indien de uitgave een structureel karakter heeft dan worden de meerjarige consequenties bestuurlijk afgewogen.

Wat gaat het kosten?

	(bedragen x € 1.000)					
	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Totale lasten</i>	13.797	27.622	8.121	8.775	9.136	9.782
<i>Totale baten</i>	49.924	55.958	41.276	42.551	43.011	43.618
<i>Saldo</i>	-36.127	-28.336	-33.156	-33.777	-33.875	-33.836

Wat gaat het kosten per thema

	(bedragen x € 1.000)					
Bedrijfsvoering	<i>Rekening</i>	<i>Begroting</i>	<i>Begroting</i>	<i>Meerjarenraming</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Totale lasten</i>	5.690	11.515	6.174	6.021	5.856	5.873
<i>Totale baten</i>	118	814	865	841	840	840
<i>Saldo</i>	5.572	10.701	5.309	5.180	5.015	5.033

Middelen	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	7.296	15.747	1.200	1.987	3.096	3.666
Totale baten	49.707	55.025	40.309	41.607	42.068	42.675
Saldo	-42.411	-39.280	-39.109	-39.620	-38.972	-39.009

Vastgoed	(bedragen x € 1.000)					
	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten	811	361	576	517	484	493
Totale baten	99	119	103	103	102	102
Saldo	712	242	473	414	382	391

G E M E E N T E B O R N E

Paragraaf Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Borne. Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden. De definitieve vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad vindt plaats in december 2018.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers dienen te worden opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

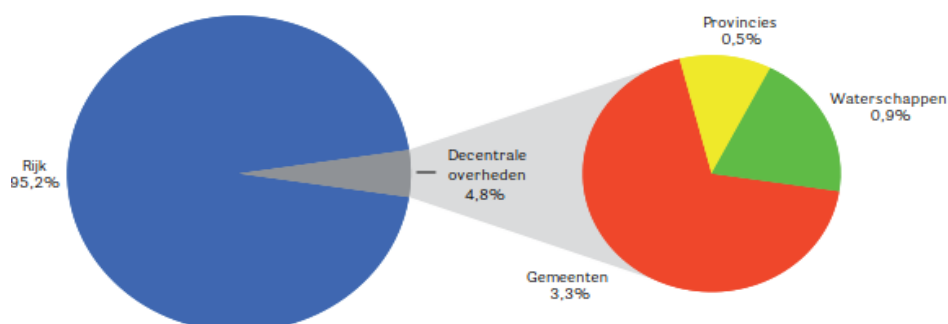
Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en daar waar mogelijk rechtvaardiger te verdelen. Hierdoor wordt een evenwichtige lastenverdeling bereikt.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste te bevatten:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
- een aanduiding van de lokale lastendruk
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten lokale heffingen

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2018 3,3% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,8% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,2%. Het aandeel van de gemeente Borne aan ontvangen belastingen en retributies bedraagt in dit geheel € 10,5 miljoen.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2018

Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Omschrijving lokale lasten (bedragen in euro's)	2017		2018	2019
	Raming	Realisatie	Raming	Raming
Afvalstoffenheffing	2.209.908	2.293.706	2.203.762	1.982.357
Begraafplaatsrechten	112.100	134.949	111.900	145.500
Hondenbelasting	105.200	101.767	103.000	100.000
Leges burgerzaken	236.400	263.359	264.700	181.900
Leges omgevingsvergunning	599.900	571.142	415.000	418.300
Leges overig	47.400	32.015	65.800	53.700
Marktgelden	32.500	25.262	32.400	45.000
OZB eigenaren woning	3.447.100	3.389.488	3.526.000	3.620.500
OZB eigenaren niet-woning	1.035.100	1.028.643	1.066.000	1.128.000
OZB gebruikers niet-woning	648.800	661.652	682.000	685.000
Reclamebelasting	145.000	168.236	169.000	169.000
Rioolheffing	1.719.500	1.825.887	1.719.500	1.685.000
Totaal	10.338.908	10.496.106	10.359.062	10.214.257

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

beleidskaders

Het beleid betreffende de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en –regelingen;
- het raadsakkoord 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Hervorming lokaal belastinggebied

Het vorige kabinet heeft in een brief d.d. 24 juni 2016, kenmerk 2017-0000356712, aan de Tweede Kamer bouwstenen gegeven voor een hervorming van het lokaal belastinggebied. Verschuiving van Rijks- naar gemeentebelastingen zou op de agenda van het het nieuw te vormen kabinet moeten staan. In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over de uitbreiding van het lokaal belastinggebied. De staatsecretaris van Financiën heeft in antwoord op Kamervragen aangegeven dat verruiming van de mogelijkheden van gemeenten om belasting te heffen niet tot een van zijn vijf prioriteiten, die grotendeels uit het regeerakkoord voortvloeien, behoren.

Duidelijk is inmiddels dat de door het Rijk bepaalde maximum vermogensgrenzen voor kwijtschelding van lokale heffingen (die net wat lager zijn dan de door het Rijk bepaalde vermogensgrenzen voor de bijstand) niet worden aangepast (brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken d.d. 5 juni 2018, kenmerk 2018-0000100339).

Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een interbestuurlijk programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Uitgangspunt hierbij is dat de maatschappelijke opgaven van nu zich manifesteren op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau. Vaak spelen ze op meerdere schaalniveaus tegelijk en liggen oplossingen niet in het bereik van één overheidslaag.

Een toenemend aantal maatschappelijke opgaven is alleen op te lossen wanneer gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk als één overheid samenwerken richting partners. Over de fiscale thema's zijn in het IBP de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.
- We spreken af om eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving, op het niveau van zowel de Rijksoverheid als de medeoverheden, te inventariseren die belangrijke doelstellingen van zowel Rijk als decentrale overheden in de weg staan (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie) en om te bezien of er, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving, oplossingen kunnen worden geboden.

Bezwaar en beroep bij kwijtschelding

Nu is geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en is daarna de fiscale rechter bevoegd (rechtbank in eerste aanleg, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie).

De mogelijkheid van bezwaar en beroep via de fiscale rechter tegen beschikkingen over uitstel en kwijtschelding van belastingen treedt niet per 1 januari 2019 in werking, zoals aanvankelijk de opzet was. Dat blijkt uit de 21e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst. Het voorstel is onderdeel van de stroomlijning van de invorderingsregelgeving voor belastingschulden en toeslagschulden. De geplande inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2019 blijkt niet haalbaar voor de Belastingdienst. Ook bij de gemeentelijke belastingen zouden deze nieuwe rechtsbeschermingsregels gaan gelden. De verwachting is dat de stroomlijning pas na 2021 te realiseren is.

Afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen

Een van de instrumenten binnen het nieuwe stelsel van omgevingsrecht is het omgevingsplan. Gemeenten moeten in het nieuwe stelsel hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en andere regelingen over de fysieke leefomgeving uit andere verordeningen bundelen en omvormen tot één samenhangend en consistent omgevingsplan.

Artikel 3.1, lid 4, Wet ruimtelijke ordening (Wro) bepaalt nu nog dat wanneer een bestemmingsplan niet tijdig is vastgesteld of is verlengd, voor de gemeente 'de bevoegdheid tot het invorderen van rechten ter zake van na dat tijdstip door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten die verband houden met het bestemmingsplan' vervalt (de zgn. legessanctie). In de aanloop naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt met deze wet de actualiseringsplicht uit de Wro voor een belangrijk deel van de bestemmingsplannen en beheersverordeningen afgeschaft. Hierdoor komt ruimte beschikbaar, zodat gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet al kunnen starten met de voorbereiding van het tot stand te brengen omgevingsplan. Het wetsvoorstel vormt een onderdeel in de overgang naar het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht, zoals dat naar verwachting in 2021, met onder meer de Omgevingswet (Stb. 2016, nr. 156), in werking treedt. De wet is 1 juli 2018 in werking getreden.

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. De voor 2019 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan wordt uitgegaan van 1,4%. Gecorrigeerd met de nacalculatie-effecten van 2017 en 2018 wordt een percentage van 2,9% voor 2019 toegepast.

Duurzaamheid

Daar waar mogelijk proberen wij door tariefstellingen en vrijstellingsbepalingen een bijdrage te leveren aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet.

Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. Deze bedraagt 2,9%.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2019 in Borne worden geheven zijn:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende- zaakbelastingen	Leges en Rechten
Reclamebelasting	Rioolheffing

Ongebonden belastingen

Hondenbelasting

Op grond van artikel 226 van de Gemeentewet kan van de houder van een hond hondenbelasting worden geheven. De hondenbelasting is een algemene belasting. Dat houdt in dat de raad vrij is in de bepaling van de opbrengst: er hoeft geen relatie met de kosten te zijn.

De hondenbelasting bedraagt een vast bedrag per hond per jaar. Indien een hond maar een deel van het jaar gehouden wordt, is de houder van de hond hondenbelasting verschuldigd over dat deel van het jaar dat hij of zij de hond in bezit heeft.

In de raadsvergadering van 17 december 2017 is een motie aangenomen strekkende tot het afschaffen van de hondenbelasting met ingang van 2019. De motie is op dit moment nog niet verwerkt in de begroting.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen. Het kabinet heeft besloten de macronorm voor de stijging van de tarieven onroerende zaakbelastingen voorlopig te continueren. Deze macronorm is voor het jaar 2019 bepaald op 4%.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar.

Belastingplichtigen zijn eigenaren van woningen; eigenaren van niet-woningen; gebruikers van niet-woningen. Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplicht wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplicht het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

De tariefaanpassing op basis van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt heeft voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de OZB-heffing. Immers, een gemiddeld vastgoedobject volgt de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

Reclamebelasting

Op grond van artikel 227 van de Gemeentewet kunnen gemeenten reclamebelasting heffen. Reclamebelasting kan worden geheven over openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn. Het gaat om aankondigingen in letters, symbolen, voorwerpen kleuren of een combinatie daarvan. Voorbeelden zijn gevelreclame, bestickering ramen, posters, vlaggen, uithangborden, luifels of spandoeken.

De reclamebelasting is in overleg met ondernemers ingevoerd. Besloten is om de opbrengst van de reclamebelasting, na aftrek van de kosten, beschikbaar te stellen voor de verbetering van leefbaarheid, veiligheid en attractiviteit van winkelgebieden en bedrijventerreinen.

Gebonden belastingen

Met ingang van 2017 moet door gewijzigde regelgeving (Besluit Begroting en Verantwoording) meer inzicht gegeven worden in de kostendekkendheid van heffingen. Bij de toepasselijke heffingen zijn de lasten-batenoverzichten en specifieke beleidsuitgangspunten vermeld. Naast de lasten die direct uit de taakvelden zijn af te leiden, mogen ook overheadkosten en BTW worden toegerekend. De overheadkosten moeten op een consistente wijze worden toegerekend, de gemeente mag de methodiek zelf bepalen en moet deze opnemen in de financiële verordening.

Voor de berekening van de tarieven zal een uitgewerkt overzicht worden verwerkt in de belastingvoorstellen 2019.

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere huishoudens. De inzameling van afval wordt sinds 1996 uitgevoerd door Twente Milieu. De verwerking van met name restafval en GFT vindt plaats bij Twence. De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen wordt betaald uit de afvalstoffenheffing.

Inwoners zijn verplicht afvalstoffenheffing te betalen, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. De gemeente hanteert als grondslag een vast bedrag per object.

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen:						
Afvalstoffenheffing:	Lasten taakveld	Overhead (0.4)	BTW	Totale lasten	Heffing	Totale baten
7.3 Afval	1.740.000	60.695	319.830	2.120.525	2.255.857	2.255.857
6.3 Inkomensregelingen	123.500			123.500		
	1.863.500	60.695	319.830	2.244.025	2.255.857	2.255.857

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld afval (€ 2,1 miljoen). De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Omdat er ook bedrijfsafval op het taakveld is opgenomen worden niet alle kosten van het taakveld meegenomen. Dit is inclusief de kosten voor de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken het versturen van aanslagen aan de juiste personen.

Daarnaast begroten wij € 60.000 voor het taakveld overhead. Dit zijn kosten die worden gemaakt door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Leges en rechten

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de legesverordening als geheel gezien maximaal kostendekkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendekkendheid worden beoordeeld. Dit laatste zou ook moeilijk realiseerbaar zijn gezien het feit dat de kosten voor de individuele diensten moeilijk zijn te bepalen. Dat neemt niet weg dat een gemeente wel een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten mag nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen:							
Leges		Lasten taakvelden	Overhead	Totale lasten	Leges	andere inkomsten	totale baten
0.2	Burgerzaken	640.200	281.210	921.410	192.500	0	192.500
2.1	Verkeer en vervoer	9.000	97.000	9.000	12.000	0	12.000
8.1	Ruimtelijke ordening	45.000	0	45.000	3.000	0	3.000
8.3	Wonen en bouwen	741.000	403.210	1.144.210	435.900	0	435.900

Op grond van het bovenstaande is het mogelijk om kruissubsidiëring toe te passen. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger stellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginsel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging.

Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendeckingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginsel.

De mogelijkheden tot kruissubsidiëring zijn door de komst van de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) beperkter geworden. De EDR maakt kruissubsidiëring binnen een cluster van samenhangende vergunningstelsels mogelijk. Dit betreft alleen de diensten aan dienstverrichters waarop de EDR van toepassing is (titel 3 van de Legesverordening). De wetgever heeft hierin geen aanleiding gezien om artikel 229b van de Gemeentewet te wijzigen. De EDR doorkruist daarmee de wettelijke regeling van artikel 229b Gemeentewet.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendeckendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de verordening begraafrechten zijn opgenomen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie.

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen:						
Begraafrechten		Lasten taakvelden	Overhead (0.4)	Totale lasten	Heffing	totale baten
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	256.000	15.555	271.555	226.000	226.000
	totaal	256.000	15.555	271.555	226.000	226.000

Marktgeden

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld. In totaal verwachten we het komende jaar € 45.500 aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken.

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen:						
Marktgeden		Lasten taakvelden	Overhead (0.4)	Totale lasten	Heffing	totale baten
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	33.500	12.000	45.500	45.000	45.000
	Totaal	33.500	12.000	45.500	45.000	45.000

Rioolaansluitrecht

De wettelijke basis voor het heffen van het rioolaansluitrecht ligt in artikel 229 van de Gemeentewet. In het rioolaansluitrecht worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel.

Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing. De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken), er staan geen aanwijsbare tegenprestaties tegenover.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioolstelsel.

Verwachte kosten

In totaal verwachten we het komende jaar € 1,7 miljoen aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij eerst uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken. Vervolgens gaan wij in op de herkomst van de middelen voor het financieren van deze taken.

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen: Rioolheffing							
		Lasten taakvelden	Overhe ad (0.4)	BTW	Totale lasten	heffing	totale baten
7.2	Riolering	1.265.000	81.350	199.315	1.545.665	1.685.000	1.685.000
1.2	Openbare orde en veiligheid	15.000			15.000		
2.1	Verkeer en vervoer	37.500			37.500		
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.000			5.000		
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	15.000			15.000		
6.3	Inkomensregelingen	66.500			66.500		
	totaal	1.404.000	81.350	199.315	1.684.665	1.685.000	1.685.000

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld riolering (ruim € 1,5 miljoen). De kosten zitten vooral in daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater, inclusief de kosten voor de heffing en invordering van de rioolheffing. Daarnaast begroten wij € 81.000 voor het taakveld overhead. Dit zijn kosten die wij maken door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2019:

Woonlastenontwikkeling	2016	2017	2018	2019
OZB Eigenaar (2019: 4,9% lastenverhoging)	350,31	356,62	357,57	375,09
afvalstoffenheffing (meerpersoons)	237,00	243,48	212,76	p.m.
Rioolheffing	177,36	185,52	173,52	p.m.
Totaal	764,67	782,62	743,85	p.m.

In onderstaand overzicht wordt de ontwikkeling van de woonlasten 2018 ten opzichte van 2017 van alle Twentse gemeenten weergegeven.

	bruto woonlasten eigenaar-gebruiker woning				stijging in % tov 2017	
	éénpersoonshuishouden		meerpersoonshuishouden		1-pers	meerpers
	2017	2018	2017	2018		
Almelo	773,39	781,09	773,39	781,09	1,0%	1,0%
Borne	782,62	743,85	782,62	743,85	-5,0%	-5,0%
Dinkelland	780,73	745,72	859,32	774,41	-4,5%	-9,9%
Enschede	716,19	746,80	775,13	786,56	4,3%	1,5%
Haaksbergen	794,28	769,49	844,92	820,13	-3,1%	-2,9%
Hellendoorn	666,28	683,44	776,08	796,60	2,6%	2,6%
Hengelo	673,65	714,12	780,64	786,98	6,0%	0,8%
Hof van Twente	783,38	748,29	847,72	789,69	-4,5%	-6,8%
Losser	767,76	775,09	767,76	805,99	1,0%	5,0%
Oldenzaal	647,73	637,97	693,67	668,04	-1,5%	-3,7%
Rijssen-Holten	569,02	566,49	617,02	602,49	-0,4%	-2,4%
Tubbergen	695,53	654,27	774,12	684,48	-5,9%	-11,6%
Twenterand	654,68	656,55	750,43	696,61	0,3%	-7,2%
Wierden	718,06	619,60	770,86	763,58	-13,7%	-0,9%
Overijssel	684,00	688,00	752,00	755,00	0,6%	0,4%
Nederland	650,00	654,00	723,00	721,00	0,6%	-0,3%

Een huurder betaalt geen OZB. De woonlasten voor een gemiddelde huurder bedragen:

	bruto woonlasten huurder woning				stijging in % tov 2017	
	éénpersoonshuishouden		meerpersoonshuishouden		1-pers	meerpers
	2017	2018	2017	2018		
Almelo	410,00	396,00	410,00	396,00	-3,4%	-3,4%
Borne	426,00	386,28	426,00	386,28	-9,3%	-9,3%
Dinkelland	414,00	378,88	493,00	407,57	-8,5%	-17,3%
Enschede	451,00	474,88	510,00	514,64	5,3%	0,9%
Haaksbergen	485,00	462,36	536,00	513,00	-4,7%	-4,3%
Hellendoorn	338,00	342,24	448,00	455,52	1,3%	1,7%
Hengelo	409,00	436,21	516,00	509,07	6,7%	-1,3%
Hof van Twente	511,00	476,15	582,00	517,55	-6,8%	-11,1%
Losser	176,00	178,50	176,00	209,40	1,4%	19,0%
Oldenzaal	301,00	281,24	347,00	311,31	-6,6%	-10,3%
Rijssen-Holten	331,00	327,00	379,00	363,00	-1,2%	-4,2%
Tubbergen	213,00	183,70	291,00	214,91	-13,8%	-26,1%
Twenterand	385,00	385,77	481,00	425,83	0,2%	-11,5%
Wierden	451,00	352,78	503,00	496,76	-21,8%	-1,2%
Overijssel	370,00	368,00	438,00	435,00	-0,5%	-0,7%
Nederland	280,00	280,00	364,00	358,00	0,0%	-1,6%

In dit overzicht is de rangorde voor de eigenaar-gebruiker van een woning op de woonlastenladder van Coelo vermeld.

	2017	2018
Almelo	246	263
Borne	265	195
Dinkelland	356	252
Enschede	248	270
Haaksbergen	338	311
Hellendoorn	250	285
Hengelo	259	272
Hof van Twente	345	274
Losser	233	299
Oldenzaal	109	75
Rijssen-Holten	32	22
Tubbergen	247	102
Twenterand	210	120
Wierden	238	235
	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 398 de hoogste	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 387 de hoogste

Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb, riool- en voor de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend en ook geen kwijtschelding rioolheffing bij een grondslag > 500m³

- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is voor 2019 uitgegaan van een totaalbedrag van € 190.000.

Hierbij gaat het om:

Afvalstoffenheffing	€ 123.500
OZB	€ 0
Rioolheffing	€ 66.500

De gederfde inkomsten voor de riool- en afvalstoffenheffing worden gecompenseerd via een verhoging van het tarief van de betreffende heffing.

Paragraaf Financieel Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen brengen we het weerstandsvermogen in kaart. Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (beschikbare weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ratio geeft een indicatie of de gemeente voldoende in staat is om de aanwezige risico's op te kunnen vangen. In de nota weerstandsvermogen is het minimum voor de norm gesteld op het niveau 'voldoende', minimaal 1,0.

Daarnaast hebben we in deze paragraaf een set van financiële kengetallen opgenomen. Deze geven een aanvullend inzicht in de weer- en wendbaarheid van de gemeente en hoeveel financiële ruimte er is om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken.

Aan de basis van deze paragraaf liggen de nota risicomanagementbeleid en de nota weerstandsvermogen.

In 2018 is een start gemaakt met het visiedocument Risicomanagement waarin ingegaan wordt op de doorontwikkeling van risicomanagement, te bepalen waar we als organisatie met risicomanagement naar toe willen en hoe we dit willen bereiken

Beschikbare weerstandscapaciteit

Voor de beschikbare weerstandscapaciteit kan de volgende cijferopstelling worden gepresenteerd:

	Stand per 01/01/2019	
	(incl. resultaatbestemming jaarrekening 2018)	
Structurele weerstandscapaciteit (weerstandscapaciteit exploitatie):		
* Onbenutte belastingcapaciteit	€	0
* Begrotingsoverschot komende jaren	€	0
Incidentele weerstandscapaciteit (weerstandscapaciteit vermogen):		
* Post onvoorzien	€	63.000
* Algemene reserve	€	5.729.500
* Reserve beleidsontwikkeling	€	3.749.000
* Algemene reserve grondexploitatie	€	6.052.000
* Stille reserves	€	<u>4.400.000</u>
<i>Totale beschikbare weerstandscapaciteit</i>	€	<i>19.993.500</i>

Toelichting

Structurele weerstandscapaciteit

Middelen die permanent (structureel) kunnen worden ingezet om tegenvallers in de begroting (exploitatie) op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

- Onbenutte belastingcapaciteit

In de gemeente Borne is geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Gezien de OZB norm artikel 12 is de onbenutte belastingcapaciteit nihil. Ten aanzien van rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges en andere heffingen geldt dat deze 100% kostendekkend moet zijn, waardoor ook op deze onderdelen geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

- Begrotingsoverschot komende jaren

De verwachting is dat in 2020 een structureel begrotingsoverschot is waarbij het college van B&W lopende het begrotingsjaar voorstellen kunnen doen om deze in te zetten voor nieuw beleid.

Incidentele weerstandscapaciteit

Het vermogen om calamiteiten en andere éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat deze invloed hebben op de voortzetting van taken op het te gelden niveau.

- Post onvoorzien

De algemene post onvoorzien is in de primitieve begroting geraamd op € 63.000.

- Algemene reserve

De Algemene reserve kan volledig worden gezien als buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Wel zijn door de raad minimale spelregels afgesproken.

- Reserve beleidsontwikkeling

De reserve Beleidsontwikkeling kan, uitgezuiverd van verplichtingen (op basis van door de raad genomen besluiten), volledig worden meegenomen als weerstandscapaciteit.

- Algemene reserve grondexploitatie

Op grond van gewijzigde regelgeving (notitie grondexploitatie van de commissie BBV) wordt het Winst-nemen op meerjarige grondexploitaties beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Voorziene verliezen worden al in de jaarrekening opgenomen zodra zij bekend zijn. Positieve resultaten, ofwel winsten, worden pas in de jaarrekening verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Door dit uitgangspunt worden niet meer de reële opbrengsten grondexploitatie gehanteerd in de berekening van de weerstandscapaciteit, maar de stand van de Algemene reserve Grondexploitatie.

- Stille reserves

Indien de marktwaarde van de bezittingen hoger is dan de boekwaarde op de balans is sprake van een stille reserve. Voor de gemeentelijke gebouwen betreft dit het verschil tussen de boekwaarde en de WOZ-taxatiewaarde. Stille reserves moeten zo nodig tijdig liquide kunnen worden gemaakt. Niet alle gemeentelijke gebouwen zijn direct verkoopbaar omdat ze een belangrijke maatschappelijke functie (onderwijs, sport) of een belangrijke taak in de gemeentelijke bedrijfsvoering (gemeentehuis, de Bieffel) vervullen. Deze worden niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit. Met betrekking tot aandelenpakketten is de verkrijgingsprijs van de aandelen nihil, echter bij vervreemding zullen deze aandelen een bepaalde waarde vertegenwoordigen.

Benodigde weerstandscapaciteit / risico's

Medio april 2018 zijn de risicoprofielen geactualiseerd. De top 10 risico's van zowel de lijn- en projectorganisatie als de grondexploitatie worden hieronder weergegeven.

Lijn- en projectorganisatie

Afdeling / Strategisch project	Risico	Kans	Financieel gevolg
Productgroep Welzijn en Educatie	Autonome groei van de vraag naar jeugdzorg en WMO.	20%	max. € 775.000
Verbindingsweg	Onderzoeken Raadswerkgroep (ontsluiting Molenkamp + variant 5 / rondweg Zenderen) hebben grote consequenties op lopende ontwerptraject.	25%	max. € 500.000
Verbindingsweg	Verbindingsweg/onderdoorgang kan niet gerealiseerd worden binnen eigendomsgrens (na verwerving).	25%	max. € 500.000
Productgroep Uitvoering	Achterstand in groot onderhoud en het niet tijdig vervangen van gemeentelijke kapitaalgoederen.	20%	max. € 500.000
Zuidelijke Randweg	Het mogelijk niet (kunnen) voldoen aan gestelde subsidievoorwaarden, zowel qua uitvoerings- als verantwoordingsvereisten.	10%	max. € 925.000

Verbindingsweg	Grondwaterstanden blijken in werkelijkheid anders dan aangenomen.	35%	max. € 250.000
Verbindingsweg	Ontwerp dat voldoet aan alle eisen/normen en die volledige draagvlak heeft, blijkt onhaalbaar.	25%	max. € 250.000
Verbindingsweg	Tijdens realisatie aantreffen van onvoorziene objecten in de bodem (archeologische vondst, verontreinigingen, etc.).	25%	max. € 250.000
Team Ondersteuning	Er worden inkopen gedaan zonder dat er een geldend contract aan ten grondslag ligt.	50%	max. € 100.000
Verbindingsweg	Het blijken dat de gasleiding verlegd moet worden.	10%	max. € 500.000

Grondexploitatie

	<u>Risico</u>	<u>Kans</u>	<u>Financieel gevolg</u>
Grondexploitaties (geconsolideerd)	Een situatie waar sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt. Gevolgen hiervan zijn: - de uitgifte van bouwgronden start later of stagneert tijdelijk; - de fasering van de investeringen en opbrengsten in de tijd verlopen niet volgens oorspronkelijke inschatting/planning waardoor extra renteverliezen optreden; - de gronden worden niet tegen de geraamde prijzen afgezet, of de toekomstige opbrengstenstijging is te optimistisch ingeschat; - aan de kostenkant voltrekt zich een prijsstijging welke niet kan worden gecompenseerd door een verhoging van de opbrengsten uit grondverkoop; - er is sprake van een rentestijging gedurende de resterende looptijd van het plan.	50%	max. € 6.300.000
Bornsche Maten	Het mogelijk niet kunnen voldoen aan de contractuele verplichtingen richting diverse private partijen. Er is een kans dat niet alle aangegane verplichtingen kunnen worden nagekomen en hiervoor een schadevergoeding moet worden betaald.	50%	max. € 1.900.000
Kollergang	Project afsluiten in 2018 en niet realiseren van verdere kaveluitgifte.	50%	max. € 1.200.000
Bornsche Maten	Extra archeologisch onderzoek: Binnen het plangebied liggen enkele verdachte locaties. Afhankelijk van wat er op deze locaties wordt gevonden kan het huidige budget worden overschreden.	50%	max. € 1.000.000
Bornsche Maten	Scopewijzigingen in het projectplan: Wanneer 'de knip' in de Rondweg niet wordt gerealiseerd zijn er schadeclaims te verwachten.	50%	max. € 1.000.000
Olde Engberink	In verband met beperking wijkerslocatie en onzekerheid over bereidheid tot vrije verkoop kan dit leiden tot een afwaardering van de helft van de kavels.	30%	max. € 1.650.000
Westermaat De Veldkamp	Langdurige stagnatie van de verkoop in combinatie met het uitblijven van opbrengstindexering.	50%	max. € 850.000

Kernrand Borne-West	Vanwege bestemmingsregels het niet kunnen uitgeven van een nog te realiseren erf ter plaatse van De Kluff Noord.	30%	max. € 270.000
Westermaat De Veldkamp	Om de verkoop te bevorderen bestaat de mogelijkheid dat maatregelen worden genomen die leiden tot een tussentijdse planherziening.	50%	max. € 100.000
Bornsche Maten	Gemeente wordt geconfronteerd met onvoorziene (bouw) claims van derden.	30%	max. € 150.000

Op basis van het volledige risicoprofiel is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald. De basis hiervoor is een statistisch rekenmodel. Dit model gaat er vanuit dat niet alle risico's op hetzelfde moment en in volledige vorm plaats vinden. Hiervoor gebruiken we een zekerheidspercentage van 90%. Op basis van de meest recente risico-inventarisatie en simulatie is de benodigde weerstandscapaciteit € 6.057.000.

Weerstandsvermogen

Op basis van de beschikbare weerstandscapaciteit (geraamde stand per 1/1/2019) en de benodigde weerstandscapaciteit ziet de ratio er als volgt uit:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 19.993.500}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 6.057.000}} = 3,30$$

De benodigde weerstandscapaciteit is flink gedaald doordat een aantal risico's niet meer zijn opgenomen bij de grondexploitaties Bornsche Maten en het Regionaal Bedrijventerrein. Hiervoor zijn wel voorzieningen getroffen. Ook is bij de grondexploitatie De Veldkamp het risicobedrag verlaagd vanwege de stijgende belangstelling door het gereedkomen van de Zuidelijke Randweg en de aantrekkende economie.

Door de daling van de benodigde weerstandscapaciteit verhoogd de ratio en blijft ruim boven de gestelde norm van 1,0. Het weerstandsvermogen is op gewenst niveau.

Kengetallen

	Norm/ Signaleringswaarde	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Meerjarenraming		
					2020	2021	2022
1a Netto schuldquote	0% - 100%	123%	127%	145%	144%	140%	139%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	0% - 100%	123%	127%	145%	144%	140%	139%
2 Solvabiliteitsratio	> 30%	27%	24%	26%	27%	26%	27%
3 Grondexploitatie	5% van de begrotingsomvang	90%	85%	78%	77%	79%	79%
4 Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	2%	0%	1%	2%	4%
5 Belastingcapaciteit	Landelijk gemiddelde woonlasten 2018: 721	108%	108%	103%	103%	103%	103%

De berekening achter de kengetallen is beschreven in de ministeriële regeling tot vaststelling kengetallen. De betekenis van de getallen wordt hierna toegelicht.

1a Netto schuldquote en gecorrigeerde schuldquote

De schuldquote is een maat voor de hoeveelheid schulden ten opzichte van het eigen vermogen. Afhankelijk of een gemeente net grote investeringen achter de rug heeft, is de netto schuldquote hoger of lager. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich ergens tussen de 0% en 100%. De VNG geeft als leidraad dat, wanneer de netto schuldquote boven de 130% komt, dit een punt van aandacht moet zijn. In 2019 en 2020 zit de netto schuldquote hierboven door de financiering van de verbindingsweg. Door gewijzigde BBV richtlijnen mogen interne doorbelastingen niet meer als baten worden verantwoord in de administratie, maar als negatieve lasten. Hierdoor neemt het begrotingstotaal af en heeft dat invloed op het kengetal.

De gecorrigeerde schuldquote is gelijk aan de netto schuldquote omdat de gemeente geen leningen doorverstreckt.

2 Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat zien hoe groot het deel van het balanstotaal uit het eigen vermogen bestaat. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het eigen vermogen in verhouding is. Vanuit de VNG is gesteld dat een solvabiliteitsratio onder de 20% onwenselijk is en dat een norm van boven de 30% goed is. Met een gemiddeld solvabiliteitspercentage van rond de 27% zit Borne ruim boven de minimum norm.

3 Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de balanswaarde van de gronden is, ten opzichte van de totale begroting. Een lager kengetal betekent een kleinere balanswaarde van de gronden en dus minder (mogelijke) risico's. Bij risico's valt te denken aan kosten die gemaakt zijn voor het bouwrijp maken van de gronden maar waarbij de kavels niet verkocht worden. Door wijzigingen in de BBV richtlijnen moet tussentijds winst genomen worden wanneer deze wordt verwacht, de zogenaamde percentage of completion methode (POC methode). Hierdoor is het percentage ten opzichte van voorgaande jaren gedaald.

4 Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt aangegeven als een percentage op basis van de structurele baten en lasten. Hoe hoger het percentage, hoe meer structurele ruimte. Voor 2019 staat dit percentage op 0% wat inhoudt dat er geen tot weinig structurele ruimte in de exploitatie is. De ontwikkeling in het meerjarenperspectief laat een positieve trend zien.

5 Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten binnen de gemeente zich verhouden tot het landelijk gemiddelde. De gemiddelde woonlasten liggen 3% boven het landelijk gemiddelde, er is relatief minder ruimte om belastingen te verhogen. De daling van de gemiddelde woonlasten wordt veroorzaakt door de verlaging van de tarieven afval en riool. Hiermee zijn we dichterbij het landelijk gemiddelde gekomen. Voorstellen voor lastendrukverhoging kunnen weer leiden tot stijging van het percentage.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de gemeentelijke begroting gemoeid. De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is een instrument voor de raad om jaarlijks de kaderstellende en controlerende taak uit te kunnen voeren.

In 2016 is de nota Kapitaalgoederen 2017-2020 vastgesteld. De hieruit volgende vervangingen en omvormingen zijn opgenomen in de Programmabegroting 2019-2022. De diversiteit in achterstallig onderhoud en de daarmee samenhangende schommelende investeringen zijn als ontwikkelpunt genoemd in deze nota. Naar aanleiding hiervan is in 2018 een onderzoek gestart naar een duurzaam kostendekkend systeem voor de (vervanging van) de kapitaalgoederen.

In de openbare ruimte hebben we te maken met verschillende kapitaalgoederen, waaronder wegen, openbare verlichting, straatmeubilair, civieltechnische kunstwerken, afvalcontainers, riolering, water, openbaar groen, begraafplaatsen, sportvelden, speelvoorzieningen en gebouwen. Hieronder wordt ingegaan op de kapitaalgoederen waarbij inzicht wordt gegeven in het kwaliteitsniveau van de diverse kapitaalgoederen, het geplande onderhoud, het achterstallige onderhoud en de benodigde middelen.

Wegen

Beleidskader

Borne heeft geen beleidsplan voor wegen. Voor het noodzakelijke onderhoud wordt een tweejaarlijkse inspectie uitgevoerd die resulteert in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Er wordt in het MJOP onderscheid gemaakt tussen klein en groot onderhoud. Klein onderhoud is ondergebracht in de DVO met Twente Milieu, terwijl de gemeente zelf opdracht geeft voor groot onderhoud. Binnen de totaal beschikbare budgetten voor groot en klein onderhoud kan jaarlijks, in overleg tussen Twente Milieu en gemeente, worden geschoven. In de nota Kapitaalgoederen is voorgesteld om voor de jaren 2017-2020 uit te gaan van het kwaliteitsniveau C (matig). Er is sprake van sober onderhoud, zonder dat er onveiligheid of kapitaalvernietiging optreedt. De weggebruiker kan in deze periode enige vorm van hinder of discomfort ervaren.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

De laatste wegeninspectie is uitgevoerd in 2017. Uit deze inspectie bleek dat er sprake is van een lichte verslechtering van de situatie ten opzichte van 2015. Door het accent te leggen op klein onderhoud van voetpaden en fietspaden kan de veiligheid binnen de bestaande budgetten worden geborgd. In 2019 staat daarnaast groot onderhoud in de Grotestraat (tussen Ziekenhuisstraat en Ennekerdijk) op de planning.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Verkeer en vervoer	442.500	442.500	442.500	442.500	DVO TM
Groot onderhoud	Verkeer en vervoer	315.000	315.000	315.000	315.000	

Trends en ontwikkelingen

Binnen de bebouwde kom wordt vaker geluid reducerend asfalt toegepast. Dit werkt kostenverhogend voor het onderhoud omdat de vervangingscyclus korter is dan bij normaal asfalt.

In verband met langer thuiswonende ouderen wordt er extra aandacht gevraagd voor de toegankelijkheid en de vlakheid van voetpaden. Dit speelt in bepaalde buurten (bijvoorbeeld Oud Borne).

Openbare verlichting

Beleidskader

De gemeenteraad heeft in 2009 een beleidsplan voor de openbare verlichting vastgesteld. Dit plan is opgesteld voor de periode 2009-2014 en geeft een doorkijk tot en met 2019 voor de noodzakelijke vervangingen. Deze vervangingsnoodzaak is opgenomen in de Nota kapitaalgoederen 2017-2020 voor een jaarlijks bedrag van € 125.000.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Er is een grootschalig vervangingsplan in voorbereiding, waarbij de bedoeling is dat 3300 van de 4300 lichtmasten worden vervangen. Dit voorstel zal in de loop van 2018 aan de raad worden voorgelegd.

In afwachting van dit plan wordt voor 2019 en 2020 uitgegaan van het voor die jaren toegezegde vervangingsbudget.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Verkeer en vervoer	116.500	116.500	116.500	116.500	DVO TM
Achterstallig onderhoud	Verkeer en vervoer	125.000	125.000			Nota Kapitaalgoederen

Trends en ontwikkelingen

Bij vervangingen wordt standaard uitgegaan van LED verlichting. Daarnaast wordt (waar mogelijk uit oogpunt van sociale- en verkeersveiligheid) een dim-regime ingesteld bij nieuwe aanleg.

Straatmeubilair

Beleidskader

Er is geen beleidsplan beschikbaar voor straatmeubilair. De staat van het straatmeubilair is meegenomen in de Nota kapitaalgoederen 2017-2020.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

In 2014 is het straatmeubilair geïnspecteerd. Twente Milieu verzorgt het lopende onderhoud en het schoonmaken van het straatmeubilair. Ook kan binnen het budget een klein deel vervanging plaatsvinden. Dit gaat met name om incidentele beschadigingen, aanrijdingen etc.

Het lopende budget is voldoende om het huidige niveau te handhaven. Op grond van de in 2014 uitgevoerde inspectie is in de Nota kapitaalgoederen budget gevraagd voor grootschalige vervanging in 2020. In 2019 worden de voorbereidingen getroffen voor deze vervanging, waarmee het bestaande achterstallige onderhoud kan worden weggewerkt.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Verkeer en vervoer	22.000	22.000	22.000	22.000	DVO TM
Achterstallig onderhoud	Verkeer en vervoer		90.000			Nota Kapitaalgoederen

Trends en ontwikkelingen

Bij de vervanging in 2020 zal bekeken worden of en hoe het aantal borden kan worden verminderd. Beperking van het bordenwoud heeft al eerder geleid tot sanering van het bordenbestand.

Civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

Er is geen beleidsplan voor de civieltechnische kunstwerken. Wel is in 2016 een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) opgesteld voor bruggen, duikers en beschoeiingen. De vervangingsnoodzaak is aangegeven in de Nota kapitaalgoederen 2017-2020.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Omdat in 2018 uitvoering plaatsvindt van achterstallig onderhoud aan de civieltechnische kunstwerken kan in 2019 worden uitgegaan van een gezonde onderhoudssituatie. Voor de beschoeiingen geldt dit nog niet; hiervoor zal in de volgende Nota kapitaalgoederen aandacht voor worden gevraagd. Via regelmatige inspecties zal het vernieuwde areaal in de gaten worden gehouden. Omdat het reguliere onderhoudsbudget toereikend is, kunnen nieuwe onderhoudsachterstanden beter worden voorkomen.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Verkeer en vervoer	31.500	31.500	31.500	31.500	DVO TM
Inspecties	Verkeer en vervoer	3.200	3.200	3.200	3.200	Nota Kapitaalgoederen

Trends en ontwikkelingen

Geen bijzonderheden.

Afvalcontainers

Beleidskader

In 2017 is de eerste fase van het nieuwe afvalbeleid uitgevoerd, waarbij de bestaande bovengrondse containers voor restafval (bij hoogbouw) en de verzamelcontainers op de milieupleintjes zijn vervangen door ondergrondse containers.

In 2018 wordt een nieuwe fase in het afvalbeleid aan het bestuur voorgelegd. Bij de besluitvorming voor de 1e fase in 2016 zijn Diftar en omgekeerd inzamelen als mogelijke vervolgstappen genoemd. Recente ervaringen in de regio en op landelijk niveau zijn medebepalend voor de te volgen koers. Na besluitvorming in 2018 is de verwachting dat het nieuwe beleid in 2019 verder zal worden uitgewerkt en vervolgens in 2020 kan worden ingevoerd. Het is nog onduidelijk of hier investeringen voor kapitaalgoederen mee gemoeid zijn.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

De bovengrondse containers hadden een slechte uitstraling en moesten uit technisch en esthetisch oogpunt vervangen worden. De kleine bovengrondse GFT containers bij de hoogbouw zijn wel gehandhaafd. Het technische onderhoud van de nieuwe containers is ondergebracht in de nieuwe leasecontracten. Het netheidsonderhoud voor de containers en de directe omgeving is opgenomen in de DVO met Twente Milieu. Voor de nieuw ingevoerde verpakkingencontainers bij de huishoudens zijn ook leasecontracten afgesloten.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Afval	366.500	366.500	366.500	366.500	DVO TM

Riolering

Beleidskader

Het beleid, beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in gemeentelijk rioleringsplan 2017-2021.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Met het uitvoeren van de jaarlijks geplande riolinspectie wordt de staat van de riolering goed in beeld gebracht. De riolering is over het algemeen in redelijke tot goede conditie, er is geen sprake van achterstallig onderhoud. In periodiek overleg met beheer (wegen en verkeer) wordt de planning definitief afgestemd voor de planperiode. De beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden door Twente Milieu conform de dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd. In het gemeentelijk rioleringsplan staan de rioolvervangingen en het afwegingskader met de benodigde investering opgenomen. Om te anticiperen op grote jaarvariaties op de lange termijn zijn de jaarlijkse investeringsbedragen voor rioolvervangings uitgevlakt in gegroepeerde termijnen.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Riolering	534.000	534.000	534.000	534.000	DVO TM

Trends en ontwikkelingen

- Bewustwording en betrokkenheid bij de burgers vergroten.
- Samenwerkingsverbanden optimaliseren.
- Exploitatielasten en krediet groot onderhoud zijn gelijkwaardig met voorgaande jaren.
- Rioolheffing is stabiel, investeringen worden direct afgeschreven en niet meer gekapitaliseerd.

Water

Beleidskader

Het gemeentelijk waterplan Borne, welke in samenwerking met het waterschap en de waterleidingmaatschappij is opgesteld, is bij planvorming richtinggevend. Veel activiteiten gebeuren in samenwerking met het waterschap Vechtstromen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Er is geen specifiek ambitieniveau voor het beheer en onderhoud van oppervlaktewateren. Het onderhoud is sober. Uitgangspunt is dat de wateren hun functie kunnen uitoefenen, de wateren veilig zijn en de kosten niet toenemen. Baggerwerkzaamheden zijn verantwoord in het vigerende gemeentelijk rioleringsplan. Komend jaar staan de vijvers bij 't Olthof voor onderhoud gepland. Verder beheert en onderhoudt Twente Milieu de oppervlaktewateren. Primaire stedelijke wateren zijn in handen van waterschap Vechtstromen. Dit betreft de waterpartijen Weideplas, Bekenhorst en bedrijventerrein Veldkamp.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier budget	Water	51.000	51.000	51.000	51.000	DVO TM
Groot onderhoud	Water	50.000				Nota Kapitaalgoederen

Trends en ontwikkelingen

- Ruimte voor opvang en berging van water.
- Zichtbaar maken en beleving geven aan stedelijk water.
- Aandacht houden voor de kwaliteit, met name algengroei.

Openbaar groen

Beleidskader

Het beleid ten aanzien van groene kapitaalgoederen is vastgelegd in het Groenbeleidsplan 2008-2020. Het beleidsplan is voor de uitvoerende taken vertaald naar de productbladen in de DVO met Twente Milieu. Het bomenbeleid is vastgelegd in de Bomenverordening en de toelichting daarop. In het groenbeleidsplan van de gemeente Borne wordt uitgegaan van het zogenoemde basisniveau voor het onderhoud van de groenvoorzieningen. Enkele bijzondere locaties, zoals bijvoorbeeld de begraafplaats, zijn vastgesteld op basisniveau +. De gewenste beeldkwaliteit en beheerkwaliteit zijn daarbij beschreven.

In het Groenbeleidsplan is aandacht gevraagd voor het oplossen van knelpunten, die als gevolg van eerdere bezuinigingen en het verbod op het gebruik van gifstoffen in de plantsoenen zijn ontstaan.

Door over te stappen op onderhoudsvriendelijker groen kunnen de gevolgen van het bestrijdingsverbod op termijn worden opgevangen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Een plan voor omvorming naar onderhoudsvriendelijk groen wordt samen met Twente Milieu opgesteld.

Op verschillende plekken in de gemeente staan bomen in een te kleine doorwortelbare ruimte. Ze veroorzaken schade aan bestrating en vormen overlast voor omwonenden. De resultaten van de boomveiligheidscontrole zijn de basis voor een plan van aanpak voor de komende periode.

Beide processen van omvorming krijgen in nauwe samenspraak met omwonenden gestalte.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Openbaar groen en openluchtrecre.	1.201.500	1.201.500	1.201.500	1.201.500	Beplanting DVO TM
Achterstallig onderhoud	Openbaar groen en openluchtrecre.	40.000				Beplanting, omvorming groen Nota Kapitaalgoederen
Regulier onderhoud	Openbaar groen en openluchtrecre.	84.500	84.500	84.500	84.500	Bomen DVO TM
Achterstallig onderhoud	Openbaar groen en openluchtrecre.	60.000				Omvorming bomen Nota Kapitaalgoederen

Trends en ontwikkelingen

De bomenverordening wordt geactualiseerd. Gekeken wordt naar het terugdringen naar de regeldruk, conform de opgave vanuit de Omgevingswet.

Begraafplaatsen

Beleidskader

Op de begraafplaats is, een door de raad vastgesteld, beheerplan van toepassing.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

In het beleidskader is een 'basis-plus' kwaliteit vastgesteld. Hierbij worden die gedeelten die als monumentaal betiteld zijn, en voldoende in de schaduw liggen echter extensiever, maar respectvol, onderhouden. In maart 2018 is de nieuwe urnentuin in gebruik genomen. In de loop van 2018 zal de stalling van de machines en de gereedschapsberging vernieuwd worden. Dit gaat samen met de verplaatsing van de stortplaats en de garage van het begin van de begraafplaats naar de achterzijde. Tevens wordt gekeken naar de realisatie van een bezoekers-/invalidentoilet. De plannen hiertoe worden gemaakt in samenspraak met Te Kieft architecten. De realisatie ervan komt in het najaar van 2018 te liggen.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Begraafplaatsen	103.500	103.500	103.500	103.500	DVO TM

Trends en ontwikkelingen

Al enige jaren kijken we met wisselende tevredenheid, naar onze onderhoudsbeelden. De gevolgen van het verbod op het gebruik van chemische middelen zijn fors. Niet alleen zijn de onderhoudskosten van het onkruidvrijhouden verviervoudigd, we zien dat het onderhoud in de opstartfase rond half april, begin mei een piek kent. Later in het jaar komt deze weer onder controle. Twente Milieu heeft geïnvesteerd in een heetwatermachine waarmee we de ongewenste kruiden, binnen het vastgestelde beeld, in de hand kunnen houden.

Al enige jaren kijken we kritisch naar het onderhoud van de kindergraven. De oudste kindergraven zijn van de jaren zestig. Deze delen zijn heel precair maar kwetsbaar. We willen met de nabestaanden in overleg hoe we de graven cq monumenten, voor de toekomst veilig kunnen stellen. De realisatie van een mogelijke 'Engelentuin' is hierbij denkbaar.

Sportvelden

Beleidskader

Er is geen beleidsplan sport of een beheerplan voor de buitensportaccommodaties aanwezig. Er wordt gewerkt vanuit meerjarig onderhoudsbestek. Dit bestek beschrijft de exacte kwaliteitseisen en frequenties waardoor de risico's van het gebruik van het sportpark worden bewaakt.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

De uit het beheerbestek voortvloeiende werkzaamheden zijn gebaseerd op spel en veiligheid. Regulier gras kent zijn beperkingen maar ook zijn speleigenschappen. Kunstgras is, met uitzondering van bedekking door sneeuw, altijd speelbaar. Er wordt veel gezegd over kunstgras en weinig over natuurgras. Kunstgras is betrouwbaar maar vooral veel kostbaarder. Iedere 10 tot 12 jaar is een vervanging noodzakelijk. De KNVB ziet echter, tot haar verdriet, het gebruik van kunstgras alleen maar toenemen. Het gebruik van kunstgras leidt, om zijn starheid, echter tot meer blessures. Door te zorgen voor voldoende infill worden deze beperkt. Als infill wordt nu, het veel besproken, SBR rubber gebruikt. In 2018 zal de KNVB de kunstgrasvelden keuren op haar speleigenschappen. De vraag om hybride varianten van zal toenemen. Ten einde meer betrouwbare speeluren per veld te kunnen garanderen.

Bij de renovatie van veld 2 van VV Borne wordt het doelgebied voorzien van een hybride constructie. Bij toekomstige renovaties van natuurgras zal naar deze ervaringen gekeken worden. Ook de KNVB kijkt mee en volgt onze ervaringen.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Sportaccommodaties	105.000	105.000	105.000	105.000	't Wooldrik DVO TM
Regulier onderhoud	Sportaccommodaties	14.000	14.000	14.000	14.000	Zenderen DVO TM

Trends en ontwikkelingen

Sportpark 't Wooldrik bruist. De ontwikkelingen in kunstgras gaan door en ook aan natuurgras worden andere eisen gesteld. Vooruitlopend op de vervanging van de kunstgrasmatten is de natuurgrasmat, veld 5 bij NEO gerenoveerd. Na de zomerstop is ook veld 2 van VV Borne gerenoveerd. In de zomer van 2020 moet het kunstgras van veld 4 van NEO vervangen worden. Hiervoor zitten we nu in een onderzoeksfase. De komst van een noninfill variant van kunstgras is, als vervanging voor veld 4, heel interessant.

Speelvoorzieningen

Beleidskader

Voor de speelvoorzieningen is geen beleidsplan opgesteld. In de notitie Spelen in Borne (2006) zijn wel enkele beleidlijnen uitgezet. Ook is in het beheerrapport Ruimte voor Spelen (augustus 2008) de inrichting en het beheer van de speelvoorzieningen uitgewerkt. Landelijk zijn in het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen de wettelijke bepalingen voor aansprakelijkheid en veiligheid opgenomen.

In 2018 wordt speelbeleid opgesteld. Het speelbeleid wordt integraal opgesteld, waarbij de doelstellingen genoemd in het jeugdbeleid, het gezondheidsbeleid en de doelstellingen met betrekking tot sport & bewegen de uitgangspunten zijn.

In de gemeente Borne staan op 99 speellocaties 375 speeltoestellen. Op dit moment is er geen specifiek kwaliteitsniveau voor de speelvoorzieningen vastgesteld. Het uitgangspunt is dan ook dat alle voorzieningen op basisniveau worden gehouden, dat wil zeggen 'heel en veilig'. Het belangrijkste is uiteraard dat een toestel veilig is, in tweede instantie wordt gekeken naar functionaliteit.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Vanuit de gemeente Borne wordt regie gevoerd op de inspectie, het bijhouden van het systeem, de logboeken en het uit te voeren groot en klein onderhoud.

Financieel

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Openbaar groen en openluchtrecre.	87.500	87.500	87.500	87.500	DVO TM

Trends en ontwikkelingen

Kinderen spelen steeds minder buiten, terwijl buiten spelen van groot belang is voor de ontwikkeling en de gezondheid van kinderen. Vooral spelen in het groen draagt daar aan bij.

Het op te stellen speelbeleid wil tegenwicht bieden aan de ontwikkeling van minder buitenspelen. De (groene) buitenruimte moet vooral ook uitnodigen tot buitenspelen.

Gebouwen

Beleidskader

In 2013 heeft de raad kaders voor gemeentelijk vastgoedbeleid vastgesteld. Aan de implementatie wordt gewerkt.

De gemeente Borne is verantwoordelijk voor het beheer van de gemeentelijke gebouwen en leegstaande schoolgebouwen (en noodlokalen). Om deze goed te laten functioneren is planmatig onderhoud noodzakelijk. De gebouwen zijn opgenomen in een gebouwenbeheersysteem, waarbij de gegevens periodiek (elke 3-5 jaar) worden geactualiseerd door PLANON conform de NEN 2767 en de meerjarenplanning jaarlijks op basis van eigen visuele waarneming wordt bijgesteld.

De planperiode strekt zich uit over een horizon van 30 jaar.

Conform de in 2015 geactualiseerde MeerJarenOnderhoudsPlanning (MJOP) wordt het onderhoud uitgevoerd. Het onderhoud is te verdelen in de twee groepen regulier onderhoud en groot onderhoud/investeringen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Voor alle gebouwen wordt in principe uitgegaan van het plegen van sober, duurzame en vooral doelmatig onderhoud. Het hieronder genoemde onderhoud richt zich vooral op het eerst komend jaar. De onderhoudsconditie van het aanwezig vastgoed is goed = conditie 2 (conform NEN 2767).

Sportcomplex 't Wooldrik

Mogelijk in verband met het Sportbedrijf zullen er aanpassingen in Sportcomplex 't Wooldrik plaatsvinden. Tevens wordt er onderzoek gedaan naar de toekomst van dit complex en de toekomstige invulling hiervan.

Kulturhus

In de zomer 2017 is er vanuit stichting Kulturhus het verzoek neergelegd bij de gemeente Borne of zij bereid is een bijdrage te leveren om een interne verbouwing te realiseren met als doel de verhuurbaarheid te vergroten. De plannen worden uitgevoerd met als verwachte start voorjaar 2019. Het renoveren/vervangen van de tribune in de theaterzaal is inmiddels onderzocht, en aan de hand van recent uitgevoerd onderhoud kunnen we stellen dat het einde van de levensduur tribune is bereikt. Posten welke vallen onder groot onderhoud/investeringen PLANON voor de komende jaren worden bekeken en zal er een afweging worden gemaakt voor mogelijke vervanging.

Mede door deze ontwikkelingen is groot onderhoud on hold gezet, waaronder het binnenschilderwerk.

Gemeentehuis

Uit recent uitgevoerd onderzoek kan worden gesteld dat er vele ruiten lek zijn. Het jaar 2018 wordt gebruikt om een plan van aanpak op te stellen voor het structureel vervangen van alle beglazing, echter zal dit dan gefaseerd gebeuren (kostenoverweging).

De lift heeft de afgelopen periode gezorgd voor diverse storingen, om de storingen te voorkomen en het functioneren van de lift te optimaliseren is het raadzaam om een modernisering toe te passen.

Daarmee voldoen de te vervangen componenten weer aan de geldende veiligheidseisen.

Gymzaal de Hooiberg

Nadat in 2018 de kleedruimten zijn gerenoveerd wordt de buitenschil aangepakt, in het oog springt dan de vervanging van de gevelbeplating. In het kader van duurzaamheid zou men zaken kunnen combineren om naast vervanging van de gevelbekleding ook de isolatie van het pakket te verhogen.

In onderzoek is aangetoond dat de isolatiewaarde van het dak kan worden vergroot door het isolatiepakket aan te passen en dakranden te verhogen.

Financieel

Per jaar wordt er kritisch gekeken of vervanging uitgesteld kunnen worden en zo laat mogelijk kunnen worden uitgevoerd. Uiteraard zonder verlies van het kwaliteitsniveau van het object.

Het onderhoud van kapitaalgoederen is te splitsen in regulier onderhoud en groot onderhoud/ investeringen, waarbij de eerste ten laste van de exploitatie komt en de anderen worden gedekt uit de reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen.

De onderhoudsbudgetten zijn berekend op basis van het benodigd onderhoud (PLANON).

Omschrijving	Taakveld/ Krediet/ Reserve/ Voorziening	Begroot (€)				Toelichting
		2019	2020	2021	2022	
Regulier onderhoud	Gebouwen	200.000	204.000	202.500	202.500	Er is op dit moment geen sprake van achterstallig onderhoud.
Groot onderhoud	Gebouwen	156.000	267.500	58.000	152.500	Het budget voor groot onderhoud wisselt jaarlijks. De schommelingen worden opgevangen door de reserve.

Trends en ontwikkelingen

Alles wat te maken heeft met maatschappelijk verantwoord leven, milieu, ecologie en toekomstgericht denken wordt tegenwoordig onder duurzaamheid geschaard.

In het kader van duurzaamheid bij gebouwen kan men een pand op verschillende manieren aanpassen om zo tot een beter energieverbruik te geraken. Met andere woorden er wordt dan concreet minder energie verbruikt. Bij verduurzaming gebouwen moet er gedacht worden aan:

- Isolatiewaarde van de beglazing te verhogen, dus van HR++ naar HR+++.
- Bij vervanging gevelbekleding ook de isolatiewaarde van het pakket te verhogen.
- Bij vervanging dakbedekking de isolatiewaarde dak verhogen.
- Verouderde technische installatie vernieuwen.
- Toepassen zonnepanelen.

Paragraaf Financiering

Statuut

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) sluit aan bij de ontwikkelingen op de financiële markten en de financieringsbehoefte van decentrale overheden. In deze wet worden de kaders aangegeven waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt.

Op grond van deze wet worden de gemeenten verplicht een treasurystatuut vast te stellen alsmede in de begroting en de jaarrekening een treasuryparagraaf op te nemen. Met de introductie van het treasurystatuut en de treasuryparagraaf wordt beoogd:

- de kwaliteit van de uitvoering van de treasuryfunctie te verhogen;
- de transparantie van het besluitvormingsproces te verbeteren;
- het democratische verantwoordingsproces te versterken;
- de kredietwaardigheid in stand te houden en te bevorderen.

De treasuryfunctie ondersteunt in deze de uitvoering van de programma's.

Renteberekening

In de begroting 2019 is becijferd dat over de per 1-1-2019 opgenomen langlopende geldleningen gemiddeld 2,78% rente is verschuldigd.

Kortlopende geldleningen

Met de Bank Nederlandse Gemeenten is een overeenkomst afgesloten waarin de kredietlimiet onder de Overeenkomst Bancaire Dienstverlening met ingang van 1 januari 2011 is vastgesteld op € 6.405.000. Deze kredietlimiet is gekoppeld aan het begrotingstotaal. Deze kredietlimiet dient jaarlijks te worden geactualiseerd. Indien geen verzoek tot wijziging wordt ingediend, wordt het krediet ongewijzigd gecontinueerd.

Vaste schuld

De som van de aangegeve langlopende geldleningen bedraagt € 71.506.290 per 1 januari 2019. Daarnaast is sprake van een bedrag van € 36.302 aan onderhandse leningen en een bedrag van € 73.068 aan door derden belegde gelden.

Verstreckte vaste geldleningen

Per 1 januari 2019 zijn de volgende leningen versterkt:

• Hypothecaire geldleningen aan ambtenaren	€.	915.293
• SvN Startersregeling	€.	<u>1.273.540</u>
	€.	2.188.833

Voor deze leningen wordt rente ontvangen volgens een overeengekomen percentage.

Renterisiconorm

Renterisicobeheer omvat het beperken van de invloed van (externe-) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt van de Wet fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van gemeenten.

Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rente-typische looptijd vanaf één jaar). Dit kan door het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De renterisiconorm wordt berekend door een vastgesteld percentage (20% voor de gemeenten) te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.

Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen.

Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de herfinancieringen van de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm.

Voor 2019 blijven wij binnen de norm. Het renterisico over 2019 bedraagt ongeveer € 4 miljoen, terwijl de norm voor 2019 ongeveer € 13 miljoen bedraagt op basis van het begrotingstotaal van € 65 miljoen. Hoewel het renterisico vanaf 2020 ongeveer ruim € 8 miljoen bedraagt is op basis van liquiditeitsplanningen de verwachting dat ook in deze jaren binnen de renterisiconorm wordt gebleven.

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van gemeenten. Teneinde een grens te stellen aan korte financiering (rentetypische looptijd tot één jaar) is in de Wet fido de kasgeldlimiet opgenomen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten.

De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (voor gemeenten 8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar.

Hierbij geldt een minimumbedrag van € 300.000. In de Wet fido wordt de gemiddelde korte financiering (de netto vlottende schuld) per drie maanden getoetst aan de kasgeldlimiet. Hiertoe wordt het gemiddelde genomen van de korte financiering op de eerste dag van de drie kalendermaanden in een kwartaal. Voor 2019 bedraagt deze op begrotingsbasis ruim € 5 miljoen.

	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>
1 Renteherzieningen	0	0	0	0
2 Aflossingen	3.773.592	8.750.027	8.690.783	8.704.796
3 Renterisico (1 + 2)	3.773.592	8.750.027	8.690.783	8.704.796
4 Renterisiconorm	13.007.612	12.820.888	12.861.313	12.755.992
5a Ruimte onder renterisiconorm	9.234.020	4.070.861	4.170.530	4.051.196
5b Overschrijding renterisiconorm				
Berekening renterisiconorm				
4a Begrotingstotaal	65.038.060	64.104.442	64.306.563	63.779.958
4b Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (van alleen jaar t)	13.007.612	12.820.888	12.861.313	12.755.992
Kasgeldlimiet	5.528.235	5.448.878	5.466.058	5.421.296

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

In tegenstelling tot eerdere berichten vereist de opzet van de begroting vanuit het vernieuwde BBV alsnog een paragraaf bedrijfsvoering. De notitie Overhead (commissie BBV) geeft met betrekking tot de opzet en de inhoud van deze paragraaf het volgende aan:

"In tegenstelling tot hetgeen bij de voorbereiding van de Vernieuwing BBV is medegedeeld blijft de paragraaf bedrijfsvoering bestaan. Deze paragraaf kan gebruikt blijven worden voor beleidsmatige ontwikkelingen op het terrein van bedrijfsvoering zoals bijvoorbeeld human resource management, informatiebeveiliging en duurzame inkoop."

Op basis hiervan is de bedrijfsvoeringsparagraaf gericht op ontwikkelingen en kengetallen rond de PIJOFACH taken

Kwaliteit en dienstverlening

Bij de werksessie indicatoren programma Beter Borne onderdeel dienstverlening is afgesproken dat de waardering van de gemeentelijke dienstverlening door onze inwoners leidend is bij het vaststellen en monitoren van de kwaliteit van de dienstverlening. De gemeentelijke dienstverlening wordt gemonitord door deelname aan de tweejaarlijkse burgerpeiling www.waarstaatjegemeente.nl. De dienstverlening door de partners wordt gemonitord aan de hand van door de partners georganiseerde klanttevredenheidsonderzoeken. In het programma Beter Borne zijn prestatie-indicatoren voor dienstverlening opgenomen. Verantwoording op deze prestatie-indicatoren vindt plaats via de jaarrekening.

Personeel

In 2018 is in het licht van organisatieontwikkeling het project: belemmerende wet- en regelgeving gestart. Op 1 januari 2020 wordt de Wet Normalisatie Rechtspositie Arbeidsvoorwaarden (WNRA) van kracht. HR is onderdeel van het project en is bezig met de invoering van de WNRA. In verband hiermee wordt onderzoek gedaan naar arbeidsvoorwaarden (BAR) die niet meer van toepassing zijn of die gezien de context waarin we leven aan vernieuwing toe zijn. In 2019 wordt verder gewerkt aan deregulering en vernieuwing van lokaal HR-beleid, zoals IKB, passend bij de missie van Borne.

In 2018 hebben we een behoeftenonderzoek gedaan naar de rol en positie van HR in de organisatie. In 2019 blijven we doen wat goed gaat en zetten we in op de verbeterpunten. Thema's als benodigde competenties van medewerkers, talenten en houding en gedrag, benodigd leiderschap, benodigde formatie voor verschillende functiecategorieën, passend organiseren en digitalisering van HR-werkprocessen, zoals inhuur, verzuimmanagement en talentmanagement worden in 2019 verder opgepakt. De opgave voor HR is groot en in dat kader wordt in 2019 naar de rol, positie en formatie van HR gekeken.

Daarnaast wordt er op basis van nieuwe wet- en regelgeving die op ons afkomt, zoals de WNRA en de invoering van de Omgevingswet (nieuwe manier van werken), naar de rechtspositie van medewerkers en het HR-instrumentarium gekeken.

In de tabel is het verloop van de formatie en bezetting weergegeven. De peildatum is 1 januari 2018.

	2016	2016	2017	2017	2018	2018
	Formatie	Bezetting	Formatie	Bezetting	Formatie	Bezetting
Gemeentelijke organisatie	115,53	92,21	127,04	103,52	128,63	110,98
Griffie	2,78	2,44	2,44	2,44	2,44	2,44
Raadsleden	19	19	19	19	19	19
College van B&W	4	4	4	4	4	4
Voormalige wethouders (pensioen)	11	10	10	10	10	10
Voormalige wethouders (wachtgeld)	1	0	0	0	0	0

Informatieveiligheid en privacy

Informatieveiligheid en privacybescherming in de huidige samenleving is een belangrijk onderwerp geworden voor gemeenten. De rijksoverheid is nadere eisen gaan stellen aan de beveiliging van de gemeentelijke informatiehuishouding.

Voor de periode 2018-2021 is het bestaande strategische beleidskader, gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) herijkt. Het strategische informatiebeveiligingsbeleid 2018-2021 bevat het kader voor passende technische en organisatorische maatregelen om de gemeentelijke informatievoorziening te kunnen beschermen en te waarborgen en tevens te voldoen aan geldende standaarden en relevante wet- en regelgeving. Het strategische beleidskader is verder uitgewerkt.

Jaarlijks wordt een organisatie brede informatieveiligheidsanalyse uitgevoerd waarin de verschillen tussen de baseline en de huidige situatie bij de gemeente Borne in beeld worden gebracht. Op basis van dit zelfonderzoek wordt een actieplan opgesteld met de potentiële verbetermaatregelen, waarbij de wettelijke verplichtingen en de gebeurtenissen die vanuit de risicobenadering hoog scoren als leidend zijn gehanteerd. Er zullen aanvullende voorstellen worden gedaan voor de te treffen maatregelen met financiële consequenties. De coördinator informatiebeveiliging rapporteert jaarlijks over de uitvoering van het actieplan.

Om het afleggen van verantwoording over de kwaliteit van de informatieveiligheid aan het gemeentebestuur en de rijksoverheid zoveel mogelijk te stroomlijnen wordt de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) systematiek gehanteerd. ENSIA helpt gemeenten in één keer slim verantwoording af te leggen over informatieveiligheid gebaseerd op de BIG. De verantwoordingsystematiek over de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoortuitvoeringsregeling (PUN), Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (SUWI-net) is samengevoegd en gestroomlijnd.

Er is een werkgroep informatieveiligheid ingesteld die belast is met het verder inrichten en borgen van informatieveiligheid in de organisatie op een manier die aansluit bij de organisatieontwikkeling.

Vanaf 25 mei 2018 geldt de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Deze Europese verordening versterkt de positie van mensen van wie gegevens worden verwerkt. Zij krijgen nieuwe privacyrechten en hun bestaande rechten worden sterker. Organisaties die persoonsgegevens verwerken – zoals gemeentelijke overheden - krijgen meer verplichtingen en moeten kunnen aantonen dat aan de AVG wordt voldaan. Met het aanstellen van een intern toezichthouder (de Functionaris Gegevensverwerking) en het inrichten van het register van verwerkingen heeft de gemeente Borne hiervoor de eerste stappen gezet. Onze ambitie is te groeien naar privacyvolwassenheid.

In 2019 worden verdere stappen gezet om te voldoen aan de AVG:

- nulmeting privacyvolwassenheid;
- het privacybeleid vaststellen;
- organiseren van beheer, toetsing en handhaving van privacybeleid;
- doorontwikkelen van het privacy-instrumentarium zoals gegevensbeschermingseffectbeoordeling en het register gegevensverwerkingen.

Post en archief

In onze voortdurend en snel veranderende samenleving is goed informatiemanagement cruciaal. Het cluster informatiebeheer is verantwoordelijk voor de behandeling van alle poststromen, zowel analoog als digitaal. Om de dienstverlening richting interne en externe klant goed te kunnen uitvoeren, is in 2016 gestart met volledige substitutie van alle analoge poststukken. Dat betekent dat alle in- en uitgaande correspondentie, maar ook alle interne stukken, in principe digitaal gearchiveerd worden. Al jaren zien we de tendens dat de fysieke poststromen afnemen, maar ook dat de digitale toenemen. Dit is een groeiproces, want nog niet alle gemeentelijke werkprocessen zijn volledig digitaal af te handelen.

Tegelijk met de invoering van substitutie is het cluster informatiebeheer van start gegaan met de digitale archivering. In overleg met de vakafdelingen worden digitale dossiers aangelegd en na volledige afhandeling afgesloten. De huidige software is geüpgraded om alle digitale dossiers efficiënt en toekomstbestendig te verwerken. Hierdoor is het ook mogelijk processen, zoals het bestuurlijk besluitvormingsproces, volledig digitaal te laten verlopen. Op basis van landelijk geldende selectielijsten worden de digitale zaken te zijner tijd voor vernietiging aangeboden, dan wel permanent bewaard. De komende jaren wordt aansluiting gezocht bij een landelijk of regionaal e-depot. Binnen de organisatie zijn er nog een aantal zelf (analoog) dossiervormende afdelingen. Ook hier willen wij de komende jaren een digitaliseringsslag maken.

Naar aanleiding van het vaststellen van de visie op informatievoorziening is het uitvoeringsprogramma uitgewerkt en gepresenteerd. In 2018 zitten we nog midden in de implementatie van de eerste twee pijlers. Vanaf 2019 zullen de projecten voor de overige pijlers opgestart worden. Dit uitvoeringsprogramma zal samen met dienstverlening opgesteld worden zodat het een integraal dienstverlening en informatievoorziening programma wordt.

Inkoop

In 2019 wordt onderzocht of het mogelijk is om in de financiële administratie inkoopcodes aan crediteuren toe te voegen. Met deze toevoeging wordt het mogelijk om gerichte inkoopscans te maken. Enerzijds kunnen deze inkoopscans gebruikt worden om onze inkoop effectiever en efficiënter te maken (meer bundelingen, meer mantelovereenkomsten, minder kleinere contracten en minder aanbestedingsprocedures).

Anderzijds kunnen de inkoopscans een waardevolle tool zijn om vanuit de 14 gemeenten in Twente, de regio Twente én de Veiligheidsregio, afstemming te krijgen voor gezamenlijke inkooptrajecten en om deze op te nemen in een jaarlijks inkoopplan.

Juridisch

Binnen de Gemeente Borne is afgesproken om mediation in te zetten bij ingediende bezwaren en klachten. Door de concernstaf zal eerst telefonisch contact worden opgenomen met de bezwaarde of klager. Vervolgens zal de uitkomst van dit gesprek worden teruggekoppeld met de vakafdeling. Vervolgens zal door de concernstaf en de vakafdeling gezamenlijk worden bepaald of de juridische weg wordt gevolgd, dat er op een andere manier overleg wordt opgestart met (één van de) partijen of dat er een bemiddelingsgesprek georganiseerd wordt.

Het komende jaar (2019) zal deze werkwijze worden voortgezet en zal aandacht worden besteed aan de bewustwording binnen de organisatie dat mediation en bemiddelingsvaardigheden ingezet kunnen worden om conflicten met de gemeente op te lossen. Op deze wijze kunnen hoogoplopende conflicten voorkomen worden. Dit past ook binnen de visie van MijnBorne2030: meer denken vanuit de burger en minder vanuit strikte juridische kaders.

Financiële administratie en managementinformatie

Door wijzigingen in wet- en regelgeving was het noodzakelijk de gemeentelijke financiële administratie opnieuw in te richten. Deze herinrichting heeft in 2017 plaatsgevonden. Naast de noodzaak van buiten de gemeentelijke organisatie, zijn er ook duidelijke verwachtingen en behoeftes als het gaat over financiële management informatie en de doorontwikkeling van de P&C-cyclus. In 2018 zijn daar de eerste stappen in gezet. In 2019 zal de managementinformatie verder vorm moeten krijgen. Daarbij zal een beroep gedaan moeten worden op externe expertise. En adequaat applicatiebeheer is hierbij een punt van aandacht.

Communicatie

Eén van de overige pijlers in het uitvoeringsprogramma is het klantvriendelijker maken van de website. De website van de gemeente Borne is in 2014 voor het laatst vernieuwd. In 2018 wordt een project opgestart met als eindresultaat een vernieuwing van de website die in 2019 moet worden opgeleverd. Deze vernieuwing wordt uitgevoerd om de dienstverlening richting inwoners verder te verbeteren. Belangrijkste doel van het vernieuwen van de site is een verbetering van de vindbaarheid, zodat de tevredenheid van inwoners over de digitale dienstverlening zoveel/waar mogelijk kunnen borgen. Op onlinegebied verandert er veel en in rap tempo. Het is belangrijk om als gemeente met die ontwikkeling mee te gaan. Er is een eerste stap gezet om de website te verbeteren. Alle diensten die te vinden zijn in de huidige Product Diensten Catalogus (alfabetbalk) zijn geactualiseerd, herschreven en ingekort. Op deze manier ontstaat een actueel overzicht, verbetert de vindbaarheid en vergroot de leesbaarheid.

In 2018 doet een trainee onderzoek naar het huidige intranet. De gemeente Borne wil binnen de organisatie het gebruik van intranet verbeteren om de samenwerking tussen de verschillende afdelingen te vergroten en waar mogelijk te verbeteren. Afdeling overstijgende samenwerking is dan ook een nadrukkelijke wens (en behoefte) van de gemeente om te kunnen voldoen aan de huidige wensen vanuit de samenleving.

Een nieuw intranet moet voorzien in de behoefte om elkaar, en elkaars werkzaamheden te (her)kennen, zodat men elkaar beter weet te vinden en de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de verschillende afdelingen wordt bevorderd. Een ontwikkeling die past bij de ontwikkelingen van deze tijd, zoals de komst van de omgevingswet en de invulling van de transformatieagenda.

Huisvesting

Naar aanleiding van een onderzoek naar de gemeentelijke huisvesting, de visie op dienstverlening en een Risico Inventarisatie & Evaluatie, is een project opgestart voor de herinrichting van het gemeentehuis. Het doel is om het gemeentehuis een upgrade te geven, zodat medewerkers een verantwoorde en veilige werkplek hebben en er een prettige werkomgeving wordt gecreëerd waarin ook de samenwerking met partners en andere gemeentes gefaciliteerd wordt. De nieuwe inrichting van het gemeentehuis moet aansluiten bij de organisatie ontwikkeling. Daarnaast is het doel om de publiekshal gastvrij en opener in te richten voor het contact met de inwoners. In 2017 zijn door de gemeenteraad financiële middelen beschikbaar gesteld. In 2018 is ervoor gekozen om het project op te splitsen in de aanbesteding van meubilair (bureaustoelen en een deel van de bureaus) en de herinrichting van het gemeentehuis. Middels een meervoudige onderhandse aanbesteding waarbij meubelleveranciers zijn uitgenodigd om een offerte in te dienen, is in 2018 de opdracht verstrekt voor het meubilair. Het vervolg van de herinrichting is afhankelijk van besluitvorming van de begroting 2019.

Administratieve organisatie, interne controle en rechtmatigheid

De agenda voor de aandachtsgebieden van de administratieve organisatie en interne controle wordt jaarlijks vastgelegd in het interne controleplan. Dit wordt voorgelegd aan het MT en vastgesteld door het College. Het interne controleplan wordt afgestemd met de accountant.

Gemeente Borne wil de control zo laag mogelijk in de organisatie leggen en deze adequaat borgen. Voor het bevorderen van gewenst gedrag van medewerkers blijken regels, controles en sancties niet altijd voldoende. Voor het door ontwikkelen van de werkwijze van control worden 'soft controls' relevanter waarin cultuur een prominente rol heeft. Een soft control is een (beheersings)maatregel welke – meer dan hard controls – ingrijpt op c.q. appelleert aan het persoonlijk functioneren van medewerkers (voorbeeldgedrag, betrokkenheid overtuiging, persoonlijkheid). In het kader van interne beheersing betekent dit dat de mensen verantwoordelijkheid/eigenaarschap nemen voor de betrouwbaarheid van de interne beheersing.

Het accent van het control systeem wordt verder gelegd bij het implementeren van systeemtechnische preventieve controls in de verschillende geautomatiseerde toepassingen. Om meer zuurstof in het systeem te brengen wordt kritisch gekeken naar het toepassen en omgaan van de verschillende soorten regels en wettelijke richtlijnen in onze organisatie.

Risicomanagement

Een onderzoek naar de effectiviteit van risicomanagement heeft geleid tot verbeter suggesties die ertoe moeten bijdragen dat risicomanagement in de toekomst effectiever kan worden ingezet en meer als sturingsinstrument kan worden gebruikt.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Het opnieuw bepalen van een meer richtinggevende visie op aspecten als het sturen op risico's, risicobereidheid en risicoacceptatie.
- Het verder ontwikkelen van risicobewustzijn en risicovaardigheden ten aanzien van de inventarisatie en actualisatie van risico's en risicobeheersing.

Om hier vervolg aan te geven is er een visie document risicomanagement opgesteld waarin wordt voorgesteld om risicomanagement door te ontwikkelen, te bepalen waar we als organisatie met risicomanagement uiteindelijk naar toe willen en hoe we dit willen bereiken.

In dit nog vast te stellen document is deze visie nader uitgewerkt aan de hand van 6 afzonderlijke componenten (kaderstelling, formuleren/concretiseren van doelstellingen, inventariseren en beoordelen van risico's, beheersmaatregelen, verantwoorden, evalueren) en voorzien van adviezen wat nodig is om te komen tot het gewenste model van risicomanagement voor de gemeente Borne. Het beoogde resultaat is afhankelijk van het nog vast te stellen beleid. In 2019 worden verdere stappen gezet om hier uitvoering aan te geven.

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partijen leveren een forse bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Participatie in verbonden partijen levert gemeenten niet alleen voordelen op, maar ook financiële en bestuurlijke risico's. Om voordelen optimaal te benutten en risico's te beheersen, is grip en sturing op verbonden partijen belangrijk.

Deze paragraaf geeft een beeld van de doelstellingen van onze verbonden partijen, de behaalde resultaten en de wijze waarop deze resultaten bijdragen aan het beleid en belang van Borne.

Nota Samenwerking

In de raad van 21 maart 2017 is ingestemd met de nota Samenwerking. De volgende kaders zijn daarbij vastgesteld:

- Samenwerking gericht op het realiseren van gezamenlijke doelen en maatschappelijke effecten.
- De nota samenwerking is van toepassing op verbonden partijen en andere bestuurlijke samenwerkingsverbanden.
- Bestuurlijk en ambtelijk de rollen van de deelnemer en opdrachtgever te onderscheiden.
- Alleen deelnemen aan bestuurlijke samenwerkingsverbanden als daarmee het openbaar belang is gediend.
- Deelname aan bestuurlijke samenwerkingsverbanden afwegen aan de hand van de volgende criteria: kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen voor medewerkers en lokale kleur.
- De Bornse cirkel voor samenwerking hanteren: vertrouwen, sturen, loslaten, toezicht houden, bijsturen en verantwoorden.
- Deelname aan een bestuurlijk samenwerkingsverband minimaal 1 keer in de 4 jaar evalueren.

De brede en integrale uitvoering van de nota, vanuit het gestelde kader de Bornse 'cirkel van sturing', wordt in het 3^e kwartaal 2018 verkend en vormgegeven.

Overzicht verbonden partijen

In onderstaand overzicht zijn de verbonden partijen opgenomen, verdeeld in gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties en organisaties met een bestuurlijk belang en een maatschappelijk of algemeen belang. Voor de financiële informatie worden de jaarrekeningcijfers 2017 gehanteerd. Tenslotte wordt ingegaan op overige ontwikkelingen.

Gemeenschappelijke regelingen

- EUREGIO
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente
- Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente
- Regio Twente
- Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente
- Stadsbank Oost Nederland
- Veiligheidsregio Twente
- Werk en Inkomen Borne, Hengelo & Haaksbergen (vm Samenwerken Maakt Sterker)

EUREGIO

Programma	Verbindend Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners hebben vertrouwen in het gemeentebestuur waarmee ze samenwerken aan maatschappelijke opgaven.

	Wel draagt de samenwerking in EUREGIO bij aan de sociaal-economische versterking van het totale gebied en de regio Twente in het bijzonder.
Openbaar belang	Om te komen tot één verzorgingsgebied, zet de EUREGIO zich in voor het wegnemen van grensgerelateerde barrières en ondersteunt 'grensburgers', bedrijven, organisaties en gemeenten om te profiteren van de kansen die de grenssituatie biedt. De activiteiten van EUREGIO zijn onder meer: <ul style="list-style-type: none"> - Sociaal-culturele en sociaal-economische samenwerking. - Vervullen van de ombudsfunctie. - Omzetten van INTERREG-gelden (Europese subsidies) in concrete projecten. - Ontwikkelen van grensoverschrijdende mobiliteit. Prioritaire gebieden van samenwerking in de EUREGIO zijn (1) Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling, (2) Economie en (3) Maatschappelijke Ontwikkeling. De EUREGIO is draaischijf, platform en spreekbuis.
Deelnemende partijen	123 gemeenten: 25 Nederlandse en 98 Duitse gemeenten/steden, die deels indirect lid zijn via de 6 deelnemende (Land-)Kreise. Er zijn ook 2 (Nederlandse) waterschappen aangesloten.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Twee leden en twee plaatsvervangende leden in het AB; twee leden in de EUREGIO-raad.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	De gemeente Borne betaalt een contributiebijdrage die is gebaseerd op een bedrag per inwoner. De financiële bijdrage wordt via de Regio Twente in rekening gebracht en afgerekend. De begrote bijdrage in 2019 is € 6.500 en gebaseerd op € 0,29 per inwoner.
Eigen vermogen	Conform begroting 2019 van de Nederlandse-Duitse Gemeenschappelijke Regeling EUREGIO bedraagt het: 01-01-2019 € 1.643.000 31-12-2019 € 1.676.000
Vreemd vermogen	01-01-2019 € 46.850.000 31-12-2019 € 46.865.000 Onder het vreemd vermogen is een geschat bedrag ter hoogte van € 46.015.000 voor de Certificeringsautoriteit in de balans opgenomen. Deze instantie beheert de gelden van het INTERREG V-Programma. Hier tegenover staat aan de actieve zijde van de balans een post van liquide middelen van gelijke hoogte.
Jaarresultaat	Het positief jaarresultaat over 2019 is begroot op € 33.000.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Subsidieprogramma's hebben een doorlooptijd van maximaal 7 jaar. Voor de uitvoering is personeel aangesteld. Daar wordt een zeker risico gelopen. Via reserves wordt het risico zo klein mogelijk gehouden.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Er zijn geen specifieke risico's. De gemeente betaalt een jaarlijkse deelnemersbijdrage, gebaseerd op een bedrag per inwoner.
Ontwikkelingen	De rechtsvorm van de EUREGIO is per 1 januari 2016 gewijzigd in een grensoverschrijdend openbaar lichaam. Door de wijziging is de lidmaatschapsbijdrage voor Duitse en Nederlandse leden gelijk getrokken.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Programma	Borne Algemeen
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: De gemeente is open over inkomsten en uitgaven zodat het bestuur kan sturenen verantwoording kan afleggen aan de samenleving. Met het oog op beperking van de lastendruk, is het wel van belang dat het GBT een efficiënte uitvoeringsorganisatie is en blijft.
Openbaar belang	Het heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken.
Deelnemende partijen	Het GBT wordt gevormd door de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal en Twenterand.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in het Algemeen Bestuur (AB). Het college vertegenwoordigt Borne in het AB.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	De gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van het aantal aanslagen van de verschillende belastingen die voor de gemeente Borne worden uitgevoerd. De begrote bijdrage aan het GBT in 2019 bedraagt € 391.000.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 0,865 miljoen 31-12-2017 € 0,254 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 4,841 miljoen 31-12-2017 € 5,664 miljoen
Jaarresultaat	Het jaarresultaat 2017 bedroeg € 428.000 nadelig.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Bij verdergaande groei kan dit voor de huidige deelnemers betekenen dat dit niet meer gepaard gaat met een kwaliteitsverbetering dan wel met een efficiencyvoordeel.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Er zijn geen specifieke risico's.
Ontwikkelingen	Vanaf 2016 voert het GBT de werkzaamheden uit voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst. Met deze gemeenten is een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst afgesloten.

Openbaar Lichaam Crematoria Twente

Programma	Verbindend Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners hebben makkelijk toegang tot gemeentelijke diensten, informatie en voorzieningen.
Openbaar belang	Het stichten en exploiteren van één of meer crematoria en ervoor zorgdragen dat de kwaliteit gehandhaafd blijft op minimaal het huidige niveau. Het OLCT is opgericht om de inwoners een keuzemogelijkheid te bieden tussen begraven en cremeren. Het is geen wettelijke taak, maar het aanbieden van deze voorziening kan wel als publieke taak worden beschouwd.
Deelnemende partijen	In de gemeenschappelijke regeling OLCT nemen 13 gemeenten in Twente en de Achterhoek deel; Almelo, Berkelland, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Tubbergen, Wierden en Winterswijk.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in het AB. Het college vertegenwoordigt Borne in het AB.
Financieel belang	De gemeente draagt niet bij, maar ontvangt jaarlijks een

(aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	winstuitkering op basis van het resultaat van de BV en het aantal crematies.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 1,6 miljoen 31-12-2017 € 1,6 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 0,0 miljoen 31-12-2017 € 0,1 miljoen
Jaarresultaat	Het jaarresultaat 2017 is € 363.000.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	De risico's met betrekking tot vastgoed, installaties en personeel zijn goed in beeld. Daar waar nodig zijn voorzieningen getroffen. Zolang het eigen vermogen van de BV groter is dan 35%, wordt de volledige winst uitgekeerd aan de GR.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	De deelnemende gemeenten dragen het risico voor het resultaat van de OLCT. Jaarlijks wordt dividend uitgekeerd op basis van positieve resultaten. Vanuit oogpunt van behoedzaamheid is er voor gekozen om het dividendbeleid af te stemmen op de financiële ontwikkeling van OLCT en tot 2017 geen dividend uit te keren. Vanaf 2017 wordt weer dividend uitgekeerd.
Ontwikkelingen	De strategie van het OLCT is om een betere spreiding in het verzorgingsgebied te hebben. De planvorming en planologische procedure voor het crematorium in Borne is afgerond, zodat kan worden gestart met de realisatie hiervan.

Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente

Programma	Solidair Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en voorzieningen in de buurt.
Openbaar belang	Ontwikkeling grootschalig bedrijventerrein ten behoeve van de (boven)regionale vraag naar kavels voor bedrijven die veel ruimte vragen om op deze wijze de Twentse economische structuur te versterken.
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel, gemeente Almelo, gemeente Enschede, gemeente Hengelo (ieder 23%) en gemeente Borne (8%).
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Het college vertegenwoordigt de gemeente Borne in het AB en DB.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	Aandeel in de grondexploitatie is 8%. Voor meer informatie over het RBT wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.
Eigen vermogen	01-01-2016: € 16.372 31-12-2016: € 16.372
Vreemd vermogen	01-01-2016: 85.116.800 31-12-2016: € 105.816.800
Jaarresultaat	Alle lasten en baten met betrekking tot het onderhanden werk worden verrekend met de post voorraad onderhanden werk. Het onderhanden werk is in 2016 opgelopen met € 10.154.332. Dit is het saldo van € 7.682.535 aan verminderingen en € 17.836.866 aan vermeerderingen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Veruit het grootste risico voor de grondexploitatie is een tegenvallend tempo van de gronduitgifte. Door het in 2016 ingestelde investeringsfonds, waaraan de gemeente Borne naar

	rato bijdraagt, wordt een substantieel deel van dit risico opgevangen.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	De gemeente Borne heeft een aandeel van 8% in de grondexploitatie en zodoende ook een aandeel van 8% in de risico's van de grondexploitatie.
Ontwikkelingen	Volgens de begroting zou in 2017 € 9,7 miljoen opbrengst worden gerealiseerd. In werkelijkheid was dit € 15,9 miljoen, ruim 1,5 x zoveel dus als was begroot.

Regio Twente

Programma	Verbindend Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners hebben vertrouwen in het gemeentebestuur waarmee ze samenwerken aan maatschappelijke opgaven.
Openbaar belang	Behartiging van de volgende belangen: a. Publieke gezondheid, onder de naam GGD Twente; b. Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning; c. Sociaaleconomische structuurversterking; d. Recreatieve voorzieningen; e. Bovengemeentelijke belangenbehartiging.
Deelnemende partijen	Gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hellendoorn, Hengelo, Haaksbergen, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Het college vertegenwoordigt de gemeente Borne in het AB. Sturing door geannoteerde agenda te bespreken in college van B en W. Stemverhouding in algemeen bestuur: - Aantal stemmen op basis van inwoneraantal voor: begroting, wijzigingen daarvan en de jaarrekening alsmede om besluiten over investeringen op basis van een gemeentelijke bijdrage op basis van inwoneraantal. - 1 Stem per deelnemer voor overige onderwerpen.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	De gemeente draagt bij door een bedrag per inwoner. De totale begrote bijdrage aan de Regio Twente is: € 1.150.000. Verdeling over de thema's: - Bestuur € 20.000 - Economie € 79.000 - Omgeving € 69.000 - Mobiliteit € 14.000 - Maatschappelijke participatie € 179.000 - Gezondheid € 787.000 - Dienstverlening € 2.000
Eigen vermogen	01-01-2017 € 3.734.000 31-12-2017 € 6.269.000
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 13.830.000 31-12-2017 € 13.972.000
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 195.000.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Tien grootste risico's binnen de Regio Twente: - Aanbestedingsprocedures gezondheid (€ 3.006.500) - Juridische procedures en aansprakelijkheid (€ 2.500.000) - Woonruimten en bedrijfsgebouwen (€ 1.350.000)

	<ul style="list-style-type: none"> - Projecten en subsidies leefomgeving (€ 1.500.000) - Aanbestedingsprocedures leefomgeving (€ 1.100.000) - Opbrengst tarieftaken GGD (€ 1.090.000) - Leveren diensten aan externe partijen (€ 1.041.500) - Productieverlies door onvoldoende benutten ICT (€ 1.000.000) - Daling projectinkomsten gezondheid (€ 850.000) <p>De weerstandsratio is 1,4 en voldoet aan de norm.</p>
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Beperkte formele zeggenschap in bestuur en daarmee weinig formele invloed op besluiten met voor Borne bindende financiële gevolgen.
Ontwikkelingen	Vervolg op Agenda van Twente vraagt met ingang van 2018 een extra bijdrage van de gemeente. Vanuit de regio Twente is voorgesteld om de Agenda voor Twente als verplichte samenwerkingstaak op te nemen.

Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente

Programma	Solidair Borne					
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	<p>Maatschappelijk effect: Inwoners hebben bevredigend werk en voldoende geld om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving.</p> <p>Met het Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB) wordt jaarlijks een prestatiecontract gesloten over het inzetten van trajecten om personen met afstand tot de arbeidsmarkt te ontwikkelen naar waardevolle werknemers.</p>					
Openbaar belang	<p>De personen met afstand tot de arbeidsmarkt worden via werken & leren naar een duurzame en zo regulier mogelijke baan geleid, passend bij hun talenten en waar nodig binnen de eigen organisatie.</p> <p>Daarnaast vindt de uitvoering van de WSW-regeling plaats.</p>					
Deelnemende partijen	Gemeenten Borne, Hengelo en Hof van Twente.					
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	<p>SWB is een gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam).</p> <p>Het college vertegenwoordigt de gemeente Borne in het AB en DB.</p>					
Financieel belang (aantal aandelen/leningen/garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	De gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van het WSW SE (aantal arbeidsplaatsen) en is voor 2019 begroot op € 57.000.					
Eigen vermogen	x 1000	2018	2019	2020	2021	2022
		5.570	4.819	3.833	3.190	2.799
Jaarresultaat	Het (verwacht) resultaat over 2019 € 676.000 negatief.					
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	<p>- In 2019 wordt de SWB en gemeente geconfronteerd met verder dalende rijksbijdragen voor de uitvoering van de SW. De verwachting is dat zij die niet volledig kunnen compenseren en dat de beschikbare P-budgetten bij de deelnemende gemeenten licht zullen dalen. SWB acht dat echter acceptabel, gezien de zeer gezonde uitgangssituatie. Zij zetten bewust een deel van het eigen vermogen in om de kwaliteit van de dienstverlening te optimaliseren. Zij hebben de ambitie om in 2019 de kwaliteit van het arbeidsontwikkelingsproces verder te verbeteren, de</p>					

	<p>samenwerking in de keten met werk en Inkomen verbeteren, meer verbinding te zoeken met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen en het borgen van de nieuwe detachingsfaciliteit in het arbeidsontwikkelingsproces en het borgen van de praktijkverklaring in hun DPS (direct plaatsen en steunen) methodiek. Daarmee geven zij aan dat zij op (middel)lange termijn vertrouwen houden in de continuïteit van de organisatie.</p> <p>- Voor de kerntaak beschut werk word voor de planperiode 2019-2022 verliezen verwacht. Ze blijven (samen met de branche organisatie Cedris) pleiten voor meer financiële middelen dan de huidige overheidsplannen aangeven. Zowel op landelijk als op gemeentelijk niveau vindt een lobby plaats maar de resultaten zijn nog niet bekend.</p>
<p>Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)</p>	<p>- De belangrijkste risico's zijn een lager productieresultaat door daling van de Wsw medewerkers en minder re-integratieopbrengsten uit de Participatiewet. Verder kan de te hoge ambitie op Gildebor besparingen en de loonkostenstijging door nieuwe cao-afspraken voor ambtenaren en Wsw-ers als risico worden aangemerkt.</p> <p>- Borne heeft het beheer van de openbare ruimte niet overgedragen aan SWB, omdat wij deze uitvoeringstaken bij Twente Milieu hebben neergelegd. Er is voor gekozen om Borne geen 'status aparte' te geven binnen de gemeenschappelijke regeling. Dit betekent dat wij dus -net als Hengelo en Hof van Twente- volwaardig deelnemer binnen de regeling zijn gebleven en dus ook de risico's hiervan dragen.</p> <p>- Het algemeen bestuur van de SWB heeft samen met de gemeenten Hengelo en Hof van Twente een route ingeslagen die moet leiden tot het bijeenbrengen van technisch beheer en onderhoud en de participatie van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Borne wordt als deelnemer betrokken bij deze plannen. Vanuit die positie heeft Borne het dagelijks bestuur van de SWB bericht dat er geen nieuwe risico's mogen ontstaan en dat Borne éénduidig regie kan blijven voeren op de taken op het gebied van beheer openbare ruimte.</p> <p>- Door het ontstaan van Gildebor, de wijzigingen in de Participatiewet en de wijzigingen in de infrastructuur van SWB is het risicoprofiel van de organisatie veranderd. Het bestuur van de SWB heeft daartoe een opdracht gegeven om een risico-inventarisatie uit te laten voeren. Deloitte heeft deze risico inventarisatie uitgevoerd, dat heeft geleid tot een risicomatrix die vanaf 2018 een vast onderdeel van de begroting wordt opgenomen in de P&C cyclus. De matrix wordt jaarlijks geoptimaliseerd. Met een goede financiële basis van de SWB en haar inzet om de bedrijfsvoering gezond te houden en op een verantwoorde wijze haar doelstellingen t.b.v. de 3 deelnemende gemeenten te realiseren is het risico voor de gemeente beperkt .</p>
<p>Ontwikkelingen</p>	<p>- Voor de periode 2018-2022 is de strategie nota geactualiseerd. In deze periode wordt ingezet op twee strategische hoofdsporen. Als eerste de basis van de organisatie op orde brengen. Dit als</p>

gevolg van grote veranderingen die de afgelopen jaren zijn doorgevoerd

- Ten tweede richt SWB zich op de vijf strategische kernkeuzes. Dit is grotendeels een voortzetting en verdieping van reeds ingezette koers. De kernkeuzes zijn genoemd als vijf pijlers; cultuur, infrastructuur, ketensamenwerking, kwaliteit en rendement.
- De GR wordt in 2019 opnieuw geconfronteerd met verdergaande bezuinigingen op de uitvoering van de Wsw (0,4 miljoen €) en afname van de P-Budgetten (0,1 miljoen €). Daardoor wordt het Wsw subsidieresultaat nog negatiever.
- Door nieuwe verdienmodellen, strikt prijsbeleid, gerichte acquisitie en efficiencymaatregelen kan het verlies in 2019 tot 0,7 miljoen € worden beperkt en zich in de jaren na 2020 weer stapsgewijs verbeteren.

Stadsbank Oost Nederland

Programma	Solidair Borne - Werk en inkomen
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners hebben bevredigend werk en voldoende geld om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving. De Stadsbank Oost Nederland behartigt het belang schuldhelpverlening aan burgers. In het Beleidsplan Schuldhelpverlening 2016-2020 is de gemeentelijke visie geformuleerd naast het beleidskader en de uitgangspunten. Het beleidsplan is de leidraad voor de Stadsbank voor de uitvoering van haar taken voor de gemeente Borne
Openbaar belang	Schuldhelpverlening aan burgers.
Partijen	22 aangesloten gemeenten uit Overijssel en Gelderland.
Bestuurlijke betrokkenheid en sturing	Het college vertegenwoordigt de gemeente Borne in het AB. Het bestuur komt twee tot vier maal per jaar bij elkaar. Sturing vindt vooral plaats op het gebied van begroting en jaarrekening, maar ook bij het vaststellen van besluiten, verordeningen, het productenboek en andere bank brede aangelegenheden
Financieel belang	De aangesloten gemeenten zijn, overeenkomstig de wet gemeenschappelijke regelingen, gezamenlijk verantwoordelijk voor de overschotten en de tekorten van de Stadsbank Oost Nederland. De begrote bijdrage 2019 aan de Stadsbank bedraagt € 178.000
Eigen vermogen	01-01-2017 € 1.698.000 31-12-2017 € 1.434.000
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 18.795.000 31-12-2017 € 19.744.000
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 113.000 nadelig.
Risico's	- De GR-vorm brengt met zich mee dat er volledig financieel risico is, samen met de andere 21 gemeenten uit Twente en Achterhoek. De Stadsbank is echter zeer goed georganiseerd en heeft de P&C cyclus goed ingericht. De bankrisico's zijn goed afgedicht. Er is een jaarlijkse goedkeuring door de accountant. In de praktijk is het risico derhalve minder groot dan het lijkt. - Als er iets 'mis' gaat bij de Stadsbank, dan staat ook de

	<p>gemeente direct aan de lat. Mensen voelen alles direct in de portemonnee en zoeken sneller de publiciteit. In de keten zijn er ook risico's: als er iets fout gaat bij de Stadsbank, dan heeft een ketenpartner daar direct last van. Andersom geldt dit ook.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De schuldhulpverlening is een zogenaamde open einde regeling en we kennen geen drempels. Dit betekent dat we niet altijd kunnen sturen op de kosten, aangezien mensen altijd een beroep kunnen doen op schuldhulpverlening. Komen er meer mensen voor hulp, dan stijgen de kosten. - In veel gevallen is het moeilijk om de te verwachten risico's te becijferen of aan te geven hoeveel procent kans de Stadsbank loopt dat een bepaalde tegenvaller zal optreden. De onderwerpen met financiële onzekerheden zijn gerangschikt in risicocategorieën. Financiële risico's: volumebeleid gemeenten, kredietomzet en overige financiële risico's. Risico's op eigendommen: aansprakelijkheid schadegevallen. Overige risico's: overheidsmaatregelen, software, beroepsaansprakelijkheid en WIA.
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Het project POOT is inmiddels regulier ingezet. - De proef met BudgetAlert wordt in 2018 geëvalueerd waarna wordt besloten of dit project structureel wordt ingezet. - Preventieactiviteiten worden verder opgepakt. - De aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek van 2016 zijn overgenomen. Er is via het Sociaal Team een structureel werkoverleg tussen de ketenpartners, zodat er meer regie is op cliëntniveau. Er wordt gewerkt aan een brede overlegstructuur waarin alle organisaties deelnemen die betrokken zijn bij schulddienstverlening.

Veiligheidsregio Twente

Programma	Solidair Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	<p>Maatschappelijk effect: Inwoners wonen en leven in een veilige leefomgeving.</p> <p>Samen met de veiligheidsregio Twente worden - middels een adequate crisisorganisatie en zelfredzame inwoners - schadelijke gevolgen bij incidenten, rampen en crisis zo veel mogelijk beperkt.</p>
Openbaar belang	De veiligheidsregio heeft tot doel de brandweezorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen met behoud van lokale verankering bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau te integreren teneinde een doelmatige en slagvaardige hulpverlening te verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding.
Deelnemende partijen	14 Twentse gemeenten.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	<p>1 Lid AB.</p> <p>Sturing door geannoteerde agenda VRT te bespreken met portefeuillehouder en/of gemeenteraad.</p> <p>Elk lid van het AB beschikt in de vergadering over één stem.</p> <p>Indien het gaat om de vaststelling van de begroting, wijzigingen daarvan en de jaarrekening, beschikt een lid van het AB over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners van</p>

	zijn gemeente bij aanvang van het kalenderjaar waarin de stemming plaatsvindt.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	De begrote gemeentelijke bijdrage 2019 aan de Veiligheidsregio bedraagt € 1.277.00. De gemeentelijke bijdrage wordt vanaf 2019 in 4 gelijke stappen verhoogd. De extra bijdrage voor de gemeente Borne bedraagt € 35.500.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 73.000 31-12-2017 € 1.143.000
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 57.547.000 31-12-2017 € 57.218.000
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 512.000.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	- De VRT is van opvatting dat de financiële ondergrens bereikt is wat betreft de financiële huishouding. Aangegeven wordt dat de bedrijfsvoering niet effectiever en efficiënter kan. - Afhankelijkheid van veranderende wet- en regelgeving.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	- Beperkte formele zeggenschap in het bestuur. Daardoor weinig invloed op besluiten met voor Borne bindende financiële gevolgen. - Omvang financiële bijdrage, gemeenten zijn namelijk volledig financieel aansprakelijk voor de Gemeenschappelijke Regeling. De bijdrage van de gemeente Borne stijgt structureel de komende jaren nav de besluitvorming over de financieringssystematiek van de Veiligheidsregio Twente. - Financiële ontwikkelingen met een meer dan trendmatige ontwikkeling kunnen ook een negatief effect hebben op de begroting, waardoor de gemeentelijke bijdrage wordt verhoogd. - Open einde regeling; Langdurige of veelvuldige inzet van personeel en materieel bij een calamiteit of ramp kan leiden tot o.a. hogere personeelskosten dan geraamd, deze worden verdisconteerd op alle deelnemende gemeenten. - Organisatorisch complex, waardoor controlling risico's met zich meebrengt. - Imago schade; past het optreden van de verbonden partij binnen het door de raad vastgestelde beleid? Ook de toekomstige discussie over het herloceren van de brandweerkazernes zal hier in het verlengde van liggen. Operationaliteit kolom Bevolkingszorg (gemeenten) is (nog) niet optimaal.
Ontwikkelingen	Door herverdeling van de financieringssystematiek is de bijdrage voor de gemeente Borne opnieuw verhoogd. Mede naar aanleiding hiervan komt de vraag 'Wat doet de VRT voor de gemeente Borne' sterker naar voren bij de sturing.

Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen Borne, Hengelo & Haaksbergen

Programma	Solidair Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners hebben bevredigend werk en voldoende geld om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving. De uitvoeringsorganisatie "Werk en Inkomen Borne, Hengelo & Haaksbergen" draagt vanuit haar visie en missie bij aan de doelen: werken aan werk waar het kan, zorg waar het moet en

	altijd gericht op participatie
Openbaar belang	De gemeenschappelijke regeling is een samenwerking tussen de gemeenten Borne, Hengelo en Haaksbergen op het domein van sociale zaken.
Partijen	Gemeenten Borne, Hengelo en Haaksbergen
Bestuurlijke betrokkenheid en sturing	De gemeenschappelijke regeling is gebaseerd op de lichte variant centrumgemeente constructie. Periodiek vindt er bestuurlijk overleg plaats tussen de wethouders sociale zaken van de gemeenten.
Financieel belang	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bedraagt € 3.889 (stand 01-01-2018) per cliënt en wordt geïndexeerd of neerwaarts bijgesteld daar waar dat kan.
Eigen vermogen Vreemd vermogen Jaarresultaat	Door de centrumgemeente constructie niet van toepassing.
Risico's	In verband met de invulling van de zogenaamde trekingsrechten is een bindend advies gegeven, waaruit volgt dat de gemeente Hengelo geen structurele compensatie aan Borne hoeft te bieden. De consequenties van deze uitspraak worden in beeld gebracht en nader gerapporteerd.
Ontwikkelingen	Inzet voor 2019 blijft, naast het verstekken van rechtmatige uitkeringen, dat iedereen naar vermogen deelneemt aan de samenleving met de focus op werk (mee profiteren van de economische groei), ontwikkeling en maatschappelijke participatie.

Vennootschappen en coöperaties

- Cogas NV
- Enexis
- NV Bank Nederlandse Gemeenten
- Twence Holding BV
- Twente Milieu NV
- Vitens NV
- Wadinko NV

Cogas NV

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een duurzame, klimaatneutrale samenleving. De deelneming is historisch gegroeid uit gemeentelijke gasbedrijven. Oorspronkelijk doel was het voorzien in een dekkende en betrouwbare energie- en kabelinfrastructuur op het grondgebied van de deelnemende gemeenten. Momenteel zijn optimale instandhouding, netbeheer en leveringszekerheid belangrijke pijlers. Ook het realiseren van duurzame en innovatieve energieoplossingen wordt steeds belangrijker.
Openbaar belang	Cogas NV is de regionale netbeheerder in grote delen van Twente en verzorgt de ontwikkeling, aanleg, onderhoud en beheer van energienetwerken (gas en elektriciteit). Een stabiele

	<p>energievoorziening dient het publieke belang. Het doel is een betrouwbaar, betaalbaar, duurzaam en publieksgericht energienetwerk.</p> <p>Cogas heeft een strategische visie 2017 - 2021 vastgesteld waarin de nadruk wordt gelegd op de kerntaak en van daaruit de bestaande netwerken beheren en nieuwe netwerken aanleggen met het doel de energietransitie proactief te faciliteren om zo een bijdrage te leveren aan de duurzame ambities van de aandeelhouders, klanten en andere belanghebbenden in de regio. Kernwaarden van Cogas hierbij zijn veilig, betrouwbaar, betaalbaar, regionaal verankerd en efficiënte organisatie.</p>
Deelnemende partijen	De gemeenten Almelo, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand en Wierden.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	<p>In het bestuur en de Raad van Commissarissen zit geen vertegenwoordiging van de gemeenten. De gemeenten hebben invloed via het aandeelhouderschap. De aandeelhoudersrol is geregeld in de statuten van de Cogas en het Deelnemingsstatuut (per 1 maart 2014 van kracht).</p> <p>Wethouder Kotteman vertegenwoordigt Borne in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). Ter voorbereiding van de AvA wordt er een ambtelijk vooroverleg gehouden</p>
Financieel belang (aantal aandelen/leningen/garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	<p>381 aandelen à € 500 nominaal (7,49% van het totale aandelenpakket).</p> <p>Over 2017 wordt een regulier dividend uitgekeerd van € 1.000 per aandeel en daarnaast een extra dividend van € 1.000 per aandeel conform meerjarenafpraak 2012 met de aandeelhouders.</p>
Eigen vermogen	01-01-2017 € 185,9 miljoen 31-12-2017 € 171,8 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 77,9 miljoen 31-12-2017 € 95,7 miljoen
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedroeg € 16,0 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	<p>Cogas is een betrekkelijk klein, maar sterk en gezond bedrijf. Het kapitaalintensieve netwerkbedrijf geeft een stabiel rendement. De afhankelijkheid van het dividend is relatief groot, maar is aanvaardbaar gelet op de sterke financiële positie en de aard van de activiteiten. De continuïteit van de bedrijfsvoering is goed geborgd.</p>
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	<p>Borne ontvangt een relatief hoog dividend. In de markt waar Cogas opereert is Cogas een betrekkelijk kleine speler, waardoor verwachte resultaten op termijn sneller onder druk kunnen komen te staan. Er is een dividend-afspraken voor de periode tot en met 2020. Vanwege een stelselwijziging, waardoor de eigen bijdragen niet meer worden gekort op de investering, maar als lang vreemd vermogen wordt gepresenteerd, is het balanstotaal toegenomen. De solvabiliteit daalt hierdoor, terwijl er aan de (risico's van de) bedrijfsvoering niets is veranderd. Dit aspect, de strategische visie, en de jaarrekeningsresultaten is aanleiding geweest voor de aandeelhouders om met COGAS langjarige afspraken te maken met betrekking tot het dividendbeleid in relatie tot het huidige risicoprofiel.</p>
Ontwikkelingen en beleidsvoornemens	In 2017 is er een eenmalig extra dividend van in totaal € 20 miljoen aan de aandeelhouders worden uitgekeerd. Het extra dividend is uitgekeerd naast het jaarlijkse dividend. Dit besluit is gebaseerd op de

gewenste hoogte van de solvabiliteit van Cogas, ofwel de verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen. De solvabiliteit van Cogas was in de afgelopen jaren opgelopen tot circa 70 procent. Aandeelhouders en directie van Cogas zijn het erover eens dat een solvabiliteit van tussen 50 en 60 procent voldoende is. Voor Borne bedraagt de uitkering € 1,5 miljoen.

Enexis Holding NV

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een duurzame, klimaatneutrale samenleving. Deze deelneming komt historisch voor uit de IJsselcentrale in Hengelo en diverse fusies (Essent) en splitsing van het leverings- en netwerkbedrijf.
Openbaar belang	Enexis is verantwoordelijk voor de aanleg, het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van de energietransport- en distributienetten in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland. Als netbeheerder is Enexis verantwoordelijk voor de goede en veilige energievoorziening voor ongeveer 2,7 miljoen huishoudens en bedrijven. Enexis onderkent het grote maatschappelijke belang van de energievoorziening. Enexis heeft dit als uitgangspunt genomen bij de vaststelling van de visie, missie en kernwaarden.
Deelnemende partijen	De aandeelhouders zijn 6 provincies (74% van de aandelen) en 121 gemeenten (26% van de aandelen).
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in de AvA. Wethouder Kotteman vertegenwoordigt Borne in de AvA.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	32.331 aandelen à € 1 (0,0216% van het totale aandelenpakket).
Eigen vermogen	01-01-2017 € 3.704 miljoen 31-12-2017 € 3.808 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 3.580 miljoen 31-12-2017 € 3.816 miljoen
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 207 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Het risico is vrij gering gelet op de waarde van het bedrijf.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	-
Ontwikkelingen en beleidsvoornemens	Door de verkoop van het leveringsbedrijf aan RWE zijn er bij deze transactie nog een aantal rechtspersonen ontstaan die aflopen in een periode van circa 5 jaar. Enexis innoveert, met als doel de energiedistributie te verduurzamen. Speerpunten daarbij zijn: inzicht krijgen in energieverbruik en duurzame slimme netten. In de afgelopen periode heeft Enexis een aantal initiatieven rond duurzaamheid, innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen ingevuld. Smart Grid-pilots en afvalmanagement zijn daar exponenten van. In de komende periode wil Enexis verder werken aan een betrouwbare, betaalbare, duurzame en publiekgerichte energievoorziening in haar verzorgingsgebied.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Programma	Borne Algemeen
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: De gemeente is open over inkomsten en uitgaven zodat het bestuur kan sturen en verantwoording kan afleggen aan de samenleving.
Openbaar belang	Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden. Door gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten.
Deelnemende partijen	De aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50% van de aandelen) en de gemeenten (50% van de aandelen).
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in de AvA. Wethouder Mulder vertegenwoordigt Borne in de AvA.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	50% van de aandelen is in bezit van de Staat der Nederlanden en 50% in bezit van de overige partijen. De gemeente Borne heeft 107.172 aandelen à 2,50 (0,19% van het totale aandelenpakket). In 2012 hebben de aandeelhouders besloten het dividend te maximaliseren op 25% van de netto winst om te voldoen aan de strengere Basel 3-normen. In 2016 is een dividend van € 109.000 uitgekeerd. De bank heeft een triple-A rating. Deze maximale rating in de bankwereld is herbevestigd door kredietbeoordelaars.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 4.486 miljoen 31-12-2017 € 4.953 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 149.483 miljoen 31-12-2017 € 135.041 miljoen
Jaarresultaat	Over 2017 realiseerde de BNG een resultaat van € 393 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Beperkt risico (nominale waarde aandelenkapitaal).
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Het risico voor de gemeente beperkt zich tot de deelname in het aandelenkapitaal en het wegvallen van dividend. De aanhoudende lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie van de bank blijven het renteresultaat drukken. Het resultaat financiële transacties blijft ook in de nabije toekomst gevoelig voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen.
Ontwikkelingen	De BNG zal de komende jaren mogelijk minder dividend uitkeren. Als gevolg van de aanscherping van kapitaalvereisten voor banken zal het eigen vermogen verstevigd moeten worden door minder winst uit te keren. Schatkistbankieren en de lage rentestand zijn van invloed op de operationele activiteiten van de bank.

Twence Holding BV

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een duurzame, klimaatneutrale samenleving. Twence komt voort uit het gezamenlijke belang van gemeenten op gebied van afvalverwerking. Doel van Twence is het op milieuverantwoordelijke wijze verwerken van afval, herwinnen van secundaire grondstoffen en het leveren van energie. Ook wil Twence een bijdrage leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeenten.

Openbaar belang	Beheren en exploiteren van milieuvorzieningen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen. Het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval. Het produceren en leveren van (duurzame) energie en secundaire grondstoffen.
Deelnemende partijen	De 14 Twentse gemeenten en gemeente Berkelland zijn aandeelhouder van Twence. Daarnaast heeft Noord Groningen nog een klein aandeel en had Attero nog een aandeel dat verkocht is aan een private partij.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in de AvA. Wethouder Kotteman vertegenwoordigt Borne in de AvA.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen/garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	27.897 aandelen à € 1 (2,79% van het totale aandelenpakket). De gemeente Borne is sinds 2011 individueel aandeelhouder. De aandeelhouders hebben afgesproken dat uit het dividend in totaal € 80 miljoen wordt uitgekeerd ten behoeve van de Agenda voor Twente. Vanaf 2018 is deze afspraak beëindigd en zijn er met de aandeelhouders afspraken gemaakt over reductie van de tarieven.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 126 miljoen 31-12-2017 € 130 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 150 miljoen 31-12-2017 € 148 miljoen
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 14 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Risico's voor Twence komen voort uit veranderingen in de methodiek van afvalverwerking en de aanlevering van voldoende vollast voor verbranding (met langjarige contracten). Daarnaast blijft de energiemarkt (de levering van elektriciteit, warmtelevering en stoom dragen bij aan risicospreiding) en de secundaire grondstoffenmarkt in beweging. Restafval wordt in de toekomst steeds minder ingezet voor energetische benutting, omdat er steeds betere technieken worden ontwikkeld voor de terugwinning van grondstoffen. Operationele risico's, met name ongeplande stilstand van installaties, vormen een financieel risico dat deels is afgedekt met een bedrijfsschadeverzekering.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	De gemeenten zijn tot 2022 gebonden aan langjarige afvalcontracten. Een risico blijft dat de omzet niet meer als aandeelhouder kan worden gegarandeerd en dat daarmee ook toekomstige dividendverwachtingen onder druk komen te staan.
Ontwikkelingen	In het kader van het streven naar een afvalloze samenleving in 2030 zal het aanbod van afval steeds meer van andere partijen moeten komen. Steeds meer wordt afval omgezet in secundaire grondstoffen en in energie. De omzet in energie levert een grotere bijdrage aan de winst dan de verbranding en verwerking van afval. Twence wil bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen van gemeenten en schaarste van grondstoffen tegen gaan. Er is in 2017 opnieuw gekeken naar de invulling van het strategisch aandeelhouderschap. Samen met Twence zal het thema duurzaamheid de komende jaren verder worden uitgewerkt, waarbij ook nieuwe toetreders (Münster) mogelijk worden

Twente Milieu NV

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een schone, gezonde en

doelstelling(en) programma	aantrekkelijke leefomgeving. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimten en de doelmatige inzameling van (huishoudelijk) afval.
Openbaar belang	In opdracht van de gemeente Borne voert Twente Milieu de taken uit op het gebied van afvalinzameling en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De doelen hierbij zijn: - Een bijdrage leveren aan een duurzame, schone en fraaie fysieke leefomgeving. - Milieuhygiënisch inzamelen en distribueren van afval. - Constructief bijdragen aan gemeentelijk milieubeleid op het gebied van afvalscheiding.
Deelnemende partijen	Aandeelhouders zijn de gemeenten Borne, Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Het college vertegenwoordigt de gemeente Borne in de AvA. Ter voorbereiding van de AvA wordt er een ambtelijk vooroverleg gehouden. Op operationeel niveau vindt sturing plaats op de geleverde (beeld) kwaliteit. De gemeenteraad wordt met ingang van 2016 jaarlijks door middel van een monitor op de hoogte gehouden van de resultaten van Twente Milieu op hoofdlijnen. Dit betreft klantwaarde, kwaliteit en kosten.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	90 aandelen B à € 450 (5,36% van het totale aandelenpakket). In 2015 is een dividend van € 27.322 uitgekeerd. Borne bezit B-aandelen. Hierdoor profiteert de gemeente niet van de in het verleden opgebouwde reservepositie van Twente Milieu, maar wel van toekomstige resultaten. Door de overige aandeelhouders wordt inmiddels bepleit om het onderscheid tussen A- en B-aandelen te laten vervallen.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 9,0 miljoen 31-12-2017 € 9,4 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 17,8 miljoen 31-12-2017 € 17,4 miljoen
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 0,4 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Concurrentie van een aantal grote (markt)partijen, met name op het gebied van afvalinzameling.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Ten aanzien van de aansprakelijkheid als gevolg van ongevallen en schade in de openbare ruimte moeten nadere afspraken worden gemaakt.
Ontwikkelingen	Twente Milieu streeft naar een afvalloze maatschappij in 2030 waarin afval grondstof is voor nieuwe producten of brandstof voor duurzame energie. Borne werkt mee aan de regionale doelstelling om in 2030 nog maximaal 50 kilo restafval per inwoner te hebben. In de eerste fase wordt in 2017 de verpakkingencontainer ingevoerd. De gemeente Haaksbergen is met ingang van 1 januari 2018 toetreden als aandeelhouder. De toetreding past binnen de ambities uit de Meerjarenstrategie 2016-2019 Twente Milieu. Naast dat de toetreding van een nieuwe partner voordelen voor alle aandeelhouders biedt is specifiek voor Borne het bedrijfsonderdeel beheer openbare ruimte van strategisch belang omdat tot nu toe alleen Borne deze taken had overgebracht naar Twente Milieu.

Vitens NV

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een duurzame, klimaatneutrale samenleving. Deelneming is historisch gegroeid vanuit Waterleiding Maatschappij Overijssel.
Openbaar belang	Het doel van Vitens dient een openbaar belang: op een duurzame basis een uitstekende kwaliteit drinkwater leveren met een excellente dienstverlening (leveringszekerheid).
Deelnemende partijen	4 Provincies en 106 gemeenten in het verzorgingsgebied van Overijssel, Gelderland, Friesland, Utrecht, Flevoland.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Wethouder Kotteman vertegenwoordigt Borne in de AvA.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	25.480 aandelen à € 1. Voorgesteld is om in 2015 € 3,83 per aandeel uit te keren.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 489 miljoen 31-12-2017 € 526 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 1.249 miljoen 31-12-2017 € 1.224 miljoen
Jaarresultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 47 miljoen.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Ontwikkelingen Vitens is een gezond bedrijf met een lage kostenstructuur. Twee jaarlijks wordt de 'Weighted Average Cost of Capital (WACC = maximaal te behalen rendement)' en de maximale solvabiliteit vastgesteld door het Rijk. De WACC is bepalend voor het maximale bedrijfsresultaat dat Vitens mag behalen. Door de sterk gedaalde rente is de WACC gedaald van 6% in 2012 naar 4,2% in 2016. De verwachting is dat deze verder zal dalen. De tarieven zullen naar beneden worden bijgesteld. Dit heeft effect op het uit te keren dividend. De bandbreedte van het dividend ligt tussen € 1,50 en € 2,50 per aandeel
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Gelet op de aard van de activiteiten en grootte van het verzorgingsgebied zijn de risico's vrij gering.
Ontwikkelingen	De gemeente heeft in 2017 er voor gekozen om de aandelen Vitens niet te verkopen. Dit betekent dat samen met de gemeenteraad bekeken zal moeten worden hoe het aandeelhouderschap verder zal worden ingevuld.

Wadinko NV

Programma	Solidair Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en voorzieningen in de buurt. Deze deelneming is historisch gegroeid. De gemeente Borne was aandeelhouder in het drinkwaterbedrijf Waterleidingmaatschappij Overijssel, waarbinnen Wavin en Wadinko zijn ontstaan. Wavin is verkocht. De opdracht voor Wadinko is als volgt geformuleerd: - Het stimuleren van bestaande en nieuwe bedrijvigheid in het verzorgingsgebied van de voormalige Waterleidingmaatschappij

	<p>Overijssel door te participeren in het risicodragend vermogen van ondernemingen;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bijdragen aan de versterking van de economische structuur in het werkgebied, met bijzondere aandacht voor de werkgelegenheid op langere termijn; - Het bevorderen van onderlinge samenwerking tussen ondernemingen waarin wordt deelgenomen, en tussen deze ondernemingen en andere bedrijven en instellingen; - Het stimuleren en laten uitvoeren van kansrijke (bedrijfs)-initiatieven die bijdragen aan gewenste economische en sociale ontwikkelingen in het werkgebied; - Het in stand houden en redelijk laten renderen van het aan Wadinko ter beschikking gestelde vermogen.
Openbaar belang	Bevordering van bedrijvigheid en daarmee de werkgelegenheid in Overijssel, de Noord-Oostpolder en Zuidwest Drenthe.
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en gemeenten uit de provincies Drenthe, Flevoland en Overijssel.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Stemrecht in de AvA. Wethouder Kotteman vertegenwoordigt Borne in de AvA.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	55 aandelen à € 100 (2,302% van het totale aandelenpakket). Op 26 november 2010 hebben de aandeelhouders vastgesteld dat alleen dividend wordt uitgekeerd bij een eigen vermogen van tenminste € 60 miljoen en tenminste € 15 miljoen aan liquiditeiten.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 65,6 miljoen 31-12-2017 € 67,6 miljoen
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 1,44 miljoen 31-12-2017 € 1,52 miljoen
Jaarresultaat	De nettowinst over 2017 bedraagt € 3,2 miljoen
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	Geen specifieke risico's.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Geen risico's uit oogpunt van verlies aan ingebracht kapitaal. Latent vermogen fluctueert bij aangaan van en exit uit participaties.
Ontwikkelingen	<p>Op basis van haar ervaringen bij de participaties heeft Wadinko besloten structureel aandacht te schenken aan het menselijk kapitaal bij haar participaties. In dit kader is vanaf 2015 een start gemaakt met</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wadinko Academy gericht op de verdere persoonlijke ontwikkeling van de directies van haar eigen participaties als de directies van MKB-bedrijven in het Wadinko werkgebied; • Wadinko traineeship gericht op ontwikkeling van jong technisch talent door de mogelijkheid te bieden gedurende twee jaar bij een drietal Wadinko participaties werkervaring op te doen in combinatie met persoonlijke begeleiding. <p>Wadinko heeft geconstateerd dat er in haar werkgebied behoefte bestaat aan risicokapitaal bij kleine ondernemingen waar participatie door middel van aandelen niet realistisch is. Wadinko heeft het product 'ondernemersleningen' geïntroduceerd en een bedrag van € 3 miljoen gealloceerd voor dit product. Er zullen achtergestelde leningen worden verstrekt voor maximaal € 300.000.</p>

Organisaties met een bestuurlijk belang en een maatschappelijk of algemeen belang

- Stichting Beheer Dierpark Borne

In het geval dat formeel juridisch geen sprake is van een verbonden partij door het ontbreken van een financieel belang maar er wel sprake is van:

* een structurele bekostiging in overwegende mate van (de activiteiten van) een organisatie via één of meer geldstromen (begrotingsfinanciering, subsidie en overeenkomst van opdracht); én

* een bestuurlijke belang;

beveelt de Commissie BBV aan om deze organisaties gezien het maatschappelijke of algemene belang en de mogelijke risico's toch op te nemen in deze paragraaf.

Stichting Beheer Dierpark Borne

Programma	Duurzaam Borne
Wijze van realisatie doelstelling(en) programma	Maatschappelijk effect: Inwoners leven in een schone, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De dierenparken leveren een bijdrage aan mogelijkheden voor passieve recreatie in het dorp. Zowel het groen als de aanwezige dieren dragen hier aan bij.
Openbaar belang	Bevorderen leefbaarheid en educatie, met inzet van buurtparticipatie.
Deelnemende partijen	Welbions en gemeente Borne.
Bestuurlijke betrokkenheid, vertegenwoordiging en sturing	Borne neemt deel in stichting met een jaarlijkse bijdrage voor instandhouding van het dierenpark aan de Spechtstraat en het bokkenparkje aan de Van Deinsteestraat. Het stichtingsbestuur vergadert enkele malen per jaar. Vanuit de wijken Vogelbuurt en Oldhof worden hand- en spandiensten verricht. De dagelijkse verzorging is door de stichting uitbesteed aan een beheerder.
Financieel belang (aantal aandelen/leningen /garantstellingen/gemeentelijke bijdrage)	Geen financieel belang voor de gemeente Borne, het gaat om een kostendekkende instandhouding van de parken. De begrote bijdrage 2018 aan de stichting voor beheer van het dierenpark is € 9.800.
Eigen vermogen	01-01-2017 € 18.500 31-12-2017 € 19.000
Vreemd vermogen	01-01-2017 € 25.000 31-12-2017 € 25.000
Jaarresultaat	Het positief resultaat over 2017 bedraagt € 800.
Risico's verbonden partij (maatschappelijk/financieel)	De ondersteuning van Welbions kan als gevolg van landelijke regelgeving voor wooncorporaties worden ingeperkt. Voor 2018 is de bijdrage nog gegarandeerd, vanaf 2019 is dit onzeker. Met ingang van 2018 is BE Albrass (het voormalige Bons en Evers) ook al met de sponsoring gestopt omdat dit niet meer accordeerde met de nieuwe bedrijfsfilosofie.
Risico's gemeente (maatschappelijk/financieel)	Maatschappelijk gezien zou het verdwijnen van de dierenparken leiden tot een aanzienlijke verschraling van de mogelijkheden voor passieve recreatie in het dorp. Wanneer Borne als enige sponsor / deelnemer in de stichting over zou blijven ontstaat een gat in de begroting. In 2018 zal in ieder geval via de dorpsmanager gezocht worden naar nieuwe mogelijkheden voor sponsoring.
Ontwikkelingen	In de afgelopen jaren is getracht om de uitvoering meer te verzelfstandigen. Dit heeft echter niet tot concrete resultaten geleid. De inzet van vrijwilligers uit de buurt stond onder druk in de

Vogelbuurt, maar via de NL- Doet dagen lijkt hier nieuw leven in te zijn geblazen.

Overige ontwikkelingen verbonden partijen

Coöperatieve Vereniging Dimpact

Vanaf 2008 was Borne lid van de coöperatieve vereniging Dimpact. Een vereniging van gemeenten die gezamenlijk software inkopen voor de digitale dienstverlening en het brede zaakgericht werken. Door de transitie naar regisserende netwerkgemeente maakt Borne beperkt gebruik van de software. Er is besloten om het lidmaatschap per 1 januari 2017 op te zeggen en over te gaan naar een nieuw beperkt lidmaatschap, voor het gebruik van website en software voor digitaal publiceren overheidspublicaties (GVOP).

Het digitaal loket wordt nu afgenomen van de Nederlandse Vereniging van Sociale Innovatie (NVSI). De NVSI is opgericht door Divosa en enkele gemeenten. De vereniging bestaat uit leden werkend bij gemeenten & andere publieke organisaties die een rol vervullen rond de sociale doelen van de Nederlandse samenleving.

Kennis en innovatieve oplossingen worden gedeeld met elkaar en andere organisaties die zich inzetten voor vernieuwingen in het sociaal domein. De innovaties hebben als doel de gemeentelijke dienstverlening samenhangender, klantgerichter en (kosten) effectiever te maken.

De NVSI is formeel niet een verbonden partij vanwege het ontbreken van een bestuurlijk belang.

Stichting Stimuleringsfonds Bornse evenementen

Stichting Stimuleringsfonds Bornse evenementen is geen verbonden partij meer van Borne, omdat geen sprake meer is van een bestuurlijk belang. Het college van B&W is niet meer vertegenwoordigd in het bestuur van de stichting. Het jaar 2018 is een overgangsjaar om te bepalen welke vorm van subsidie op de stichting van toepassing is.

Bedrijfsvoeringsorganisatie Twentebedrijf

Eind 2015 - begin 2016 hebben de colleges van burgemeester en wethouders van de 14 Twentse gemeenten en het dagelijkse bestuur van Regio Twente de rechtspersoon Twentebedrijf opgericht. Op 27 oktober 2016 is een besluit genomen over een andere ontwikkelroute en deze niet met taken te vullen. Het besluit betekent op hoofdlijnen het labelen van bestaande samenwerkingen, het uitbouwen van bestaande samenwerkingen, en het verder brengen van nieuwe samenwerkingsinitiatieven met de merknaam Twentebedrijf.

Gelet op de ontwikkelroute en de hieruit voortvloeiende wijze van samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering, is geconcludeerd dat er geen meerwaarde bestaat voor een afzonderlijke gemeenschappelijke regeling. Het in stand houden van deze regeling verhoogt de bestuurlijke drukte en brengt bovendien administratieve verplichtingen en kosten met zich mee.

Het college heeft op 22 december 2017 ingestemd met het opheffen van de regeling en liquidatie van de rechtspersoon.

Daarnaast is het programma SSNT per 1 juli 2018 beëindigd. Het programma SSNT is in 2013 (Communiqué van Zenderen 2013-2020) door de Twentse gemeenten, haar samenwerkingsverbanden en het Waterschap Vechtstromen opgezet om de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering te stimuleren, te faciliteren en te laten uitmonden in productieve samenwerkingen. Wensbeelden waren vanaf het begin "Werken voor de Twentse Overheid" en een "Informatievoorziening zonder belemmeringen". De samenwerking bedrijfsvoering wordt voortgezet via verschillende sporen.

ODT

Per 1 januari 2019 start de Omgevingsdienst Twente (ODT). Op dat moment stopt de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD). Gedurende het jaar 2018 wordt regionaal hard gewerkt aan de ontwikkeling

van deze ODT. Vanaf eind 2017 zijn verschillende besluiten genomen die het mogelijk maken om op 1 januari 2019 van start te gaan.

De gemeente Borne heeft aangegeven alle milieutaken onder te willen brengen bij de ODT. Dat zijn alle werkzaamheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving, geluid, bodem en externe veiligheid.

Paragraaf Grondbeleid

Doelstellingen

De gemeente Borne wil sturing geven aan (de kwaliteit van) ruimtelijke ontwikkelingen. Dit vanuit een regisserende rol. De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt gemeenten de mogelijkheid om in geval van particuliere initiatieven de regie te voeren op de inhoud. De gemeente kan daarnaast op basis van de Wro kosten verhalen die zij maakt vanwege particuliere initiatieven. Ondanks dat de gemeente over een effectief instrumentarium beschikt om ontwikkelingen over te laten aan de markt, kunnen er situaties zijn waarin de gemeente zelf de ontwikkeling oppakt. Een actief grondbeleid kan bijvoorbeeld aangewezen zijn indien de markt de ontwikkeling niet oppikt. Per situatie wordt bezien welke vorm van grondbeleid en welke in te zetten instrumenten het beste past bij de te realiseren doelen van het ruimtelijk beleid.

Grondbeleid is een instrument dat wordt ingezet om doelstellingen op andere beleidsvelden te kunnen realiseren. Vanuit de beleidsvelden volkshuisvesting, economie & werkgelegenheid, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer & vervoer worden de zogenaamde w-vragen (wat? waar? wanneer?) ingevuld en vastgelegd in de Structuurvisie. In juni 2015 heeft de gemeenteraad de structuurvisie Borne 2030 vastgesteld. Deze wordt jaarlijks gemonitord.

De exploitatie van bouwgrond wordt jaarlijks gerapporteerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG).

Relaties met overig beleid: bovenlokaal beleid

Provinciale doelstellingen van het grondbeleid vertonen slechts een gedeeltelijke overlap met het gemeentelijk grondbeleid. Provinciaal beleid is gericht op de aanleg van nieuwe natuur, wegen, recreatie- en bedrijventerreinen. Provinciaal grondbeleid speelt ook een belangrijke rol in de reconstructiewetgeving.

Op 12 juli 2012 heeft de bestuurlijke conferentie van de Netwerkstad opdracht gegeven om te komen tot een verdergaande samenwerking op het gebied van grondzaken. Concreet heeft dit geleid tot een Ontwikkelagenda Netwerkstad en de kantoren- en bedrijventerreinvisie. Op 29 januari 2016 hebben de provincie Overijssel en de gemeenten in Twente woonafspraken ondertekend. Uitgangspunt van deze afspraken is dat alle gemeenten bouwen voor eigen behoefte. Gelet op de prioritaire positie van de Bornsche Maten in de ontwikkelagenda Netwerkstad, zijn in maart 2017 voor deze locatie nadere programmeringsafspraken gemaakt tussen Netwerkstad Twente en provincie Overijssel. Dankzij de nadere afspraken kan de Bornsche Maten doorgroeien naar een totaal van 2300 woningen.

Relaties met overig beleid: lokaal beleid

De hoofdlijnen van het lokale grondbeleid zijn vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2011-2015 die op 31 mei 2011 door de gemeenteraad is vastgesteld. Voor verdere toelichting op het grondbeleid wordt verwezen naar deze nota. De Nota Grondbeleid wordt in 2018 herijkt. Zolang er geen nieuwe nota grondbeleid is vastgesteld blijft de huidige nota van kracht.

Grondprijzen

Op 9 januari 2018 heeft het college van burgemeester en wethouders de nota grondprijzen 2018 vastgesteld. Ten opzichte van 2017 zijn de prijzen voor woningbouw met 3% gestegen, met uitzondering van het buitengebied, waar de prijzen niet zijn gestegen. Op het enige bedrijventerrein in Borne zijn de prijzen op een nieuwe manier berekend, waarbij de categorieën gemiddeld een prijsstijging van 3,5% laten zien. Bij de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2018 dienden de grondprijzen 2018 als grondslag voor de opbrengstprognose.

De resultaten van de herzieningen per 1 januari 2018 hebben tot aanpassingen van de getroffen verliesvoorzieningen per 31 december 2017 geleid. De grondprijzen 2019 zullen eind 2018 door het college van burgemeester en wethouders worden vastgesteld. Deze zullen vervolgens ten grondslag liggen aan herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2019.

Beheer

Tijdelijk beheer

Aangekocht onroerend goed wordt zo mogelijk verhuurd of verpacht tot het nodig is voor de ontwikkelingen ter plaatse. Hierbij worden zoveel als mogelijk is marktconforme prijzen gerekend. Indien verhuren of verpachten niet tot de mogelijkheden behoort, wordt het onroerend goed onderhouden tot het nodig is voor de ontwikkelingen ter plaatse. Opbrengsten komen ten gunste van het betreffende project, kosten ten laste ervan. De opbrengsten en uitgaven worden verantwoord in de betreffende grondexploitaties.

Permanent beheer

In voorkomende gevallen wordt onroerend goed permanent beheerd. Hierbij moet met name gedacht worden aan erfpacht, opstalrecht en permanente verhuur.

Overzicht te verwachten planresultaten

Op 24 april 2018 heeft de gemeenteraad de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2018 vastgesteld. Dit is een bundeling van de actieve grondexploitaties en de exploitaties derden. De MPG bevat bovendien een analyse van de financiële positie van 'het grondbedrijf'.

Tijdens de controle door de accountant van de jaarrekening 2017 heeft een aantal nieuwe inzichten teweeg gebracht, leidend tot aanpassingen. Zodoende wijken de in de jaarrekening 2017 gehanteerde boekwaarden en herzieningen van de grondexploitaties in sommige gevallen af van de MPG 2018. Voor de begroting worden de laatst vastgestelde gegevens gehanteerd, zodoende is de jaarrekening 2017 de grondslag. In de tabel hier onder worden, ter verduidelijking, zowel de gegevens van de MPG 2018 als die van de (paragraaf grondbeleid) van de jaarrekening 2017 weergegeven.

Let op: een negatieve boekwaarde correspondeert met een positief saldo in het betreffende complex en omgekeerd.

complex	MPG 2018			jaarrekening 2017			winstneming/verliesvoorziening	
	boekwaarde per 31-12-2017	herziening grondexploitatie per 1-1-2018		boekwaarde per 31-12-2017	herziening grondexploitatie per 1-1-2018		winstneming per 31-12-2017	voorziening per 31-12-2017
		eind per 31-12	startwaarde per 1-1-2018		eind per 31-12	startwaarde per 1-1-2018		
Bedrijventerreinen								
Bedrijventerrein Veldkamp*	€ 51.882.099	2027	€ 23.055.604	€ 51.883.214	2027	€ 23.055.604	nvt	€ 7.016923
Woningbouw								
Bornsche Maten**	€ 26.380.173	2029	€ 132.785	€ 26.424.298	2029	€ 1.425.403	nvt	nvt
Oosterveld	€ 350.149	2021	€ 1.102.061	€ 69.855	2021	€ 819.230	€ 280.294	nvt
Zenderen***	€ 284.599	2021	€ 1.587.559	€ 139.222	2021	€ 1.158.292	€ 425.417	nvt
Kollergang****	€ 4.477.946	2029	€ 1.179.644	€ 4.512.134	2039	€ 603.983	€ 34.186	nvt
Wijkerslocatie Olde Engberink*****								
Knooperf Blenke (Bornsche Flieren)	€ 2.735.145	2019	€ 2.006.981	€ 2.735.145	2019	€ 2.006.981	nvt	€ 2.006.981
Uitbreiding Hertme II	€ 138.437	2026	€ 433.578	€ 138.437	2026	€ 433.578	nvt	nvt
Overig								
Kernrand Borne West	€ 633.744	2020	€ 157.262	€ 633.744	2020	€ 157.262	nvt	€ 157.262
saldo	€ 85.612.796			€ 86.396.339			€ 739.897	€ 9.181.165

Tabel complexen in exploitatie

verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: er is een boeking toegevoegd aan jaarrekening 2017. De verliesvoorziening betreft het aandeel van Borne in het tekort op startwaarde per 1-1-2018

- * verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: schrappen afdracht bovenwijkse voorzieningen uit nog te realiseren
- ** verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: winstneming 2017
- *** verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: winstneming 2017
- **** verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: winstneming 2017
- ***** verschil MPG 2018 - jaarrekening 2017: winstneming 2017 en uitfasering grondexploitatie

complex	boekwaarde 31-12-2017	herziening grondexploitatie per 1-1-2018		voorziening per 31-12-2017
		eind per 31-12	startwaarde per 1-1-2018	
RBT*	€ 93.150.030	2035	€ 25.036.909	€ 2.002.953
rb 16int03303				€ 1.027.200
rb 16int03303				€ 467.532
saldo	€ 93.150.030		€ 25.036.909	€ 3.497.685

Tabel openstaande exploitaties van derden

* op basis van jaarstukken 2017 en meerjarenbegroting 2018 en verder.

De eerste van de twee voorzieningen volgend uit raadsbesluit 16int03303 (rb 16int03303) is in de jaarrekening 2017 (Borne) per saldo met € 158.751 omlaag gebracht vanwege:

- eerste betaling ten laste van deze voorziening van een rekening van € 55.751,00 aan RBT;
- verlaging van het begrote bedrag voor afdracht aan bovenwijkse voorzieningen conform de Gemeenschappelijke Regeling, omdat deze is gekoppeld aan het aantal uit te geven m2's, conform de jaarstukken 2017 van RBT.

De tweede voorziening volgend uit raadsbesluit 16int03303, ten behoeve van het faciliteren van specifieke bedrijven, wordt hier weliswaar weergegeven als voorziening om de totale Bornse verplichtingen in verband met het RBT in beeld te brengen, maar is in de jaarrekening 2017 opgeheven omdat deze is vervangen door een nog te betalen post op de balans.

De grondexploitatie RBT is niet opgenomen in de MPG omdat vaststelling van deze grondexploitatie een bevoegdheid is van het Algemeen Bestuur van het RBT. De gemeente Borne neemt voor 8% deel en treft zodoende een voorziening voor 8% van het becijferde tekort. De grondexploitatie per 1 januari 2018 is 1 juli 2018 door het Algemeen Bestuur van het RBT vastgesteld.

Algemene Reserve Grondexploitaties

De Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG) is de reserve waarmee winsten uit grondexploitaties worden verrekend, verliezen uit grondexploitaties worden gedekt en waarmee het risico op alle grondexploitaties tezamen wordt gedekt. Voor een goed begrip van de werking van de ARG is het van belang om te weten op welk moment winsten kunnen worden genomen, verliezen moeten worden gedekt en welk risico moet worden gedekt.

Op basis van de nota grondbeleid 2011-2015, die in de loop van 2018 zal worden geactualiseerd, geldt als uitgangspunt dat winsten uit grondexploitaties worden genomen bij de afsluiting van de exploitatie aan het einde van de looptijd van een project. 'Zekere winsten' kunnen vóór het einde van de looptijd worden genomen. Er is sprake van een 'zekere winst' indien aan onderstaande voorwaarden is voldaan:

- 90% van de kosten en opbrengsten moeten zijn gerealiseerd¹;
- er moet een negatieve boekwaarde (=x) zijn;

¹ In de jaarrekening 2016 is in het complex Oosterveld Zenderen tussentijds winst genomen alhoewel nog minder dan 90% van de opbrengsten was gerealiseerd. Dit in navolging van aanbevelingen van de commissie BBV. Volgens de Percentage of Completion methode, zal in sommige gevallen winst worden genomen waar dit volgens de nota grondbeleid van de gemeente Borne nog niet aan de orde is. In de jaarrekening 2017 geldt dit, zoals weergegeven in de tabel complexen in exploitatie, voor de complexen Oosterveld Zenderen, Kollergang en Wijkerslocatie Olde Engberink.

- op deze boekwaarde moeten de nog te maken kosten (=y) en het bedrag aan risico's (=z) in mindering worden gebracht;
- het risicobedrag moet op objectieve wijze, dat wil zeggen conform de in de MPG gebruikelijke berekening, worden bepaald.. Indien er daarnaast nog aanvullende risico's voorzien zijn, of de grondexploitatieberekening op onderdelen (kostenkant) niet betrouwbaar zou zijn, zal (na een collegebesluit hiertoe) dit eveneens onderdeel uitmaken van de risico kwantificering;
- Indien de uitkomst van de som $x - y - z > € 50.000$, de winst ter grootte van de som (x-y-z) te nemen;
- Jaarlijks wordt in de MPG een overzicht opgenomen waarin de effecten van deze methodiek op de resultaatverantwoording van grondexploitaties (naar de Algemene Reserve Grondexploitaties) zichtbaar worden. In de jaarrekening en in de MPG wordt hierover verantwoording afgelegd.

Ten aanzien van verliezen geldt als uitgangspunt dat deze worden gedekt / voorzien in het jaar waarin het verlies tot uitdrukking komt (onafwendbaar is). Dit is meestal het jaar waarin de exploitatie wordt vastgesteld of het jaar waarin een boekwaarde is ontstaan die nog niet is verantwoord middels een grondexploitatie.

Verliezen worden dus – doorgaans – voorzien aan het begin van een project, terwijl winsten – doorgaans – worden genomen aan het einde van een project.

Naast de verrekening van winsten en verliezen speelt de ARG een belangrijke rol in de dekking van risico. Sinds 2004 dient op grond van de gewijzigde voorschriften BBV 2004 een voorziening te worden gevormd ter dekking van te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. De ARG dient te worden beschouwd als de buffer voor de risico's waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten. Zodoende is het van belang de hoogte van de ARG uit te drukken als percentage van de boekwaarde voor zover de gemeente Borne het risico draagt en voor zover deze niet wordt gedekt door getroffen voorzieningen. Dit betekent dat boekwaarden van de projecten De Veldkamp (35/115) en Wijkerslocatie Olde Engberink (50/50) alleen moeten worden meegewogen voor het Bornse aandeel, al staan deze projecten in hun geheel in de boeken. Anderzijds betekent dit dat de boekwaarde RBT, niet in de gemeentelijke rekening terug te vinden, voor de 8% die Borne daaraan deelneemt, moet worden meegewogen.

De totale boekwaarde van alle grondexploitaties en exploitaties derden bedraagt per 1-1-2018 ca. € 86,1 miljoen. Hier maakt het RBT geen deel van uit. Het boekwaardebedrag waarvoor de gemeente Borne risico draagt, dat wil zeggen na aftrek van het aandeel gemeente Hengelo en vermeerderd met het aandeel van de gemeente Borne in de boekwaarde RBT, bedraagt ca. € 55,2 miljoen. Om te voldoen aan de norm dat de ARG 10% van de boekwaarde bedraagt, moet deze uitkomen op ca. € 5,5 miljoen.

Voor verdere analyse van de weerstandscapaciteit van de grondexploitaties wordt verwezen naar hoofdstuk 7 van de MPG 2018 en de paragraaf weerstandsvermogen in deze begroting.

Relatie reserves grondexploitatie en risico's 'grondbedrijf'

Voor de risico's van 'het grondbedrijf' wordt, behalve naar de MPG 2016, verwezen naar de paragraaf waar het weerstandsvermogen van de gemeente wordt beschreven. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Omdat de gemeente Borne geen formeel grondbedrijf heeft, werken de risico's via de algemene reserve grondexploitatie rechtstreeks door in de algemene dienst.

Ontwikkeling boekwaarde

Onder de boekwaarde wordt verstaan het saldo van de op de peildatum gerealiseerde uitgaven (zoals verwerving, plankosten en bouw- en woonrijp maken) en de gerealiseerde bijdragen en opbrengsten. De risico's die samenhangen met een hoge boekwaarde zijn hierboven behandeld.

Jaar (31-12)	raming boekwaarde excl. aandeel derden, excl. RBT	raming boekwaarde excl. aandeel derden, incl. RBT
2017	€ 48.047.601 *	€ 55.499.604 *
2018	€ 45.000.000	€ 53.000.000
2019	€ 44.000.000	€ 51.000.000
2020	€ 42.000.000	€ 50.000.000
2021	€ 39.000.000	€ 48.000.000
2022	€ 38.000.000	€ 45.000.000

Tabel ontwikkeling boekwaarde

* werkelijke boekwaarde per 31-12

De ontwikkeling vanaf 2018 is gebaseerd op de MPG 2018

Toelichting

Uit de ramingen blijkt dat de totale boekwaarde volgens de begroting de komende jaren verder zal gaan dalen. Deze trend kan worden verstoord door het optreden van risico's zoals omschreven in de MPG 2018, per complex en samengevat in hoofdstuk 7. Deze risico's hebben aldus hun weerslag in de 10% als norm voor de ARG.

Financiële Begroting
2019 - 2022

G E M E E N T E B O R N E

Overzicht van baten en lasten per thema

Thema	Rekening 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
PR1 Solidair Borne																		
Maatschappelijke participatie	871	14.497	13.626	468	11.506	11.038	442	13.958	13.516	444	13.951	13.507	444	13.705	13.261	444	13.705	13.261
Cultuur en vrije tijd	74	1.082	1.008	73	1.008	935	388	1.365	977	388	1.350	962	388	1.344	957	388	1.356	969
Educatie	477	3.144	2.667	463	2.689	2.226	495	3.300	2.806	495	3.356	2.862	495	3.458	2.963	495	3.078	2.584
Werk en inkomen	4.976	11.668	6.692	4.969	10.648	5.680	4.827	10.042	5.215	4.970	10.101	5.131	4.970	9.926	4.956	4.970	9.751	4.781
Economie	1.275	1.633	358	1.990	2.361	371	3.284	4.038	754	3.284	4.038	754	3.284	4.038	754	3.284	4.038	754
Sport	821	3.554	2.733	651	2.374	1.723	623	2.355	1.732	623	2.447	1.824	623	2.255	1.632	488	2.032	1.544
Gezondheid	0	727	727	0	723	723	0	856	856	0	854	854	0	854	854	0	854	854
Veiligheid	3	1.453	1.450	12	1.285	1.273	0	1.556	1.556	0	1.556	1.556	0	1.556	1.556	0	1.546	1.546
Programma totaal	8.497	37.758	29.261	8.627	32.593	23.967	10.059	37.470	27.412	10.203	37.653	27.449	10.203	37.136	26.933	10.068	36.361	26.292
PR2 Duurzaam Borne																		
Wonen	5.278	4.223	-1.055	9.127	9.034	-94	8.688	8.999	311	7.302	7.612	311	7.277	7.587	311	6.930	7.241	311
Mobiliteit	30	2.062	2.032	36	1.739	1.703	36	2.423	2.387	36	2.423	2.387	36	2.408	2.372	36	2.408	2.372
Duurzaamheid	4.358	5.146	788	3.684	3.313	-372	4.023	3.833	-190	4.018	3.771	-247	4.024	3.621	-403	3.966	3.619	-348
Omgeving	673	4.753	4.080	147	2.052	1.905	29	2.434	2.405	29	2.236	2.207	29	2.235	2.206	29	2.235	2.206
Programma totaal	10.339	16.184	5.845	12.995	16.137	3.143	12.776	17.689	4.913	11.384	16.042	4.657	11.365	15.851	4.486	10.961	15.502	4.541
PR3 Verbindend Borne																		
Bestuur	56	2.507	2.451	0	1.286	1.286	0	1.033	1.033	0	1.033	1.033	0	1.033	1.033	0	1.033	1.033
Dienstverlening	578	1.097	519	470	411	-59	419	896	478	407	853	447	407	851	444	407	853	446
Programma totaal	634	3.604	2.970	470	1.697	1.226	419	1.929	1.510	407	1.886	1.479	407	1.883	1.477	407	1.885	1.479
PR4 Borne Algemeen																		
Bedrijfsvoering	118	5.690	5.572	814	11.515	10.701	865	6.174	5.309	841	6.021	5.180	840	5.856	5.015	840	5.873	5.033
Vastgoed	99	811	712	119	361	243	103	576	473	103	517	414	103	484	382	103	493	391
Middelen	49.707	7.296	-42.411	55.025	15.746	-39.280	40.309	1.200	-39.109	41.607	1.987	-39.620	42.068	3.096	-38.972	42.675	3.666	-39.009
Programma totaal	49.924	13.797	-36.127	55.958	27.622	-28.336	41.276	7.950	-33.327	42.551	8.525	-34.027	43.011	9.436	-33.575	43.618	10.032	-33.586
Totaal	69.3940	71.343	1.950	78.049	78.049	0	64.530	65.038	508	64.546	64.104	-441	64.986	64.307	-679	65.054	63.780	-1.274

Door de nieuwe opzet van de administratie is de rekening 2017 en de begroting 2018 niet 1-op-1 vergelijkbaar met 2019 en verder. Door de afronding op duizend euro, is soms sprake van afrondingsverschillen.

Baten en lasten per taakveld

Taakvelden	2019			2020			2021			2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning	-42.153.286	10.046.916	-32.106.370	-43.416.214	10.576.642	-32.839.572	-43.875.615	11.482.464	-32.393.151	-44.482.935	12.088.505	-32.394.430
0.1 Bestuur	0	1.032.500	1.032.500	0	1.032.500	1.032.500	0	1.032.500	1.032.500	0	1.032.500	1.032.500
0.2 Burgerzaken	-192.500	640.200	447.700	-180.500	597.000	416.500	-180.500	596.500	416.000	-180.500	596.500	416.000
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-776.816	1.176.316	399.500	-776.816	1.115.566	338.750	-776.816	1.077.816	301.000	-776.816	1.096.816	320.000
0.4 Overhead	-864.542	5.997.450	5.132.908	-841.404	5.844.581	5.003.177	-840.360	5.679.331	4.838.971	-840.360	5.696.665	4.856.305
0.5 Treasury	-1.160.000	-1.806.339	-2.966.339	-1.160.000	-1.815.714	-2.975.714	-1.160.000	-1.786.426	-2.946.426	-1.160.000	-1.745.089	-2.905.089
0.61 OZB woningen	-3.620.500	187.000	-3.433.500	-3.729.000	187.000	-3.542.000	-3.766.500	187.000	-3.579.500	-3.804.000	187.000	-3.617.000
0.62 OZB niet woningen	-1.813.000	25.000	-1.788.000	-1.867.000	25.000	-1.842.000	-1.886.000	25.000	-1.861.000	-1.904.500	25.000	-1.879.500
0.63 Baten parkeerbelasting	-10.000	0	-10.000	-10.000	0	-10.000	-10.000	0	-10.000	-10.000	0	-10.000
0.64 Belastingen overig	-269.000	80.000	-189.000	-269.000	80.000	-189.000	-269.000	80.000	-189.000	-269.000	80.000	-189.000
0.7 Algemene uitkering en overige uitk	-30.702.000	38.000	-30.664.000	-31.545.000	38.000	-31.507.000	-32.356.000	38.000	-32.318.000	-33.128.500	38.000	-33.090.500
0.8 Overige baten en lasten	-87.000	165.500	78.500	-158.500	915.000	756.500	-230.500	1.736.500	1.506.000	-303.000	2.555.000	2.252.000
0.10 Mutaties reserves	-2.657.928	2.511.289	-146.639	-2.878.994	2.557.709	-321.285	-2.399.939	2.816.243	116.304	-2.106.259	2.526.113	419.854
1. Veiligheid	0	1.556.000	1.556.000	0	1.556.000	1.556.000	0	1.556.000	1.556.000	0	1.546.000	1.546.000
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	1.351.000	1.351.000	0	1.351.000	1.351.000	0	1.351.000	1.351.000	0	1.351.000	1.351.000
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	205.000	205.000	0	205.000	205.000	0	205.000	205.000	0	195.000	195.000
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-26.000	2.751.200	2.725.200	-26.000	2.751.200	2.725.200	-26.000	2.610.700	2.584.700	-26.000	2.610.700	2.584.700
2.1 Verkeer en vervoer	-26.000	2.517.700	2.491.700	-26.000	2.516.200	2.490.200	-26.000	2.378.700	2.352.700	-26.000	2.378.700	2.352.700
2.2 Parkeren	0	233.500	233.500	0	235.000	235.000	0	232.000	232.000	0	232.000	232.000
3. Economie	-3.284.026	4.038.426	754.400	-3.284.026	4.038.426	754.400	-3.284.026	4.038.426	754.400	-3.284.026	4.038.426	754.400
3.1 Economische ontwikkeling	0	200.000	200.000	0	200.000	200.000	0	200.000	200.000	0	200.000	200.000
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-3.228.926	3.497.926	269.000	-3.228.926	3.497.926	269.000	-3.228.926	3.497.926	269.000	-3.228.926	3.497.926	269.000
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	-45.000	165.000	120.000	-45.000	165.000	120.000	-45.000	165.000	120.000	-45.000	165.000	120.000
3.4 Economische promotie	-10.100	175.500	165.400	-10.100	175.500	165.400	-10.100	175.500	165.400	-10.100	175.500	165.400
4. Onderwijs	-210.000	3.028.200	2.818.200	-210.000	3.084.200	2.874.200	-210.000	3.185.700	2.975.700	-210.000	2.806.000	2.596.000
4.1 Openbaar basisonderwijs	-6.000	306.500	300.500	-6.000	306.500	300.500	-6.000	281.500	275.500	-6.000	201.500	195.500
4.2 Onderwijshuisvesting	-140.000	2.016.200	1.876.200	-140.000	2.064.700	1.924.700	-140.000	2.191.200	2.051.200	-140.000	1.891.500	1.751.500
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-64.000	705.500	641.500	-64.000	713.000	649.000	-64.000	713.000	649.000	-64.000	713.000	649.000

Taakvelden	2019			2020			2021			2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5. Sport, cultuur en recreatie	-624.900	5.480.950	4.856.050	-624.900	5.310.950	4.686.050	-624.900	5.118.450	4.493.550	-488.900	4.897.450	4.408.550
5.1 Sportbeleid en activering	-135.000	344.500	209.500	-135.000	344.500	209.500	-135.000	344.500	209.500	0	119.500	119.500
5.2 Sportaccommodaties	-488.400	2.010.950	1.522.550	-488.400	2.102.450	1.614.050	-488.400	1.910.950	1.422.550	-488.400	1.912.950	1.424.550
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurprod en	0	458.000	458.000	0	456.500	456.500	0	456.500	456.500	0	457.500	457.500
5.4 Musea	0	50.000	50.000	0	50.000	50.000	0	50.000	50.000	0	50.000	50.000
5.5 Cultureel erfgoed	-500	43.000	42.500	-500	33.000	32.500	-500	33.000	32.500	-500	33.000	32.500
5.6 Media	0	454.000	454.000	0	452.500	452.500	0	452.000	452.000	0	453.000	453.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recr	-1.000	2.120.500	2.119.500	-1.000	1.872.000	1.871.000	-1.000	1.871.500	1.870.500	0	1.871.500	1.871.500
6. Sociaal domein	-5.269.000	23.993.500	18.724.500	-5.413.500	24.044.500	18.631.000	-5.413.500	23.624.000	18.210.500	-5.713.500	23.449.000	17.735.500
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-127.000	2.292.000	2.165.000	-129.000	2.309.500	2.180.500	-129.000	2.064.000	1.935.000	-129.000	2.089.000	1.960.000
6.3 Inkomensregelingen	-4.827.000	7.043.500	2.216.500	-4.969.500	7.190.000	2.220.500	-4.969.500	7.190.000	2.220.500	-4.969.500	7.190.000	2.220.500
6.4 Begeleide participatie	0	2.539.000	2.539.000	0	2.451.000	2.451.000	0	2.276.000	2.276.000	0	2.101.000	2.101.000
6.5 Arbeidsparticipatie	0	245.500	245.500	0	245.500	245.500	0	245.500	245.500	0	245.500	245.500
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-15.000	1.788.500	1.773.500	-15.000	1.788.500	1.773.500	-15.000	1.788.500	1.773.500	-15.000	1.788.500	1.773.500
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-300.000	4.889.000	4.589.000	-300.000	4.889.000	4.589.000	-300.000	4.889.000	4.589.000	-300.000	4.889.000	4.589.000
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	4.493.000	4.493.000	0	4.468.000	4.468.000	0	4.468.000	4.468.000	0	4.443.000	4.443.000
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	273.500	273.500	0	273.500	273.500	0	273.500	273.500	-300.000	273.500	-26.500
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	429.500	429.500	0	429.500	429.500	0	429.500	429.500	0	429.500	429.500
7. Volksgezondheid en milieu	-4.248.857	4.495.100	246.243	-4.243.603	4.481.100	237.497	-4.249.540	4.454.600	205.060	-4.192.040	4.454.100	262.060
7.1 Volksgezondheid	0	855.500	855.500	0	854.000	854.000	0	854.000	854.000	0	854.000	854.000
7.2 Riolering	-1.767.000	1.265.000	-502.000	-1.752.500	1.254.000	-498.500	-1.752.500	1.239.500	-513.000	-1.747.000	1.260.500	-486.500
7.3 Afval	-2.255.857	1.740.000	-515.857	-2.265.103	1.738.500	-526.603	-2.271.040	1.728.500	-542.540	-2.219.040	1.705.000	-514.040
7.4 Milieubeheer	0	378.500	378.500	0	378.500	378.500	0	378.500	378.500	0	378.500	378.500
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-226.000	256.100	30.100	-226.000	256.100	30.100	-226.000	254.100	28.100	-226.000	256.100	30.100
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-8.713.670	9.647.768	934.100	-7.327.324	8.261.424	934.100	-7.302.123	8.236.223	934.100	-6.955.678	7.889.778	934.100
8.1 Ruimtelijke ordening	-28.000	435.000	407.000	-28.000	435.000	407.000	-28.000	435.000	407.000	-28.000	435.000	407.000
8.2 Grondexploitatie	-8.247.770	8.424.268	176.500	-6.861.424	7.037.924	176.500	-6.836.223	7.012.723	176.500	-6.489.778	6.666.278	176.500
8.3 Wonen en bouwen	-437.900	788.500	350.600	-437.900	788.500	350.600	-437.900	788.500	350.600	-437.900	788.500	350.600
Begrotingssaldo	-64.529.739	65.038.060	508.321	-64.545.567	64.104.442	-441.125	-64.985.704	64.306.563	-679.141	-65.054.079	63.779.958	-1.274.120

Bijlagen
2019 - 2022

G E M E E N T E B O R N E

Begrotingsrichtlijnen

De indeling van de meerjarenbegroting valt uiteen in twee delen, namelijk de beleidsbegroting en de financiële begroting. De begroting moet voldoen aan de BBV-voorschriften. De Provincie Overijssel toetst hierop en zal dit betrekken bij de bepaling van de toezichtvorm voor het jaar 2018.

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing voor de begroting (gebaseerd op de meest actuele BBV voorschriften):

Inhoudelijk programma's / beleid:

- Bij het opstellen van de meerjarenbegroting steken we ook dit jaar in op de beschrijving van de zgn. 3 W-vragen: "Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Wat mag het kosten?".
- Begroting wordt gemaakt op basis van bestaand beleid;
- Daarnaast is het wens van de raad om met een continue P&C-cyclus te willen werken. Dit betekent dat het raadsprogramma voor de volle 4 jaar zal worden vastgesteld.
- Omdat er sprake is van een nieuwe raadsperiode zal er een nieuw raadsprogramma worden opgesteld. De verwachting is dat dit eind april gereed kan zijn. Dit betekent ook dat er nieuwe politieke ambities kunnen zijn. Nieuwe ambities zijn, voor zover ambtelijk bekend, meegenomen in de informatiebladen die samen met de ambtelijke contactpersonen van de huidige bestuurlijke thema's zijn opgesteld, en die bij het overdrachtsdocument van de driehoek (burgemeester, griffier, secretaris) aan de nieuwe raad wordt aangeboden.
- Gedurende de raadsperiode zullen voorstellen gebaseerd op het raadsprogramma aan de raad worden aangeboden. Dit betekent dat bij de start van de raadsperiode nog geen nieuwe beleidswensen in de begroting worden opgenomen, maar dit zal geschiedt gedurende de gehele cyclus. Beleidsinitiatieven zullen dan ook expliciet getoetst worden aan het nieuwe raadsprogramma.

Financieel:

- De meerjarenbegroting 2019-2022 wordt opgesteld met als basis de nieuw ingerichte administratie van de gemeente Borne.
- Als basis wordt de jaarschijf 2022 direct en volledig gekopieerd uit jaarschijf 2021 (na wijziging).
- Overzichten concept-voorcalculaties zijn bijgewerkt tot en met de raad van 6 maart 2018;
- Basisaanlevering is voorcalculaties 2018 = Voorcalculaties 2019;
- Elke mutatie op de voorcalculatie op productniveau dient onderbouwd te worden met een toelichting;
- De personeelsstaat is gelijk aan de personeelsstaat voor de begroting van 2018, gecorrigeerd met door bestuursbesluiten geaccordeerde mutaties. De staat van salarissen en sociale lasten wordt opgesteld op basis van de meest recent vastgestelde cao;
- Autonome ontwikkelingen (het gaat hierbij om ontwikkelingen die buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen, zoals bijvoorbeeld actualisaties naar prijsniveau 1-1-2018 en aanpassingen op basis van wet- en regelgeving) worden separaat en onderbouwd aangedragen;
- Begrotingsramingen worden gesplitst in incidentele ramingen en structurele ramingen;
- De prijsontwikkeling 2019-2022 wordt op concernniveau geraamd op een stelpost;
- De areaalontwikkelingen worden op concernniveau geraamd op een stelpost;
- Het vervangingsinvesteringsplan wordt opgesteld op basis van de gegevens van de staat activa. Budgethouders worden door het team Ondersteuning hiervoor uitgenodigd.;
- Bedragen worden afgerond op eenheden van € 500.

- De financiële effecten van het raadsprogramma worden, indien niet mogelijk in de periode van het opstellen van de begroting, via de aanbiedingsbrief en een wijziging op de begroting middels separate besluitvorming afzonderlijk worden verwerkt. Een begrotingssaldo zal beschikbaar blijven voor de gehele raadsperiode en aangesproken worden op beleidsinitiatieven gebaseerd op het raadsprogramma.
- Conform de BBV-voorschriften zal de meerjarenbegroting uiteindelijk structureel sluitend moeten zijn.

Aantallen woonruimten en inwoners

Voor woonruimte aantallen en inwoneraantallen wordt uitgegaan van de volgende aannames.

1-1-2018	9.752 woonruimten	23.116 inwoners
1-1-2019	9.850 woonruimten	23.250 inwoners
1-1-2020	9.950 woonruimten	23.400 inwoners
1-1-2021	10.050 woonruimten	23.550 inwoners
1-1-2022	10.150 woonruimten	23.700 inwoners

Investerings en financiering

INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSSTAAT 2019 - 2022 (in € 1.000)																		
Activa klasse	Omschrijving	1-1-2019	2019			1-1-2020	2019			1-1-2021	2021			1-1-2022	2022			1-1-2023
		Boekwaarde	Vermeerdering/	Vervangings-	Afschrijving	Boekwaarde	Vermeerdering/	Vervangings-	Afschrijving	Boekwaarde	Vermeerdering/	Vervangings-	Afschrijving	Boekwaarde	Vermeerdering/	Vervangings-	Afschrijving	Boekwaarde
		31-12-2018	vermindering	investeringen		31-12-2019	vermindering	investeringen		31-12-2020	vermindering	investeringen		31-12-2021	vermindering	investeringen		31-12-2022
101	Kosten onderzoek en ontwikkeling	3.509			5	3.504			5	3.499			5	3.494			5	3.489
102	Bijdrage activa derden	0			0	0			0	0			0	0			0	0
110	Gronden en terreinen	2.650			109	2.541			109	2.432			109	2.324			109	2.215
112	Bedrijfsgebouwen	34.017			1.399	32.618			1.447	31.171			1.446	29.725			1.161	28.564
113	Grond, weg en waterbouwkundige	422			22	400			22	378			22	357			19	338
114	Vervoermiddelen	0			0	0			0	0			0	0			0	0
115	Machines, apparaten en installaties	3.182			456	2.725			420	2.306			329	1.977			241	1.736
116	Overige materiële vaste activa	2.991			219	2.773			217	2.555			216	2.340			191	2.149
120	Leningen woningbouwcorporaties	0			0	0			0	0			0	0			0	0
121	Overige langlopende leningen	2.522			69	2.453			70	2.382			71	2.311			72	2.239
122	Deelnemingen	1.204			0	1.204			0	1.204			0	1.204			0	1.204
123	Deelnemingen in gemeensch. regeling	76			0	76			0	76			0	76			0	76
140	Niet in exploitatie genomen bouwgrond	201			0	201			0	201			0	201			0	201
141	Onderhanden werk grondexploitatie	85.611			0	85.611			0	85.611			0	85.611			0	85.611
113H	Grond, weg en waterb. Heffing	5.331			288	5.043			280	4.764			276	4.488			272	4.215
113M	Grond, weg en waterb. maatsch nut	5.791			182	5.608			180	5.429			189	5.239			202	5.038
115M	Mach., app. en inst. maatsch nut	0			0	0			0	0			0	0			0	0
116M	Ov. mat. activa maatsch nut	0			0	0			0	0			0	0			0	0
Totaal		147.505	0	0	2.748	144.757	0	0	2.749	142.008	0	0	2.661	139.346	0	0	2.271	137.075
b. Financiering:																		
		Begin 2019	Rente	Overige	Overige	Begin 2020	Rente	Overige	Overige	Begin 2021	Rente	Overige	Overige	Begin 2022	Rente	Overige	Overige	Begin 2023
			vermeerdering	vermeerdering	vermindering		vermeerdering	vermeerdering	vermindering		vermeerdering	vermeerdering	vermindering		vermeerdering	vermeerdering	vermindering	
1. Eigen vermogen																		
Algemene reserves		15.530	1.715	0	172	17.073	1.670	0	181.878	18.562	1.628	0	171.878	20.018	1.601	0	201.878	21.417
Bestemmingsreserves		21.490	21	776	2.486	19.800	21	866	2.879	17.990	22	866	2.228	16.650	23	903	178.933	15.671
2. Voorzieningen		20.828	0	72	1.381	19.518	0	71	1.132	18.457	0	71	1.090	17.438	0	86	289	17.235
Totaal		57.848	1.735	847	4.039	56.392	1.692	937	185.889	55.009	1.650	936	175.196	54.106	1.623	989	381.100	54.323
3. Opgenomen langlopende geldleningen		71.616			3.774	67.842			8.750	59.092			8.691	50.401			8.705	41.696
Totaal financiering		129.463				124.234				114.101				104.508				96.020

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
<u>Lasten per programma</u>				
Solidair Borne				
- Tijdelijke onderwijshuisvesting de Veste	305	305	305	
- Buurtsportcoaches	225	225	225	
- Natte gymles	105	105	105	
- Onderhoud	71	229	34	80
Duurzaam Borne				
- Projecten agenda van Twente	115			
Verbindend Borne				
- Ondermijning	40	40	40	
- Onderhoud	2	2	1	2
Borne Algemeen				
- Onderhoud	83	36	23	70
- Mutaties reserves en voorzieningen	2.511	2.558	2.516	2.526
<u>Baten per programma</u>				
Solidair Borne				
- Buursportcoaches	225	225	225	
Borne algemeen				
- Mutaties reserves en voorzieningen	2.658	2.879	2.400	2.106
Totaal incidentele baten en lasten	575	396	625	572

Geprognosticeerde balans

ACTIVA	Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Vaste activa							
<i>Immateriele vaste activa:</i>		0	0	0	0	0	0
<i>Materiële vaste activa:</i>		48.513	52.725	55.707	53.566	51.446	51.446
* Investerings met economisch nut	37.495	47.360	43.055	41.400	39.762	39.762	
* Investerings met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	5.774		6.630	6.375	6.123	6.123	
* Investerings in openbare ruimte maatsch.nut	5.245	5.365	6.022	5.791	5.562	5.562	
<i>Financiële vaste activa:</i>		4.033	4.826	4.034	4.034	4.034	4.034
* Kapitaalverstrekkingen aan:							
- deelnemingen	604	613	604	604	604	604	604
- gemeenschappelijke regelingen	76	80	76	76	76	76	76
* Leningen aan:							
- woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0	0	0
- deelnemingen	447	558	447	447	447	447	447
* Overige langlopende leningen u/g	2.753	3.326	2.753	2.753	2.753	2.753	2.753
* Overige uitzettingen	154	249	154	154	154	154	154
Totaal vaste activa		52.546	57.551	59.741	57.600	55.480	55.480
Viottende activa							
<i>Voorraden:</i>		77.215	76.954	79.430	79.430	79.430	79.430
* Ouderhanden werk							
- bouwgronden in exploitatie	77.215	76.954	79.430	79.430	79.430	79.430	79.430
<i>Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jr.:</i>							
* Vorderingen		3.381	4.568	3.381	3.381	3.381	3.381
- vorderingen op openb. lichamen	1.369	2.663	1.369	1.369	1.369	1.369	1.369
- overige vorderingen	2.012	1.905	2.012	2.012	2.012	2.012	2.012
<i>Liquide middelen</i>		52	90	52	52	52	52
- kas	5	4	5	5	5	5	5
- bank	46	86	46	46	46	46	46
<i>Overlopende activa</i>		9.366	7.764	5.684	4.433	9.366	9.366
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	0		0	0	0	0	0
- overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	9.366	7764	9.366	9366	9366	9366	9366
Totaal viottende activa		90.014	89.376	88.546	87.295	92.228	92.228
				829			
Totaal algemeen activa		142.560	146.926	148.286	144.894	147.708	147.708

PASSIVA										
Bedragen x € 1.000										
			Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2021			
Vaste passiva										
<i>Eigen vermogen</i>		37.616	35.089	36.873	36.552	36.668	37.088			
* Reserves:										
- algemene reserve	17.232		14.128	17.073	18.562	20.018	21.417			
- overige bestemmingsreserves	22.334		20.961	19.800	17.990	16.650	15.671			
* Rekeningresultaat boekjaar na bestemming	-1.950									
<i>Voorzieningen:</i>		11.274	9.400	8.884	7.823	6.803	6.600			
- voor verplichtingen en risico's	1.380		1.719	1.619	1.619	1.619	1.619			
- voor middelen van derden	9.894		1.613	7.265	6.204	5.185	4.982			
- voor egalisering van kosten	0		6.069	0	0	0	0			
<i>Vaste schulden met een rentotyp.lt.> 1 jr.:</i>		75.701	81.734	77.295	74.509	78.318	82.613			
* Onderhandse leningen van:										
- binnenlandse pensioenfondsen en verz. instel	127		127	36	0	0	0			
- binnenlandse banken en ov. fin. Instellingen	75.498		81.498	77.183	74.433	78.242	82.537			
- waarborgsommen	3		3	3	3	3	3			
* Door derden belegde gelden	73		106	73	73	73	73			
Totaal vaste passiva		124.591	126.223	123.052	118.884	121.790	126.302			
Vlottende passiva										
<i>Netto-schulden met een rentotypische looptijd < 1 jr.:</i>		11.700	12.730	18.966	19.743	19.650	16.638			
* Overige kasgeldleningen	5.000		4.000	10.000	10.000	10.000	10.000			
* Bank- en girosaldi	2.922		5.061	5.188	5.965	5.872	3.672			
* Overige schulden	3.778		3.669	3.778	3.778	3.778	2.966			
<i>Overlopende passiva</i>		6.269	5.828	6.269	6.269	6.269	4.769			
- verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	6.269		5.782	6.269	6.269	6.269	4.769			
- de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	0		46	0	0	0	0			
- overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	0		0	0	0	0	0			
Totaal vlottende passiva		17.969	18.558	25.235	26.012	25.919	21.407			
Totaal generaal passiva		142.560	144.781	148.286	144.895	147.708	147.708			
<i>Balansprognoseverschil</i>		0	0	-2.145	0	0	0	0	0	0

EMU-saldo

Berekening Emu-saldo (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vraag							
1 Wat is uw exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)?	-516	-423	-1.209	730	-22	-680	-1.664
2 Wat zijn uw afschrijvingen ten laste van de exploitatie?	2.419	2.767	2.083	3.095	2.978	3.094	3.094
3 Wat zijn uw bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie?	129	99	67	137	136	135	163
4 Wat zijn uw uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd?	3.693	0	0	0	0	0	0
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4							
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord							
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woning, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)							
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord							
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorover deze transacties met derden betreffen							
10 Lasten in verband met transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserve (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten							
11 Verkoop van effecten:							
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
b Zo ja, wat is bij verkoop de te verwachten boekwinst op de exploitatie?							
Berekend EMU-saldo	-1.661	2.443	941	3.961	3.092	2.549	1.593

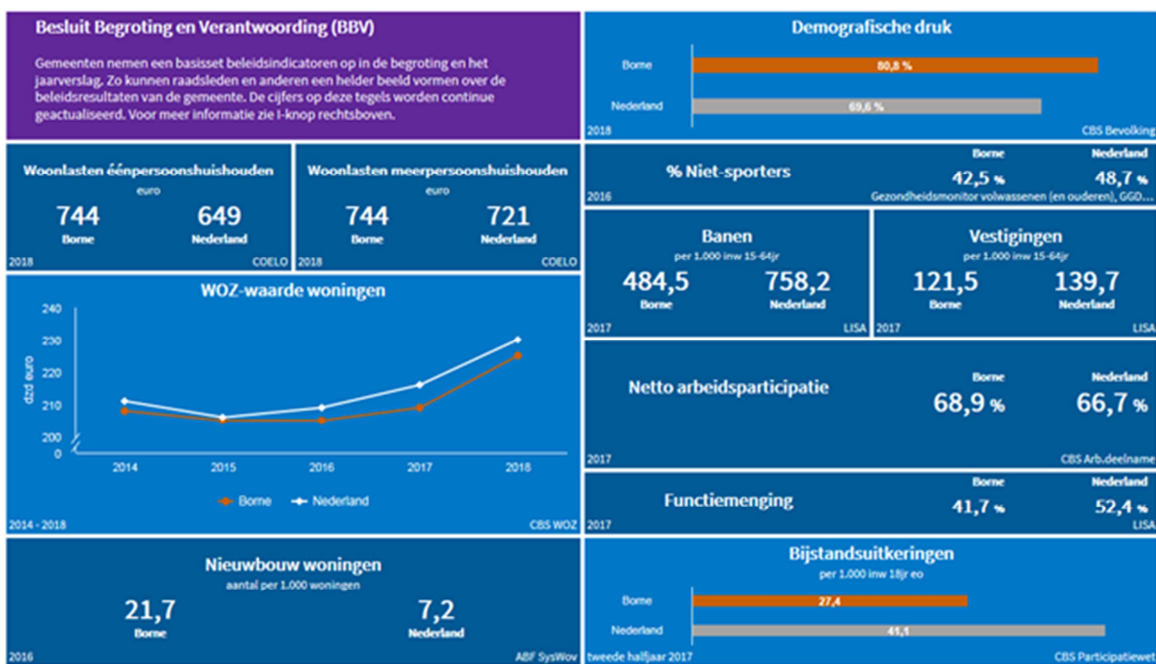
Verplichte beleidsindicatoren

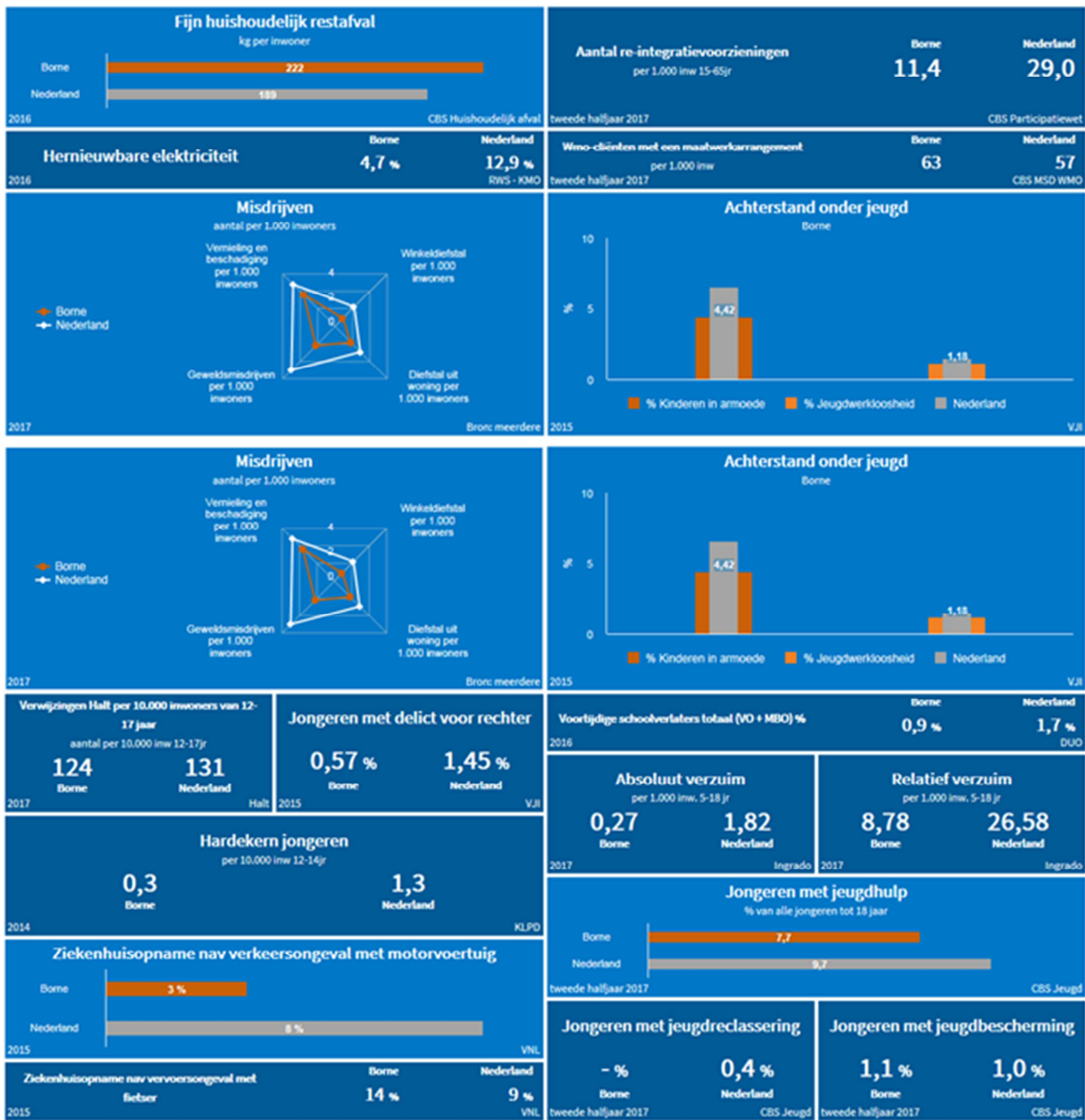
Basisset beleidsindicatoren Begroting 2019 conform Besluit Begroting Verantwoording (BBV)

Tevens te vinden op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

	Naam Indicator	Eenheid	Waarde	Periode
1.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	5,48	2018
2.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	4,93	2018
3.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	720	2018
4.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur	25,4%	2018
5.	Overhead	% van totale lasten	36,7	2018
6.	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	124	2017
7.	Harde kern jongeren (komt te vervallen)	Aantal per 1.000 inwoners	0,3	2014
8.	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	2017
9.	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,2	2017
10.	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,8	2017
11.	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3,6	2017
12.	Funciemenging	%	41,7	2017
13.	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (komt te vervallen)	%	3	2015
14.	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser (komt te vervallen)	%	14	2015
15.	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	121,5	2017
16.	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,27	2017
17.	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	8,78	2017
18.	Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	0,9	2016
19.	Niet-sporters	%	42,5	2016
20.	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	484,5	2016
21.	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0,57	2015

	Naam Indicator	Eenheid	Waarde	Periode
21.	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	4,42	2015
22.	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	68,9	2017
23.	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1,18	2015
24.	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners	27,4	2017
25.	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 65 jaar	11,4	2017
26.	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	7,7	2017
27.	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,1	2017
28.	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	-	2017
29.	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	63	2017
30.	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	222	2016
31.	Hernieuwbare elektriciteit	%	4,7	2016
32.	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	225	2017
33.	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	21,7	2016
34.	Demografische druk	%	80,8	2018
35.	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	744	2018
36.	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	744	2018

Afkortingen

3D's	Drie decentralisaties
AB	Algemeen bestuur
ADL	Algemene dagelijkse levensverrichtingen
AMVB	Algemene maatregel van bestuur
AMW	Algemeen maatschappelijke werk
ANWB	Algemene Nederlandsche wielrijders-bond
AOA	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
AP	Autoriteit persoonsgegevens
APV	Algemene plaatselijke verordening
Arbit	Algemene rijksvoorwaarden bij IT-overeenkomsten
Arbo	Arbeidsomstandigheden wet
ARG	Algemene reserve grondexploitaties
AU	Algemene uitkering
AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AvT	Agenda van Twente
AWB	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten
AZC	Asielzoekerscentrum
BAG	Basisregistraties adressen en gebouwen
BAR	Bornse arbeidsvoorwaardenregeling
BBO	Bundeling Bornse ondernemers
BBP	Bruto binnenlands product
BBV	Besluit begroting en verantwoording
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BDU	Brede doeluitkering
BenW	Burgemeester en Wethouders
Berap	Bestuursrapportage
Bevi	Besluit externe veiligheid inrichtingen
BGG	Begeleiding groep
BGI	Begeleiding individueel
BGT	Basisregistratie grootschalige topografie
BIBOB	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIG	Baseline informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten
BIZ	Bedrijveninvesteringszone
BJZ	Bureau jeugdzorg
BKP	Beeldkwaliteitsplan
BLOS	Bestuurscommissie lichamelijke opvoeding en sport
BMPZ	Benchmark publiekszaken
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BOM	Belastingen op milieugrondslag
BOR	Beheer openbare ruimte
BRP	Basisregistratie personen

BSO	Buitenschoolse opvang
BUIG	Bundeling uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten
BV	Besloten vennootschap
BWS	Besluit woninggebonden subsidies
BZK	Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties
CAK	Centraal administratiekantoor
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal bureau voor de statistiek
CER	Compensatie eigen risico
CISO	Chief Information Security Officer
CIZ	Centrum indicatiestelling zorg
CJG	Centrum voor jeugd en gezin
CKV	Culturele en kunstzinnige vorming
COA	Centraal orgaan opvang asielzoekers
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
COT	Crisisonderzoeksteam
CPB	Centraal planbureau
COO	Chief Operation Officer
CPO	Collectief particulier opdrachtgeverschap
CPO	Chief Privacy Officer
CROW	Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond-, water- en wegenbouw en de verkeerstechniek
CVDR	Centrale voorziening decentrale regelgeving
CVV	Collectief vraagafhankelijk vervoer
CVZ	College voor zorgverzekeringen
CWI	Centrum werk en inkomen
DB	Dagelijks bestuur
DIV	Documentaire informatievoorziening
DKD	Digitaal klantdossier
DROP	Decentrale regelgeving en officiële publicaties
DUO	Dienst uitvoering onderwijs
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
ECB	Europese centrale bank
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EKB	Elektronische ketenberichten
EKD	Elektronisch kinddossier
ELFPO	Europees fonds voor plattelandsontwikkeling
ENSIA	Eenduidige normatiek single information audit
EMU	Economische en monetaire unie
EVC	Erkenning van verworven competenties
EVP	Ervaringsprofiel
EZ	Economische zaken
Fido	Financiering decentrale overheden
Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke basisadministratie
GBT	Gemeentelijk belastingkantoor Twente

GemW	Gemeentewet
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
Gibit	Gemeentelijke rijksvoorwaarden bij IT-overeenkomsten
GMK	Gemeenschappelijke meldkamer
GO	Georganiseerd overleg
GR	Gemeenschappelijke regeling
GreX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GVOP	Gemeenschappelijke voorziening officiële publicaties
GWW	Grond-, water- en wegenbouw
HH	Huishoudelijke hulp
HNW	Het nieuwe werken
HOF	Houdbare overheidsfinanciën
HRM	Human resource management
I/D	Regeling In- en doorstroombanen
IAU	Incidentele aanvullende uitkering
lawkp	Integraal afvalwaterketenplan
IB	Inlichtingenbureau
IBD	Informatiebeveiligingsdienst
IBT	Interbestuurlijk toezicht
Icp	Intern controle plan,
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IFLO	Inspectie financiën lokale en provinciale overheden
IHP	Integraal huisvestingsplan
IKB	Individueel keuzebudget
I&M	Infrastructuur & milieu
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
ISV	Investeringsbudget stedelijke Vernieuwing
IT	Informatietechnologie
IVVP	Integraal verkeers- en vervoerplan
IVZ	Integrale veiligheidszorg
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOP	Jongerenontmoetingsplaats
KCC	Klantcontactcentrum
KING	Kwaliteitsinstituut Nederlandse gemeenten
KLIC	Kabels en leidingen informatiecentrum
KLPD	Korps landelijke politiediensten
KPI	Kritische prestatie-indicatoren
KRW	Kaderrichtlijn water
KTO	Klanttevredenheidsonderzoek

LAA	Landelijke aanpak adreskwaliteit
LEADER	Liaison entre actions de développement de l'économie rurale
LED	Light emitting diode
LISA	Landelijk informatiesysteem van arbeidsplaatsen
LPG	Liquefied petroleum gas
LTO	Land- en tuinbouworganisatie
LVG	Landelijke vereniging georganiseerde eerste lijn
M.e.r.	Milieu effect rapportage
MAU	Meerjarig aanvullende uitkering
MB2030	Mijn Borne 2030
MFA	Multifunctionele accommodatie
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MO	Maatschappelijke opvang
MONT	Münster, Osnabrück, Netwerkstad Twente
MPG	Meerjarenprognose grondexploitaties
MT	Managementteam
MTO	Medewerkerstevredenheidsonderzoek
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NHG	Nationale hypotheek garantie
Niegg	Niet in exploitatie genomen grond
NME	Natuur- en milieu-educatie
NNGB	Nederlandse norm gezond bewegen
NS	Nederlandse spoorwegen
NT	Netwerkstad Twente
NUG	Niet-uitkeringsgerechtigden
NUP	Nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid
NV	Naamloze vennootschap
OAB	Onderwijsachterstandenbeleid
OCW	Onderwijs, cultuur en wetenschappen
OGGZ/MO	Openbare geestelijke gezondheidszorg/Maatschappelijke opvang
OLCT	Openbaar lichaam crematoria Twente
OPBK	Overheidsparticipatie en Burgerkracht
OR	Ondernemingsraad
OV	Openbaar vervoer
OZB	Onroerendezaakbelasting
P&C	Planning & Control
PaB	Projectatelier Borne
PaVEM	Participatie van vrouwen uit etnische minderheden
PDC	Producten en diensten catalogus
PDV	Perifere detailhandelsvestigingen
PGB	Persoonsgebonden budget
PO	Primair onderwijs
POH	Praktijkondersteuner huisartsenzorg
PPS	Publiek-private samenwerking
PV	Persoonlijke verzorging
PVT	Participatieverklaringstraject

RAAK	Reflectie- en actiegroep aanpak kindermishandeling
RBT	Regionaal bedrijventerrein Twente
RFV	Raad voor de financiële verhoudingen
RIBW	Regionale instelling voor begeleid wonen
RIE	Risico-inventarisatie en -evaluatie
RIEC	Regionaal informatie- en expertisecentrum
RMBA	Regeling maatschappelijke begeleiding asielgerechtigden (uitkering)
RMC	Regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaters
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROZ	Regionale organisatie zelfstandigen
RRB	Roerenderuimtebelasting
R&T	Recreatie en toerisme
RT	Regio Twente
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RUIT	Regionaal uitvoeringsorgaan ICT Twente
RWS	Rijkswaterstaat
SCW	Sociaal-cultureel werk
SEGV	Sociaal-economische gezondheidsverschillen
SER	Sociaal economische raad
SES	Sociaal-economische status
SEV	Sociaal-economische visie
Sisa	Single information single audit
SMART	Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden
SMI	Sociaal-medische indicatie
SMS	Samenwerken maakt sterker
SON	Stadsbank Oost Nederland
SSNT	Shared service netwerk Twente
ST	Sociaal team
SUWI	Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
SWB MT	Sociaal werkleerbedrijf midden Twente
SZW	Sociale zaken en werkgelegenheid
TM	Twente Milieu
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VG	Verstandelijk gehandicapten
VO	Voortgezet onderwijs
VV	Verpleging en verzorging
VGRP	Verbreed gemeentelijk rioleringsplan
VIR	Verwijsindex risicojeugd
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VNO / NCW	Verbond Nederlandse ondernemingen/Nederlands christelijke werkgeversbond
Vpb	Vennootschapsbelasting
VPT	Veilige publieke taak
VRIS	Vreemdeling in de strafrechtketen
VRT	Veiligheidsregio Twente
VSO	Voortgezet speciaal onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaters

VT	Veilig thuis
VTA	Visual tree assessment
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
Vvgb	Verklaring van geen bedenkingen
VVTV	Voorlopige vergunning tot verblijf
VVV	Vereniging voor vreemdelingenverkeer
VWS	Volksgesondheid, welzijn en sport
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WACC	Weighted average cost of capital
Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
WEW	Waarborgfonds eigen woningen
WGR	Wet gemeenschappelijke regeling
WI	Wet inburgering
WIJ	Wet investering in jongeren
WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet normering topinkomens
WOB	Welzijn ouderen Borne
Woo	Wet open overheid
WOPT	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wsjg	Waar staat je gemeente
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
WSNS	Weer samen naar school
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WSW	Waarborgfonds sociale woningbouw
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
Wth	Wet tijdelijk huisverbod
WVG	Wet voorziening gehandicapten
WVS	Welzijn, volksgezondheid en sport
Wwb	Wet werk en bijstand
WWnV	Wet werken naar vermogen
WWZ	Wonen, welzijn en zorg
ZIN	Zorg in natura
ZMLK	Zeer moeilijk lerende kinderen
Zvw	Zorgverzekeringswet

Dit is een lijst met veel voorkomende afkortingen binnen de gemeente Borne. Niet alle afkortingen komen voor in de P&C-documenten.